

Νεοελληνική σατιρική ποίηση

Από τον Σολωμό ως τις μέρες μας

Μέρος Α΄

Ανθολόγηση
Λευτέρης Παπαλεοντίου

Λευκωσία
2019

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Διονύσιος Σολωμός (3)	Γεώργιος Μολφέτας (65)
Αλέξανδρος Σούτσος (6)	Χριστόφορος Παλαίσης (66)
Παναγιώτης Σούτσος (9)	Μάρκος Τσιριμώκος (67)
Ανδρέας Λασκαράτος (10)	Νίκος Θ. Αντωνιάδης (69)
Θεόδωρος Ορφανίδης (12)	Πέτρος Μάγνης (71)
Ηλίας Τανταλίδης (13)	Κωνστ. Γ. Μακρίδης - Μεφιστοφελής (72)
Ιωάννης Καρασούτσας (16)	Ιωάννης Περδίδης (74)
Γεράσιμος Μαρκοράς (16)	Κώστας Βάρναλης (76)
Θεμιστοκλής Θεοχαρίδης (18)	Κ. Ν. Κωνσταντινίδης (78)
Σοφοκλής Κ. Καρύδης (21)	Ευέλθων Γ. Πιτσιλλίδης (79)
Παναγιώτης Πανάς (23)	Ναπολέον Λαπαθιώτης (81)
Στυλιανός Χρυσομάλλης (25)	Γιάννης Σκαρίμπας (82)
Μικέλης Άβλιχος (26)	Κ. Γ. Καρυωτάκης (83)
Χριστόδουλος Κουππάς (29)	Γλαύκος Αλιθέρης (86)
Βασίλης Μιχαηλίδης (30)	Τίμος Μαλάνος (87)
Κλεάνθης Τριαντάφυλλος (37)	Κυριάκος Θ. Καρνέρας (88)
Δημήτριος Καμπούρογλου (40)	Πωλ Νορ (89)
Γεώργιος Σουρής (41)	Γιώργος Σεφέρης (91)
Κωνσταντίνος Σκόκος (47)	Παύλος Λιασίδης (93)
Δημήτριος Κόκκος (48)	Τεύκρος Ανθίας (95)
Κωστής Παλαμάς (51)	Γ. Θ. Βαφόπουλος (96)
Γεώργιος Μ. Σιακαλλής (55)	Ασημάκης Πανσέληνος (98)
Γεώργιος Στρατήγης (57)	Νίκος Εγγονόπουλος (98)
Λορέντζος Μαβίλης (58)	
Δ. Θ. Λιπέρτης (58)	Επιλογικό σημείωμα (100)
Κ. Π. Καβάφης (60)	Γλωσσάρι (104)
Γεώργιος Σταυρίδης-Ραγιάς (62)	

μικροφιλολογικά τετράδια 28

Παράρτημα περιοδικού μικροφιλολογικά (αρ. 46)

Διεθνής Βιβλιογραφικός Αριθμός Σειράς: ISSN 1986-2059

Διονύσιος Σολωμός (1798-1857)

Το όνειρο

Εις την ώρα που σκιαγμένος
και παράξενα ντυμένος
βγαίνει ο κλέφτης για να κλέψει
κι ο φονιάς για να φονέψει –
σ' άλλους τόπους εννοώ
κλειψιές, φόνους, κι όχι εδώ –
είδα έν' όνειρο μουρλό,
και θα το διηγηθώ.

Μες στο νου μου η ψεσινή,
η περίφημη θανά,
μιά εντύπωση είχε αφήσει,
π' ο καιρός δε θα τη σβήσει
και στον ύπν' ο λογισμός μου
την ξανάφερεν ομπρός μου.
Στ' όνειρό μου αγρίκαα πάλι
τον παπά Τσετσέ να ψάλλει,
με την τάξη τς Εκκλησίας·
όμως έκαν' εξαιτίας
τ' όνειρού μου του μουρλού,
τη φωνή του κουνουπιού.
Πλήθος έβλεπα λαμπάδες,
και καπίτολα· οι παπάδες,
τα φελόνια φορεμένα,
ποιος καινούρια, ποιος σχισμένα,
σοβαρά περιπατώντας,
ξαστοχούν τον πεθαμένο
κι έχουν το κερί σβημένο.
Έκαναν φωνές και γέλια
τα παιδιά με τα βατσέλια·
κι ο καπνός του μοσχολίβανου
από τα λιβανιστήρια
έμπαινε στα παρεθύρια.
Πολλοί άνθρωποι ακολουθούσαν
και περίλυπα ετηρούσαν,
γέρνοντας τες κεφαλές τους
και μιλώντας για δουλειές τους.
Αλλά στα καμπαναρία

δεν είν' τέτοια αδιαφορία·
οι καμπάνες πλερωμένες,
έκαναν σαν βουρλισμένες.
Κι αφού είδα, ένα προς ένα,
ούλα εκεία που 'χα ιδωμένα,
τρέχει τ' όνειρο και μπαίνει
μέσα στη Φανερωμένη.

Ήτανε στην εκκλησία
λίγο φως και πολλή ερμιά·
και κοντά στο ξυλοκρέβατο
ξάφνου αγρίκησα να βγει
ένα σκούξιμο μακρύ.
'Ό,τι ελόγιασα πως θα 'ναι
από τόσους ένας κάνε
που ελυπήθηκε και σκούζει...
νά σου ο ίσκιος του Κουτούζη!
Καθώς πάντα εσυνηθούσε,
όμορφα ρούχα φορούσε,
κι έδειχνε καμαρωτά
το καπέλο του στραβά.
Εις το πονηρό του χέιλο,
π'όσκιαζεν οχθρό και φίλο,
έβλεπα με θαυμασμό
που 'χε ακόμα το πικρό,
το συνηθισμένο γέλιο,
ξαστοχώντας το Βαγγέλιο·
ετριγύρισε κομμάτι
εις του Χάρου το κρεβάτι·
αλλά βλέποντας εκεί
το καπέλο, το σπαθί,
που 'ν' σημεία της αρχοντιάς,
εσταμάτησ' ο παπάς·
και καλά κοιτάζοντάς τα
κι όμορφα σηκώνοντάς τα
εις την κάσα τα χτυπάει,
και τ' ακόλουθ' αρχινάει
το κορμί του συχνοσειώντας
και τα λόγια αργοπορώντας:

«Καλά 'κάμαν και σ' τα βάλανε
εδώ πάνου όταν σ' εβγάλανε!
Μα το ναις, οπού σου πρέπει,
εις στην ύστερή σου σκέπη,
μπρος στον κόσμο να κρατείς
τα σημάδια της τιμής!
Μ' αυτά τα ίδια εγώ σε είδα
που κυρίευες την πατρίδα·
το θυμούμαι (οϊμένανε!)...
επειδή δε μ' απομένανε,
εκαθόμουνα ο φτωχός
εις τη γάτα μου ομπρός,
κάνοντάς της χιάδια χίλια,
και σαν ν' άκουε της εμιλεια:
“Μωρή γάτα, τί σου φαίνονται
τέτοια πράματα; Απομένουνται;
Να 'ν' ο Γιάννης εις το σπίτι,
με τον άλλο ξεκληρίτη,
στην καθίγλα να προσμένουν
ούλους τς άρχοντες που μπαίνουν
και ξανοίγουν, ενώ σκύφτουνε
με τα ταπεινά κεφάλια,
πλεζονιές και κατρογυάλια;
Νιάι μου, να σε χαρώ,
έχω πίκρα και καημό
να τους βλέπω τσου καημένους
κυριακάτικα ντυμένους,
στες καθίγλες να καθίζουν
και τα ρούχα τους να χρίζουν!”
Τέτοια στη 'λεγα. Αλλά τώρα,
οπού σ' εύρηκε η κακηώρα,
πες, ποια ονόματα σ' εκράξαν
και ποια στήθη αναστενάξαν;
Α δε σ' έκλαψαν, εγώ
σαν παπάς τσου συχωρώ.
Ω! φωνάξετε, Καιροί,
που τον είδετε κριτή,
τί καλό 'χει γεναμένο,
κι ευθύς φεύγω και σωπαίνω!».
Έτσι λέοντας μεγαλώνει
τη φωνή του και θυμώνει:
«Μα καλό 'ναι πλούσιος να 'σαι,
και ποτέ να μη θυμάσαι
πως στους δρόμους αϊλογάνε
κάποιοι μαύροι που πεινάνε;

Όταν έπλασαν τα χέρια,
που σκορπήσανε τ' αστέρια,
του θνητού τα σωθικά
(και τα πλάσανε καλά),
πρώτ' απ' όλα τ' άλλα πάθια
τσου έχουν βάλει τη Συμπάθεια·
και την έδιωξες εσύ,
σαν τη χήρα τη φτωχή,
απ' τη νιότη σου την πρώτη,
για να βάλεις τη Σκληρότη.
Αυτή σόλεε να ζητάς
το φωμί της φτωχουλιάς,
και το διάφορο να θες
τρεις και τέσσερις φορές.
Κι ο φτωχός αποριμένος
σ' εσε 'ρχότουν τρομασμένος,
για να πει με το θλιμμένο
χειλο: το 'χω πλερωμένο!
Και στα πόδια σου να ρίξει
κλάφες μύριες, και να δείξει
τ' αχαμνά τα γερατειά του,
τη γυναίκα, τα παιδιά του
και του ρούχου τα ξεσκλίδια·
και του αμόλαες κερατίδια!
Κι έτσι δα, με τέτοιους φόνους,
για σαράντα πέντε χρόνους,
παντελώς δεν είναι θάμα
μήτε αλλόκοτο το πράμα,
αν εσύφθασες να κρύψεις,
απ' τους φόβους για να λείψεις,
το σωρό του χρυσαφιού σου
και στες τράβες του σπιτιού σου.
Μα της φτώχειας η κατάρα,
δυστυχότατη τρομάρα,
θα πλακώσει την ψυχή σου
σαν η πλάκα το κορμί σου.
Κοίτα αν είν' Δικαιοσύνη
εκεί πάνου, για να κρίνει!
Δεν ηθέλησε ν' αφήσει
το κορμί σου να ψοφήσει
εισέ δρόμο ή σε καλύβα,
μα στην κάμαρη του Σκλίβια!
Εκεί σόμενε να φθάσεις,
και το λογικό να χάσεις –
το παλιό το σπίτι αφήνοντας,
εις τ' οποίο κάποιος εμπήκε,

που πουλιό του δεν εβγήκε.
(Σκάψε, Ρώμα, για να ιδείς
μη τα κόκαλά του βρεις.)
Εκεί, ενώ σ' αυτό το σπίτι
εκοπίαζες με τη μύτη,
κάνοντας σαν τα παιδάκια,
όταν φκιάνουν φυσουνάκια,
σου σηκώναν κάποιοι τσάφοι
το κλεμμένο το χρυσάφι.
Εκεί εστέκαν, ενώ σόβγαينه
του θανάτου ο γογγυσμός,
τον αγρίκουναν, κι ετρέμανε
μη δεν ήτανε ο στερνός.
Κάνε εμπόρειες απ' το βιο σου,
έπειτ' απ' το θανάτό σου,
και της φτωχουλιάς ν' αφήσεις
και τα στόματα να κλείσεις.
Αλλά ο Διάολος εφάνηκε
στο πλευρό σου αδερφικάτα,
όταν έγγραφες τη διάτα·
και το χέρι σου τηρώντας
και σκληρά χαμογελώντας
ετραγούδουνε: Ω φτωχοί,
που γυρεύετε ψωμί,
κάθε λύπη τώρα αφήστε
και σε λίγο θα πλουτίστε.
Γραικοί σκλάβοι, ακαρτερείτε,
γιατ' ευθύς θα λυτρωθείτε·
τες καδίνες θα πετάξετε,
εις τη Ζάκυνθο ν' αράξετε,
εις το μνήμα του να ορμήστε
και την πλάκα να φιλήστε. –
Κι έτσι μ' όλο σου τ' ασήμι,
μνέσκεις άκλαφτο φοφίμι.
Όπως έζησες πεθαίνεις,
κι εκεί μέσα ο ίδιος μένεις,
με ξεμυτερά τα νύχια,
μαθημένα στα προστύχια·
θέλω να σε ιδώ, σκυλί!».

Απαντα, τ. Α', επιμ. Λίνος Πολίτης, Αθήνα, Ίκαρος, 1948, 1986, σ. 291-299.

Κι έτσι λέοντας, το σπαθί,
το καπέλο, του πετάει,
και στην κάσα ευθύς χουμάει·
κι ο παπάς εκεί γυρμένος
και στα χείλα του αφρισμένος,
πολεμάει να την ανοίξει·
κι ό,τι αρχίνησε να τρίζει,
εγώ πόλεα μην ορμήσει
και το λείφανο χτυπήσει,
τρέχω γλήγορα κοντά
για να πω: μωρέ παπά!
Είναι ο μαύρος πεθαμένος!
Αλλά εξύπνησα ιδρωμένος.

1826-1827

Εις μεγιστάνα

Δώσμουτε άδεια να πατήσω
το παλάτι το χρυσό·
κάποιοι ήρθα ν' απαντήσω:
Μέγα Γιώργο, προσκυνώ.

Σπάθα πάντα στο πλευρό σου
να βαστάς, παρακαλώ,
και σα να 'τανε δικός σου
να κοιτάς τον ουρανό.

Σε ζητούν Γραικοί και Ιγγλέζοι
σαν αθάνατο νερό,
και το φως βαρεί και παίζει
στο κορμί σου μοναχό.

Πέφτω, λέει καθένας, χάμου
και τη φτέρνα σου φιλώ·
κλότσησέ με, βασιλιά μου,
αν επιθυμάς να ζω.

Αλέξανδρος Σούτσος (1803-1863)

Ο περί ελευθεροτυπίας κανονισμός
ή Το τυποκτόνον ψήφισμα του Ι. Καποδίστρια
(τον Μάιο του 1831)

Ένας Γερουσιαστής μας, με το στόμα γελαστό,
Σούτσο' ελεύθερε, με είπε, συχαρίκια σε ζητώ.
Πρόβαλα υπέρ του Τύπου δεκαπέντε άρθρα Νόμου.
Κατ' αυτό το σχέδιό μου,
είν' ελεύθερος ο Τύπος, φθάνει μόνον να μην βλάψει
της Αρχής τούς Υπαλλήλους,
τους Κριτάς, τους Υπουργούς μας και των Υπουργών τους φίλους.
Είν' ελεύθερος ο Τύπος, φθάνει μόνον να μην γράφεις.

Έχω έναν αδελφόν μου, Έκτακτον Διοικητήν
κι έναν πρωτεξάδελφόν μου στο Πρωτόκλητο Κριτήν·
κι εγώ ένα κοκαλάκι σε μιαν κώχη γλυκογλείφω
πλην τον Τύπο τον λατρεύω· κατ' αυτού δεν δίδω ψήφο.
Είν' ελεύθερος ο Τύπος, φθάνει μόνον να μην βλάψει
της Αρχής τούς Υπαλλήλους,
τους Κριτάς, τους Υπουργούς μας και των Υπουργών τους φίλους.
Είν' ελεύθερος ο Τύπος, φθάνει μόνον να μην γράφεις.

Ένας μου συναδελφός,
οπού έχει κάποιον λόγον να σιχαίνεται το φως,
φώναζε κατά του Τύπου, φώναζε με στόμα τόσο!
Ίδρωσα τον Εωσφόρο, ίδρωσα ν' αποστομώσω...
Είν' ελεύθερος ο Τύπος, φθάνει μόνον να μην βλάψει
της Αρχής τούς Υπαλλήλους,
τους Κριτάς, τους Υπουργούς μας και των Υπουργών τους φίλους.
Είν' ελεύθερος ο Τύπος, φθάνει μόνον να μην γράφεις.

Στο εξής κάθου και γράφε... Κάθου και κουπάνιζέ μας·
τραγουδάκια τύπωνέ μας.
Ό,τι πράγμα δεν σ' αρέσει κι όποιον άνθρωπον θελήσεις,
ημπορείς να σατιρίσεις.
Είν' ελεύθερος ο Τύπος, φθάνει μόνον να μην βλάψει
της Αρχής τούς Υπαλλήλους,
τους Κριτάς, τους Υπουργούς μας και των Υπουργών τους φίλους.
Είν' ελεύθερος ο Τύπος, φθάνει μόνον να μην γράφεις.

Τί λοιπόν φυλάγεις; Πάρε το κονδυλομάχαιρό σου·
κονδυλάκια κόψε... Βάλε το χαρτί στο γόνατό σου.
Κόκκινη μελάνη θέλεις; Με την κόκκινη αρχίνα.

Απ' το κόσκιν' όλους πέρνα και κανένα μην προσκύνα.
Είν' ελεύθερος ο Τύπος, φθάνει μόνον να μην βλάψει
της Αρχής τούς Υπαλλήλους,
τους Κριτάς, τους Υπουργούς μας και των Υπουργών τους φίλους.
Είν' ελεύθερος ο Τύπος, φθάνει μόνον να μην γράφεις.

Ο ψευδοκυβερνήτης της Ελλάδος Αυγουστίνος Καποδίστριας
από το πλοίον της φυγής του (τον Μάρτιον του 1832)

Δεν μπορώ εις το κακό μου κι εις την λύπην μου ν' ανθέξω!
Να με πουν «απ' την Ελλάδα, Εξοχώτατέ μου, έξω!».
Προχθές ήμουν Κυβερνήτης· τώρα φεύγω παλιομούτσος
μ' ένα ρώσικο καράβι, καθώς πρόλεγεν ο Σούτσος!
Τα παιδιά με τα λεμόνια το κατόπι μου με παίρνουν,
στους Κορφούς ενώ οι Φράγχοι σαν κατάδικο με σέρνουν...
Μη, παιδιά, με τα λεμόνια! Έγια μόλα! Έγια λέσα!
Ένας κόντες είναι μέσα!

Ζήτησα τους Ρουμελιώτας μες στου Άργους το Παλάτι
να τους πιάσω έναν έναν σαν τα ψάρια στο πλεμάτι.
Νά! Του Άργους το Παλάτι τ' άρπαξαν με το σπαθί τους
και στα κόκκινά μου πεύκια στρώθηκαν οι ψυχογιόι τους!
Ζήτησα απ' τον Μορέα να τους διώξω με κανόνια
και αυτοί με διώχνουν τώρα με τα σάπια τα λεμόνια...
Μη, παιδιά, με τα λεμόνια! Έγια μόλα! Έγια λέσα!
Ένας κόντες είναι μέσα!

Εχθές πέρασ' ο Κωλέττης από τα παράθυρά μου
κι ένας κόσμος «Ζήτω! Ζήτω!» εξεφώνιζε στ' αυτιά μου!
Τί ντροπή! Αυτός στ' Ανάπλι μπήκε μέρα μεσημέρι
κι εγώ φεύγω νύκτα νύκτα μ' ουρανό χωρίς αστέρι.
Εις το ένα πλάγι έχω συντροφιά μου τον Τζωρτζέτο,
εις το άλλο ένα πτώμα· και πού πάγω; Στον Βιαρέτο...
Μη, παιδιά, με τα λεμόνια! Έγια μόλα! Έγια λέσα!
Ένας κόντες είναι μέσα!

Δεν τα κάπνισες, Βιαρέτο, σαν εγώ μ' ένα παπούτσι.
Φλουριά πήρες όσα ήρες, και δεν άφησες κουκούτσι.
Τραβημένος εσύ τήρα στο χρυσό σου Παλατάκι
ζεις σαν ήσυχο ποντίκι στ' ολλανδέζικο τυράκι·
κι εγώ τρέχω ζαλισμένος κι από το μεθύσι φάθα,
Κυβερνήτης χωρίς σκήπτρο και Στρατάρχης χωρίς σπάθα...
Μη, παιδιά, με τα λεμόνια! Έγια μόλα! Έγια λέσα!
Ένας κόντες είναι μέσα!

Νάπλι μου, πολλά τα έτη! Νάπλι μου, έχε υγείαν!
Σε αφήνω! Πλην με λύπην, μ' εντροπήν και μ' ατιμίαν.
Με ηλιοκαμένη όψη, με μακρύ και στραβό φέσι
οι εξόριστοι γυρίζουν εις του Πλάτανου την μέση.
Από ποιαν ν' αρχίσω πρώτα να θρηνώ τες εντροπές μου;
Ώς κι αυτές μ' οι φιλινάδες τραγουδούν τες Σάτιρές μου!...
Μη, παιδιά, με τα λεμόνια! Έγια μόλα! Έγια λέσα!
Ένας κόντες είναι μέσα!

Πληρεξούσιοί μου, πάρτε τα Ψηφίσματά σας πίσω!
Ελιές μέσα θενα βάλω; Τί μ' αυτά θενα κερδίσω;
Δώστε με τα τάλαρά μου! Πάρτε πίσω το χαρτί σας!
Κρίμα τα γραψίματά σας! Κρίμα η ρητορική σας!
Κρίμα, Παπαδόπωλέ μου, η φωτιά σου η μεγάλη,
όπου και τον Κοραή σου να ψηθεί τον είχες βάλει!...
Μη, παιδιά, με τα λεμόνια! Έγια μόλα! Έγια λέσα!
Ένας κόντες είναι μέσα!

Την Συνέλευση θυμούμαι του Ναυπλίου... Τί λαμπρότης!
Στο Βουλευτικό με πήγε άρον άρον ο Αξιώτης.
«Κυβερνήτη!» μ' έκραζ' ένας άλλος μ' έλεγεν «Αφέντη!»
Άλλος μ' έλεγε «Δεσπότη!» κι άλλος «Ρήγα!» και «λεβέντη!»
Την χαρά μου ο καημένος να βαστάξω δεν μπορούσα
και τα παλαμάκια μόνος τράκα τράκα εκτυπούσα...
Μη, παιδιά, με τα λεμόνια! Έγια μόλα! Έγια λέσα!
Ένας κόντες είναι μέσα!

Έκτακτοι και Υπουργοί μου, σε λιγάκι θα σας χάσω.
Τας τρανάς σας εκδουλεύσεις, όσο ζω, δεν θα ξεχάσω!
Βουτηχθήκατε στην λάσπη απ' τα νύχι' ως την κορφή σας
κι έμεινεν ατιμασμένος, μισημένος ο καθείς σας!
Δι' ενθύμησιν μου, φίλοι, την εικόνα μου σας στέλλω
και τες δύο μου σπαλέττες και το άσπρο μου καπέλλο...
Μη, παιδιά, με τα λεμόνια! Έγια μόλα! Έγια λέσα!
Ένας κόντες είναι μέσα!

Εξημέρωσε... Αντίκρυ βλέπω, βλέπω κυματίζουν
ρουμελιώτικες σημαίες... και τα μάτια μου δακρύζουν...
Καβαλάρηδες, πεζούρα μ' ενθουσιασμένο βήμα
στους Μαυρομιχάλη τρέχουν και μαζώνονται το μνήμα...
Εις την πλάκα του μωρσίνες, πασχαλιές και ρόδα στρώνουν
και «Ανάθεμα» με πέτρες κατ' επάνω μου σηκώνουν...
«Γιούχα! Γιούχα! με φωνάζουν... Έγια μόλα! Έγια λέσα!
Ένας κόντες είναι μέσα!

Του Ναυπλίου τον λιμένα το καράβι μου αφήνει
και ο κόλπος του αρχίζει σφοδρόν άνεμον να χύνει...

Νά, της Ύδρας οι αυθάδεις και γιγαντιαίοι βράχοι...
Ναυαγήσαμεν επάνω στην ακλόνητή τους ράχη!
Από τον γιάλο με βλέπουν και γελούν οι Ύδριώται...
Θριαμβεύουν οι Μιαούλαιοι και οι δύο Κουντουριώται...
Σκάνω, σκάνω και πεθαίνω... Έγια μόλα! Έγια λέσα!
Στο αμπάρι πέφτω μέσα!

Πανόραμα της Ελλάδος ή Συλλογή ποικίλων ποιημάτων, Ναύπλιο 1833
[= Άπαντα, επιμ. Νικ. Κουντρομιχάλης, Αθήνα 1963, σσ. 79-80, 63-66].

Παναγιώτης Σούτσος (1806-1868)

Η περιβόητος δίκη μου

Ένταλμα Εισαγγελέως προχθές έξαφνα λαμβάνω
κι εις τα κορακίστικα του οπού δεν καταλαμβάνω
«Σούτσε, ποιητή, με γράφει· επιδόσεις, προτερήσεις,
και ορκίσεις, και τελέσεις, κι αντικλήσεις, κι επικλήσεις,
και προβλήσεις, και κλητεύσεις, και διζήσεις, και πολλαί
τελεσίδικιοι εφέσεις, και ποιναί, κι υποβολαί,
πατά τατί, πατά τατά,
εις ημάς παρουσιάσου, Κύριε! δι' όλ' αυτά».

Εις το βήμα του πηγαίνω, και ως κούρκος φουσκωμένος
μ' υποδέχεται ο φίλος, και με λέγει θυμωμένος:

«Η δίκη εφεσίβλητος!
Και συ αναιρεσίβλητος;
Λοιπόν λιπομαρτύριον·
αμέσως προπεμπτήριον.

Λιπόδικος! δεξιλόγος!... τουρλουριρί, τουρλουριρά·
το Πρωτοδικεϊόν τώρα η ποινή σου αφορά».

Στο σοφόν Πρωτοδικεϊόν νά κι εγώ βιαστικός·
ο Ραδάμανθους, ο Μίνως έκριναν κι ο Αιαχός·
ο κυρ Πρόεδρος με λέγει, αφού σκέφθηκε βαθέως:
«Της συγκρούσεως η άρσις από τον ημεδαπόν
επειδή κατά τον νόμον γίνεται αυτοδικαίως,
κατ' αντιμωλίαν όθεν, κατά βιασμόν λοιπόν...».

Δίγγι, δίγγι, δίγγι, δίγγι,
και κτυπά το κουδουνάκι που στα δάκτυλά του σφίγγει.

Κι ο κυρ γραμματεύς κατόπιν, άνθρωπος οπού δεν βόσκει,
την απόφασιν αυτήν μου σοβαρώς αναγιγνώσκει:
«Επειδή μας εκκωφαίνεις με ψαλμούς ελευθερίας,

μ' αγκυρίδας και με κλείδας να κλεισθείς ως τολμητίας»
αυτά δυνατά κηρύττει
με μυκτήρας σφαλισμένους, με φωνήν από την μήτηρ
τουντουνοῦν τουντοῦν τουντόν
η απόφασις αὐτ' εἶναι των Πρωτοδικῶν Κριτῶν.

Εἰς αὐτὴν σὰς την σοφίαν, Κριταί! τότε κι ἐγὼ κράζω,
τί με μένει τί να πω;
Να ζητήσω κι ἐγὼ ἄλλο, ἄλλο δεν αὐθαδιάζω,
παρ' ὀλίγον να σὰς ψάλλω τον μυστριώτικο σκοπό:
«Οσορλουλού
και μουρλουλού
κι αστάρλαλα
τραντάφυλλα».

Η κithάρα, Αθήνα 1835, σ. 101-103.

Ανδρέας Λασκαράτος (1811-1901)

Εἰς τον Ἔρωτα

Ἐρωτα, α θες ναν τα ἔχομε καλά,
στο σπίτι μου να μη ματαπατήσεις.
Ε! που σ' το λέω κι α θέλεις να με αφήσεις
αναπαμένον, πάει πολύ καλά.

Εγὼ, μ' ἔκαψε η πρώτη κουμπαριά.
Κι αν εσύ τώρα δεν αποφασίσεις
να πας στο διάλολο και να μη γυρίσεις,
θα ἔρτομε καμιά μέρα στα χοντρά.

Για δαῦτο να με λείπεις, κουμπαρόπουλο
μη σου μαδήσω ευεκίνες τσι φτερούγες
και σε κάμω να σκούζεις σα γαλόπουλο,

και να τρέχεις κουτσόφτερο στσι ρούγες.
Κι ευεκίνες τσι σαΐτες οποῦ φέρεις
σου τσι βάνω ὅλες μάτσο εκεί που ξέρεις.

Στην υποκρισία

Σεπτὴ μου Υποκρισία, Δέσποινά μου,
με συντριβὴ μου σου φιλῶ το χέρι,
και σου προσφέρω τα σεβάσματά μου.
Ποι' ἄλλη ἀρετὴ καλύτερά σου ξέρει

να κερδίζει τς ανθρώπους ἐδὼ χάμου;
Ο κόσμος σε λατρεύει, σε γεραίρει,
κι ἐγὼ κλίνω σ' εσέ τα γόνατά μου
και σε γυρεύω για οδηγό μου ἀστέρι.

Φτιάσε μου σοβαρό το πρόσωπό μου,
δώσ' μου ὕφος πειστικό και ὄψη οσία,
για να μπορῶ κι ἐγὼ σε ποιμνιό μου

να εξασκῶ την τόση σου μαγεία.
Κι ἔτσι να ἔν' και για με τον φτωχόν γέροντα,
του κόσμου τα καλά και τα συμφέροντα.

Ανδρέας Λασκαράτος, Στιχογραφήματα διάφορα, Κεφαλληνία 1872
[= Ἄπαντα, ἐπιμ. Αντ. Μοσχοβάκης, Αθήνα 1959].

Υποδοχή σατιρικού

– Κακῶς μας ἤρθες, κυρ σατιρικό,
με τα φρικώδη ἀπαΐσια σύνεργά σου,
εσύ χτυπάς, λαβώνεις και ποτέ
λόγος γλυκός δεν βγαίνει απ' τα μυαλά σου.

– Φίλε δημότη, εσύ μισάς ἐμέ
που σου μιλῶ για τα συμφέροντά σου
τ' ἀληθινά, ἐπειδὴ και κατά σε
δεν μετρά για συμφέρο η ἀθροπιά σου.

Εγὼ εἶμαι γλύπτης ηθικός και θέλω
το μάρμαρό σου ἀγάλμα να κάμω,
μα εσένα δεν σε μέλλει για το μέλλο

αἰτία για την οποίαν θεν' ἀποκάμω.
Και ἤθελε ἀποκάμει ως κι ο Φειδίας,
αφοῦ τ' ἀρνιέσαι εσύ να γένεις Δίας.

Ο Μοναχός

Του Μοναχοῦ ο καιρός, καιρός χαμένος.
Η φύση δεν το θέλει και φρικιάζει,
στο Μοναστήρι ἔρημος κλεισμένος
δέεται μέρα νύχτα κι ἀλαλιάζει.

Ουτιδανός και ζωντανός θαμμένος
περιττός εις τον κόσμο εκεί μονάζει,
ο Διάλογος εις αὐτόν ἐρωτεμένος
μπαίνει εις το κελλί του και φωλιάζει.

Του σβηθει το νου και την καρδιά του κλει,
κι ανθρωπόμορφο κτήνος τονε κάνει
κι άνθρωπο του Θεού τονε καλεί,

ενώ την ανθρωπιά απ' αυτόνε βγάνει.
Κι ο Μοναχός που δεν το νιώθει διόλου
ζει στη Μονή του μπαίγνιο του Διαόλου.

Ποιήματα ανέκδοτα, Αθήνα, Μαρής, 1958, σ. 33, 51.

Θεόδωρος Ορφανίδης (1817-1886)

Η τιτλομανία

Έλειπεν απ' την Ελλάδα τόσους χρόνους μία φώρα,
άρχισε δε να μας τρώγει και να μας αυξάνει τώρα.
Ενώ οι προπάτορές μας είχαν την φιλοτιμίαν
γενικώς το να φυλάττουν πολιτών ισοτιμίαν,
οι σημερινοί μας τώρα θέλουν να μας ευγενίζουν
και μ' επίθετα μεγάλα τ' όνομά των να στολίζουν,
κι άλλος Πρίγκιψ, άλλος Κόμης, άλλος μέγας Καβαλιέρος
θέλουν να επωνυμούνται εις το ένα κι άλλο μέρος.

Σαν παγόνια φουσκωμένα περπατούν μέσα στους δρόμους,
μας συχνοκινούν τας χείρας κι ακατάπαυστα τους ώμους,
κι όταν βγαίνουν επί ίππων μικροσκόπιον στο χέρι,
κρεμασμένον στον λαιμόν τους ο καθείς απ' αυτούς φέρει
τον στραβόν μάς προσποιούνται κι ότι τάχα μωπεύουν,
και αυτό συχνά συμβαίνει μάλιστα όταν ιππεύουν.

Εις των Αθηνών τους δρόμους περιτρέχουν γαυριώντες,
φαφλατίζοντες, γελώντες,
σαν μυρμήγκια τους πολίτας της Ελλάδος και τους ξένους
καθείς βλέπει από τούτους τους ταούς τους φουσκωμένους.
Επιμόνως αυτοί θέλουν Πρίγκιπας να τους δοξάζουν,
άχυρα δε δυο γαιδάρων δεν ηξεύρουν να μοιράζουν.
Μόνον γέλια, ρεβερέντσες κι ευχαρίστησες μεγάλες
στον καθέν' αυτά προσφέρουν στες ευρύχωρές των σάλες·
κι αν εμπρός σου προσποιούνται τον ειλικρινή, τον φίλον,
σε εχθρεύοντ' απ' οπίσω σαν ο αϊλουρος τον σκύλον.

– Παιδες της ανοησίας, τί στοχάζεσθε; Θαρρείτε
ότι τίτλους κι ότι δόξες απ' τους Έλληνας να βρείτε;
Αυτοί κάλλιον τιμώσι ένα στρατιώτην γέρον
από ένα Πριγκιπίσκον, Κόμητα και Καβαλιέρον,
κι απορώ πώς έως τώρα μπόρεσαν να υποφέρουν

την τρανήν ανοησίαν που τα άτομά σας φέρουν
και δεν έκαμαν τους τίτλους να αφήτε με ζημίαν
και οδόν να βρείτε άλλην, και ελληνικήν κι ευθείαν.

Πέρασαν αι αυθεντεΐαι εις τας Βλαχομπογδανίας
και οι τίτλοι σας κι αι δόξαι που 'χατε επί Τουρκίας.
Τώρα είσθ' αναγκασμένοι στην Ελλάδα για να ζείτε
με τα ήθη των Ελλήνων πρέπει να συμμορφωθείτε,
διατί, εάν αλλέως να φερθείτε προσπαθείτε,
βάλλετε προ οφθαλμών σας πως με Έλληνας συζείτε
και πως εις αυτούς που θέτε Πρίγκιπες για να φανείτε
το περίπαιγμα σ' ολίγον αυτών όλων θα γενείτε.

Είθε η φιλοτιμία να εμβεί εις την ψυχήν σας
κι όλοι καθαρά να ιδείτε ταύτην την παρεκτροπήν σας·
αλλ' εάν απ' εναντίας για δικήν σας δυστυχίαν
επιμένετε σ' αυτήν σας την αισχράν τιτλομανίαν,
κατά των Φαναριωτίσκων και των φίλων και οπαδών των,
που τυφλά ακολουθούσι εις τα ίχνη των ποδών των,
και κατά των τιτλοφόρων κωμικήν σκηνήν θ' ανοίξει
και η σάτιρα κι ο γέλως, που καθέννας σας θα φριξει.

Ο Μένιππος, ποιήσεις, Αθήνα 1836, σ. 7-9.

Ηλίας Τανταλίδης (1818-1876)

Εις τον Παρά μου

Ένας μ' έμεινες ακόμη, οι δε άλλοι σύντροφοί σου,
και μαζί, κι απ' ένας ένας, όλοι σ' άφησαν εξίσου.
Εις τον κόλπον μου σαν γέρων ασκητής εις τας ερήμους,
γενναιόψυχος ημέρας ενθυμείσαι επισήμους.
Στην πιστότητά σου ταύτην ευγνωμόνως και εγώ
Το εγκώμιόν σου ψάλλω, την ισχύν σου στιχουργώ·
χαίρε, μόνη μου χαρά,
κανακάρη μου Παρά!

Διά σε, Παρά, κινούνται και βασιλεία και θρόνοι...
Σ' απεθέωσεν ο κόσμος και βωμούς σε ανυψώνει.
Συ εγειρείς των πολέμων τους κοσμοβλαβείς τυφώνας,
ο τοσοούταικος το σώμα συ σαλεύεις τους αιώνας,
το επέκεινα Γαδείρων συ το κάμνεις περατόν,
και το δώμ' αυτό ακόμη τ' ουρανού αναβατόν,
και τα άστρα τα στερρά
κατεβάζεις, ω Παρά!

Δι' εσένα κόπτει ράπτει το σπαθί των δικηγόρων,
κι υποδύονται τα ψεύδη αι αγέλαι των εμπόρων.
Και η πάνστιλπνός σου θέα των δημαγωγών το βρίθος
ιλαρύνει, και τας κρίσεις κιβδηλεύει κακοήθως.
Διά σε την γην βαθέως σκάπτει ο μεταλλουργός
και αροτριά τας χώρας αιχηηρός ο γεωργός.

Ω! τί έργα φοβερά
κατορθώνεις, ω Παρά!

Δι' απόλαυσίν σου άλλος παραινεί αναργυρίαν,
και μ' εν Αιτωλοίς την χείρα φέγει την φιλαργυρίαν,
διά τα κοινά δεικνύει ότι έχει άλλος ζήλον,
παριστά τον εαυτόν του της παιδείας άλλος φίλον.
Ο μεν ψάλλει, ο δε χύνει χείμαρρον ρητορικών,
ο δε γράφει και εκδίδει φύλλον περιοδικόν.

Κι ο σκοπός των αφορά
προς εσένα, ω Παρά!

Δι' αγάπην σου λατρεύει η ωραία τον Θερσίτην,
και η έφηβος παρθένος άνδρα παίρνει τον πρεσβύτην·
διά σε πολλοί αρνούνται και πατρίδα και οικειους,
και το φρόνημα προδίδουν διά σε στους εναντίους,
διά σε εμβαινοβγαίνουν πουρνό βράδνι στας αυλάς·
διά σε χρυσοκεντήτους κορδαρίζονται στολάς·
κι όλοι πάσχουν τρομερά
απ' το πάθος του Παρά!

Διά σε πάσχουν συνάγγην οι καλοί μας Δημοσθένης,
και τον πίθον των κυλούσι διά σε οι Διογένης.
Διά σε και τυραννίσκοι πανταχού της γης γεννώνται,
διά σε τυχοδιώκται στας πατρίδας μας πλανώνται.
Συ τα χείλη των κολάκων στα εγκώμια βουτάς,
συ γεννάς τον θείον ζήλον εις πολλούς υποκριτάς.
Έως κι εις τα Ιερά
κουδονίζεις, ω Παρά!

Διά σε ο ξυλοσχίστης καταντά μητροπολίτης·
συ συχνάκις είσαι μόνος των αμαρτωλών μεσίτης·
διά σε ιδρώνουν, τρέχουν, χώνονται, μαλώνουν, κράζουν,
διά σε γυναίκες, άνδρες, νέοι, γέροντες σπουδάζουν.
Συ κι εμέ αυτόν ακόμη γαργαλίζεις και κινείς,
κι εις εμέ ακόμη ιδρώτα επιχέεις ηδονής.

Χαίρε, μόνη μου χαρά,
παντοδύναμε Παρά!

Παίγνια ή Ποιήματα διάφορα, Σμύρνη 1839.

Ο ποιητής

Αυτόν εδώ τον βλέπετε με φρύδι' ανασυρμένα,
με σουφρωμένον μέτωπον, με μάτια βουλιγμένα;
Σωπάτε κι είναι ποιητής!...

Με της πικρίας το ραβδί τα σύμπαντα θα δείρη·
γενναίος ούτος ποιητής, αρπάζει το σατίρι
και θα φανή Σατιριστής.

Σατιριστής!... ως κεραυνός βαστά τον κάλαμόν του·
τα βέλη του εβούτησε στον βραστερόν θυμόν του,
φαρέτραν κρέμασε διπλήν,
Απόλλων νυκτοπρόσωπος, τεντώνει το δοξάρι·
τον κόσμον όλον σύσσωμον ο Διάβολος θα πάρη
με πρώτον τίναγμά του... Πλην

εσκάλωσεν η εύροια των στίχων του... Σταθείτε!
Ακούτε τον Σατιριστήν; Αγανακτεί, λυπείται,
τον κάλαμον συχνοβουτά·
στα είκοσί του δάκτυλα τα μέτρα συλλαβίζει,
αλλάζει το τετράδιον, τον ίδρων του σκουπίζει,
το καλαμάρι του πετά.

Με τας σβησμένας λέξεις του λουλούδια σχεδιάζει
του στίχου η κατάληξις ολίγο δεν ταιριάζει
και την ζητεί στα λεξικά.

Φυσά, σφυρίζει, ξύνεται, ανάλατα τα κρίνει,
και σβήνει, γράφει άτυχα και σβήνει, γράφει, σβήνει.
Ω, τί δεινά ποιητικά!

Πλην νά σου τον... εμπνέεται! Τα φρύδια διέτε κάτω.
Επήρε δρόμ' ο κάλαμος, γελούν τα βλέμματά του.
Ιδέ! Συνέλαβε, θαρρώ,
εγγαστρωμέν' η Μούσα του στον σκάμνον πριν καθήση,
θ' αποβαλή παράκαιρα και μέλλει να γεννήση
τετραμηνίτικο μωρό.

Εγέννησεν... ακροατάς ζητεί να τ' αναγνώση.
Φευγιά, παιδιά! Τί σκέπτεσθε; Θα μας καταπλακώση.

Άφες μας, άφες, ποιητή!
Να ζη το νεογέννητο! Τ' αυτιά μας μην πειράζης·
είν' ευτυχές το ποίημα, και να μας το διαβάζης
είν' τιμωρία περιττή.

Κ. Θ. Δημαράς (επιμ.), Ποιηταί του 19' αιώνα, Αθήνα, Αετός, 1954, σ. 264-265.

Ιωάννης Καρασούτσας (1824-1873)

Εις την ψευδή πολιτικήν

Ω δυσμορφότερον Χιμαίρας,
απατηλόν, ποικίλον τέρας,
ήμισυ δράκων και παρθένος,
Σφιγξ ολεθρία, κακών Μούσα,
αινίγματα θεσπιωδούσα
πικρά εις των θνητών το γένος·

πολιτικήν σε ονομάζει
ο κόσμος όστις εκθειάζει
μ' εύφημον στόμα τους τυράννους,
σε, ήτις πόλεις ανατρέπεις,
κι εις ερημίαν τάφων δρέπεις
τους λαμπροτέρους σου στεφάνους.

Ω τυραννίς κακουργοτάτη,
το όπλον σου είν' η απάτη
όπου δεν εξαρκει η βία
καθώς η γραυς του Αρχιλόχου
διά χειρός κρατείς ενόχου
ύδωρ και πυρ νεκρά στοιχειά!

Η βάρβιτος, 1860. Κ. Θ. Δημαράς (επιμ.), Ποιηταί του ΙΘ' αιώνα, σ. 180-181.

Γεράσιμος Μαρκοράς (1826-1911)

Ο καυχησιάρης

Και μες στο ξυλοκρέβατο να καυχηθεί προσμένω.
Θα λέει: Ποιος είδε λείψανο να είν' έτσι κορδωμένο;

Ο φαντασμένος ποιητής

Της Ιπποκρήνης κάρλακα, φουσκώνεις δίχως χρεία·
εκείνη που σ' εγιόμισε πνοή δεν είναι θεία,
και, μόλις με το στίχο σου να ξαναβγει αγροικιέται,
τ' αυτιά του κόσμου αν γελαστούν, η μύτη δεν γελιέται.

Άπαντα, επιμ. Γ. Βαλέτας, Αθήνα 1951.

Απλή και καθαρεύουσα

Μα τον Απόλλωνα,
θ' αποφασίσω
μία γλώσσα βάρβαρη
να ξοστρακίσω.

Που την ακάθαρτη
γυμνή της χάρη
ποτέ δεν έπλυνε
με καλαμάρι.

Ποιος την εσπούδαξε
δίχως να μάθει
που 'ναι της φτώχειας της
γιομάτη λάθη;

Ποιος; ω Λογιότατοι
θα παραβάλει
τούτη τη δύστυχη
μ' αυτή την άλλη,

που ξεπετάχτηκε
από τα θεία
σοφά σας καύκαλα
με πανοπλία;

Γλώσσα που η λέξη της
πότε είναι ξένη
και πότε τούρκικα
μουνουχισμένη·

πõχει ελαττώματα
τόσα και τόσα,
το λέω με θλίψη μου,
δεν είναι γλώσσα.

Ναι! - στη μελέτη της
κάθου κι εργάσου,
με δίχως πρόληψες,
με τα σωστά σου·

στο νου θησαύριζε
λόγια και τρόπους·
γράφε, κατάβαλε
μεγάλους κόπους·

της φαντασίας σου
δείξε τον πλούτο...
Ας είναι· εξάίρετα!
Και τί με τούτο;

[...]
Ναι· για πρωτάκουστα
λόγια, ως εκείνα,
θαρρώ πως χάσκανε
και στην Αθήνα,

όταν ο Ηρόδοτος,
χωρίς αιτία,
στο δρόμο εφάφλιζε
τα εννιά βιβλία.

Στην Πνύκα, πέστε μου,
το Δημοσθένη
ποίοι τον απεικάζαν;
- Οι προκομμένοι.

Κι οι πεζογράφοι μας
κι οι ποιητάδες
όλοι δεν ήτανε
καλαμαράδες;

Σαν πόσοι αρπάζανε
καμμία τους λέξη;
Μία μόνη φράση τους;
- Λίγοι· πέντ' έξι.

Πλην ζούνε σήμερα
και βασιλεύουν·
φωτίζουν πνεύματα,
καρδιές μαγεύουν·

και τούτο τάχατες
γιατί συμβαίνει;
- Γιατ' είναι η γλώσσα τους
απεθαμένη·

δασκάλων ηύρεμα,
γλώσσα μελέτης,
οπού δεν έλαβε
ζωή ποτέ της.

Γράφτε, Λογιώτατοι!
Κι ως μη ευτυχίσει
λαός τουρκόσπορος
να σας νοήσει·

γράφτε, και τ' άψυχο
σοφό βιβλίον
αν πνέει κατάκαρδα
θανάτου κρύον·

κι αν, ως το πνεύμα σας
το βιο του ανοίγει,
φράση ολοζώντανη
καμία ξεφύγει,

μην, ω φωστήρες μου,
σας φέρει εμπόδιο
έν' απαρέμφατο...
και καταυόδιο.

Εγώ – σαν έλεγα
πως δε χρωστούμε
παρά να γράφομε
καθώς μιλούμε·

ζητώντας άκοπα
την ίδια γλώσσα

Απλή και καθαρεύουσα, Κέρκυρα 1872.

πότε στον Όλυμπο,
πότε στην Όσσα·

Στο Σούλι, στ' Άγραφα
σ' αυτά τα μέρη
που στίχους κλέφτικους
βροντάει τ' αέρι·

πώς ηύρα απάντεχα
– γιά ιδέστε τρέλα! –
Τυρταίους αγράμματους
με φουστανέλα·

και την ελεύθερη
φτωχή τους Μούσα,
σας λέω το κρίμα μου,
την αγαπούσα.

Αμ τότες έπασχα
σαν από μία
γλωσσορωμαίικη
μονομανία·

τώρα που μ' έγιαναν
τα προκομένα
γερά κεφάλια σας,
χαρά σ' εμένα!

Θεμιστοκλής Θεοχαρίδης (1830-1886)

Το όνειρον

Συνδρομηταί του φύλλου μου κι αγαπητοί μου φίλοι,
παραπονείσθε, ήκουσα, πως έκλεισε τα χείλη
η Μούσα μου, και ρίψασα το τόξον της σατίρας
ίσταται ως κωφάλαλος με σταυρωμένας χείρας,
ως τίποτε μη βλέπουσα και τίποτε νοούσα.
Με συγχωρείτε, φίλοι μου, κοιμάται και η Μούσα
όπως κοιμάσθε και υμείς· και μάλιστα, αν πρέπη
να σας το είπω, όνειρα πολλάκις κι αυτή βλέπει·
ακουσατε, παρακαλώ, τί έκτακτον συνέβη:

Στον νουν της ιδιότροπος ιδέα τις κατέβη·
προ τιων ήδη ημερών είχε αποφασίσει
εις του Πηγάσου τα πλευρά την Κύπρον να γυρίση,
ως η Κυρία Στήβενσον να ίδη και να μάθη
της Κύπρου τα περίεργα· αλλά δεν είχε πάθη
καθώς εκείνη, τω Θεώ χάρις, απ' οφθαλμίαν
(ίνα μη είπω άλλο τι, αβρόφρων προς Κυρίαν)
ώστε εις Κύπρον τόσα δα παράδοξα να ίδη
ως του Σεβάχ Θαλασσινού να έκαμνε ταξίδι.
Ήλθεν η Μούσα μου απλώς εις των δικαστηρίων
την αίθουσαν· εύρεν εκεί στα σπάργανα παιδίον,
το Δίκαιον, και τον Καδήν αυτό να νανουρίζη
με Κορανίου δίστιχα και να τ' αποκοιμίζη,
κι οι πάρεδροι χασμαίνοντας με ανοιγμένον στόμα
να ψιθυρίζουσιν «Αμήν! κοιμήσου, παι, ακόμα»·
ίσως κανείς Ολύμπιος θεός αποφασίση
να στείλη τον αδέκαστον Νόμον να σ' εξυπνήσει.
Εκεί παρά την είσοδον αδικημένα πλήθη
εθρήνουν καταρώμενα και έτυπτον τα στήθη.
Η Μούσα μου τους δικαστάς χωρίς να ενοχλήση
παρηγορίαν αλλαχού έτρεξε να ζητήση·
μακρόθεν το δημόσιον την έλκυσε ταμείον.
Ω! είναι παντοδύναμος μαγνήτης το χρυσίον,
και τέρπει δα πλειότερον το βλέμμα και τα ώτα,
υπερ την λύραν του Δαβίδ, η λίρα με το ιώτα.
Ήλπίζε δα να βρη κι εκεί τον κόσμον να νυστάζη
και πλέον... τί θα έκαμνε καθείς το απεικάζει.
Αλλά, ω θέαμα φρικτόν! έτυχε να ιδήτε
γυπών αγέλην πουθενά, οπόταν προσκαλείται
μακρόθεν από την οσμήν εις ψοφιμαίον πτώμα;
Πώς το βροχθίζει σχίζουσα με πειναλέον στόμα
έως ν' αφήση καταγής μόνον σωρόν κοκφάλων;
Ούτω κι η Μούσα έμψυχα μικρά μετά μεγάλων
ιδούσα τόσα όρνεα στην ράχιν του ταμείου
ενόμισεν, ως άκακον παιδάκι του σχολείου,
ότ' είναι τάχα των κλεπτών μεγάλη συμμορία.
Και «κλέπται, κλέπται!» έκραξεν, αλλ' η αστυνομία,
ήτις ρογχάζει των κλεπτών και των ληστών πλησίον
αλλά με στόμα ανοικτόν προσβλέπει το ταμείον,
είπε με γρόνθον έτοιμον αμέσως να πατάξη:
«Δεν ξεύρεις συ πως είν' εδώ ο κόσμος απ' αρπάξη;»
«Μωρά!» τη είπεν Άγγλος τις που 'κράτει το δεφτέρι
κι έγγραφ' επάνω τους μισθούς η πέννα ως το φέρει.
«Παραφρονείς! Τί του κακού τον λάρυγγα ξεσχίζεις;
Με του Μενίππου τρίβωνα σου πρέπει να γυρίζης
κι επαίτου λύραν... Ω! ω! ω! ποία τρελλών σωρεία

ευθύτης, έθνος, δίκαιον, πατρίς και συντροφία
σ' ακολουθεί ολόγυμνη ως συ και πεινασμένη!
Πήγαινε πλέον στο σχολειό του Κέρδους, καημένη
να μάθης τί το δίκαιον, η φθείρα κι η κονίδα».
«Σ' ευχαριστώ, απήντησε, διδάσκαλε Σενέκα»,
αφού τον εφασκέλωσε με πέντε και με δέκα.
Αλλ' όμως η κακόμοιρη ωσάν απηλπισμένη
την 'πήρε το παράπονον κι έφυγε δακρυσμένη.
[...]

Έτη τινά επέρασαν έκτοτε... μεταβάλλει
ιδέας, γνώμας, πράγματα, μία στιγμή ή άλλη...
Η Μούσα τί απέγινεν; Οι μεν, απελιθώθη
ως η Νιόβη, έλεγον, οι δε ότι ετρώθη
βαρέως κατακέφαλα, πεπούσα του Πηγάσου
όστις, ενώ διέβαινε βουλευτικού θιάσου
άνωθεν, από την βροντή των λόγων εξαφνίσθη.
Αλλ' είναι μύθοι όλ' αυτά· μάλιστα παρωργίσθη
ότε στου νομοθετικού τον αντηχούντα δόμον
είδε παρά τα πρόθυρα ιστάμενον τον Μώμον,
όστις αντί να ευφημή προ της φιλοπατρίας
θορυβωδώς εκάγχαζε μετά κακεντρεχείας.
«Σχώπτα ανθρώπων και θεών τα πάντα επικρίνεις,
έμαθες μόνον να γελάς, ουδέποτε να κρίνης
αν ό,τι βλέπεις γέλωτος είν' άξια ή θρήνου»
του σχώπτου κατά πρόσωπον εφώνησεν εκείνου
η Μούσα, είτε επρόσθεσε ρητορικός κι εντόνος:
«Δεν βλέπεις πως επέρασεν ο της δουλείας χρόνος;
Σύνταγμα, Κοινοβούλιον, συχνάί επερωτήσεις
νομοσχεδίων εμβριθείς κι εν τάξει συζητήσεις...
Γελών, ωσάν να έλεγες, απώλεια του χρόνου
λογομαχία σοβαράί περί σκιάς του όνου!
Ιδέ την πυρρογένειον εξαμελή μερίδα,
ήτις εις χείρας της κρατεί διχαλωτήν ψαλίδα
και, των θερμών ρητόρων μας την γλώσσαν αν δεν κόπτη,
νόμους και νομοσχέδια, ως θέλει, κατακόπτει.
Αλλά εκ τραγελαφικού συντάγματος έν μόνον
πρόσμενε, την αντίκρουσιν των πόθων μας και πόνων.
Πλην, επειδή και μετ' αυτούς τους ισχυρούς της λόγους
ο Μώμος δεν κατέπαυσε τα σχώμματα, τους ψόγους,
η Μούσα την υπομονήν έχασε, και την λύραν
εις το κρανίον έθραυσε του Μώμου, πριν δε μάθη
τί μετά τούτον έγινεν, επέτασε κι εχάθη.
Ο Μώμος, στόμα ανοικτόν και μούτρον αιμοστάζον,
εις την Βουλήν εισώρησεν υποθρηνοκαγαχάζων.

Των βουλευτών ο όμιλος εξέστη και ωρθώθη,
και ηκροάσθη. Έπειτα, ως το ειός, εδόθη
εις κρατεράν συζήτησιν· φλογώδης και μεγάλη
ηγέρθη εκατέρωθεν λογομαχίας πάλη.
Τρις πέντε διαρκέσασα το όλον συνεδρίας
έως ού τέλος ιλαράς εν μέσω κωμωδίας
έληξε του ενιαυτού η σύνοδος λυθείσα,
ευφρόσυνον εντύπωσιν εις το κοινόν αφήσα.
Και εις την άλλην σύνοδον έχομεν δι' ελπίδος
προς το συμφέρον το κοινόν, προς δόξαν της πατρίδος
από της έδρας κι υπ' αυτάς τας αγαθάς εμπνεύσεις
ημερομήκεις ν' ακουσθούν και πάλιν αγορεύσεις.

Στασίος, 1882. Συλλογή ποιημάτων, Λευκωσία 1886, σ. 46-49, 53-55.

Σοφοκλής Κ. Καρύδης (1832-1893)

Ο Βουλευτής

Βουλευτήν εις τας Αθήνας μ' έφερεν η Εξουσία,
ενώ ούτε με γνωρίζει η λαμπρά μου Επαρχία.
Παραγέμισαν τας κάλπας αι Αρχαί και διαφόρους,
ζωντανούς και πεθαμένους, έβαλαν ως ψηφοφόρους.
Κι ήλθα ν' αντιπροσωπεύσω στην ομήγυριν του Γένους
ζωντανούς και πεθαμένους.

Τί λαμπρός, τί θεός τόπος αι ωραιάί μας Αθήναι!
Κόσμος, δρόμ', οικίαι, φώτα, ό,τι θέλεις εδώ είναι!...
Κόπτεις, ράπτεις στας αιθούσας, προσκαλείσαι στο Παλάτι,
σε τιμούν μικροί μεγάλοι κι οπωσδήποτε είσαι κάτι.
Κι αντιπροσωπεύεις τέλος στην ομήγυριν του Γένους
ζωντανούς και πεθαμένους.

Εις τους Υπουργούς ανήκω κι εις τον Βασιλέα πρώτον.
Τον μισθόν μου ροκανίζω ήσυχα και δίχως κρότον.
Η Κυβέρνησις, το Κράτος κυβερνά με το κονδύλι,
στην Βουλήν, ως όλοι, στέκω με το «Ναι!» κι εγώ στα χείλη
κι αντιπροσωπεύω ούτω στην ομήγυριν του Γένους
ζωντανούς και πεθαμένους.

Διά ένα «Ναι!» τί δόξα! Έχω φίλους τους μεγάλους,
στα βασιλικά τα δείπνα τρώγω, πίνω με τους άλλους,
εις τα Υπουργεία όλα ανεβαίνω με αέρα
και διορισμούς λαμβάνω πέντε δέκα την ημέρα.

Κι αντιπροσωπεύω ούτω στην ομήγουριν του Γένους
ζωντανούς και πεθαμένους.

Από τον μισθόν μου μόλις εξοδεύω τας τριάντα.
Ένα σφάντζικο πληρώνω κι έχω άφθονα τα πάντα!
Το γκιβέτσι μου θα στρώσω, με την πλόσκα μου στο πλάγι,
θα χορτάσω και θα μείνει και ο Μούργος μου να φάγει!
Τί θα πει! Παρουσιάζω στην ομήγουριν του Γένους
ζωντανούς και πεθαμένους.

Μας κατηγορεί ο κόσμος, μας κατηγορεί ο Τύπος
ότι είμεθα του Έθνους η αισχύνη και ο ρύπος!
Την κακή τους την ημέρα και τα μαύρα τους τα σύκα!
Όλοι το γνωρίζουν ότι είμαι στην Βουλήν αντίκα
κι αντιπροσωπεύω πρώτος στην ομήγουριν του Γένους
ζωντανούς και πεθαμένους.

Όταν, μετά τρία έτη, θενα επιστρέψ' οπίσω,
δέκα βόδια θ' αγοράσω και παλάτι θενα κτίσω
και εις όλους θενα λέγω μέρα νύκτα πως οφείλουν
Βουλευτήν εις τας Αθήνας κι εκ δευτέρου να με στείλουν
ν' αντιπροσωπεύω πάλιν στην ομήγουριν του Γένους
ζωντανούς και πεθαμένους.

Σατυρικά ποιήματα, Αθήνα 1876, σ. 14-15.

ΕΠΙΓΡΑΜΜΑΤΑ

Εις την γενικήν διαφθοράν

Και ο δείνας και ο τάδες
είναι όλοι μασκαράδες.

Εις τους αρχομανείς

Ένας ένας ανυψούται και κρημνίζεται ο τάλας,
επειδή δεν είν' το ύψος στερεόν, ως της κρεμάλας!

Εις νέας καταδιώξεις

Του Τύπου μην εγγίζετε, ω άφρονες, τα βέλη!
Έχ' η αιχμή των πλήττουσα ιόν και όχι μέλι.

Εις την πτώσιν του Όθωνος

Όταν τὰ ἴλεγε το «Φως»,
δεν τα πίστευ' ο κουφός!

Εις την παραίτησιν του Θ. Δελιγιάννη

Από την νύστα την πολλή
γέρνεις και συ την κεφαλή,
μικρέ μου Δελιγιάννη!
Έλα, παιδί μ' αγαπητό,
πέσε στην κούνια σου λυτό
και κάμε νάνι νάνι!

Εις το γήρας του Σπ. Τρικούπη

Οι λόγοι σου οι άλλοτε στόλ' ήσαν αραγμένοι
τώρα, Τρικούπη, έκαστος με τα κουπιά προβαίνει.

Εις την πλατανικήν αγόρευσιν του Αρ. Βαλαωρίτου

Φυτεύεις μέγαν πλάτανον! και θα ξεχειμαδιάσουν
οι Πληρεξούσι' υπ' αυτόν, εάν δεν ξεπαγιάσουν.

Εις τον ποιητήν Α. Βαλαωρίτην

Σε είδε πρώτον πλάτανον με τα μεγάλα φύλλα
να χύνει δρόσον η Βουλή.
Ποία σκληρά μεταβολή!

Κορμόν σε βλέπει σήμερα, πού κόπτουν όλοι ξύλα!

Φύλλα, ήτοι παίγνια ποιητικά, Αθήνα 1869, σ. 30 κ.ε.

Παναγιώτης Πανάς (1832-1896)

Ποιητική συνταγή

Πάρε δυο σύγνεφα· μια λίτρ' αγέρα·
δροσιάς δυο γράνα και μια φλογέρα·
τρεις τόνους Πίνδο· τέσσαρους χιόνι·
μια λίτρ' ανάσαση και ένα αηδόνι,
δεμάτια τέσσερα δάφνες, μυρτούλες·
ράσα· ξεσκλίδια· γύφτους· αυγούλες·
πέντ' έξι σήμαντρα· γλαν γλαν καμπόσα·
χιλιάδες κύματα· Όλυμπο και Όσσα·
κρεβάτια· γαίματα· σάπια κουφάρια·
αστροπελέκια· σκύλους και φάρια.
Ένα ξεφτέρι· δυο πήχες ράμμα·
καμπόσα δάκρυα μέσα σε γράμμα·
λαψάνες· λάπατα και καυκαλίδες·

περικοκλάδι και τσουτσουμίδες.
 Δυο δράμα άγρια, σκληρά σκουλήκια·
 βροντές· βοριάδες· ρόδα και φύκια·
 αητό κλωσούρα· δέκα φλοκάτες·
 δυο ραμπαούνια· μάτια πινιάτες·
 μία νυχτερίδα· μία χελώνα·
 νιόνυφη άνοιξη· προεστό χειμώνα·
 βλαστήμιες άπειρες· σάρκα καμπόση
 και νεκρολούουδα χορτάτη δόση.
 Αχτίδες, σάβανα και έρμα πλάγια·
 ένα βρικόλακα· μια κουκουβάγια·
 έναν Αλήπασα· καντάρι τρέλα...
 Σε μια θεόχτιστη ρίζ' τα παδέλα,
 ύστερα, κρούσταλλο ρίξε νεράκι,
 βρυσούλας γέννημα... ή και απ' αυλάκι.
 Πέσε τ' ανάσκελα και πίθωσέ τα
 στα έρμα στήθια σου και βάσταέ τα.
 Φύσησε, φύσησε στα σωθικά σου,
 καμίνι άναψε μες στην καρδιά σου.
 Άσ' την παδέλα να πάρει βράση,
 μονάχα πρόσεχε να μη σου σπάσει.
 Άς πάρει μπούρμπουλα μονάχα τρία,
 και είναι έτοιμο μ' επιτυχία
 γιαχνί αθάνατο, ποιητικό...
 Κένωσ' το, κένωσ' το ζεστό ζεστό
 σε αλαβάστρινο σκουτέλι ή πιάτο...
 και πες του κόσμου: «Κόπιασε, φά' το».

Οι δέκα εντολές της εποχής μας

1. Το χρυσάφι πρώτα αγάπα, λάτρευέ το για Θεό σου, έπειτα έχε το ασήμι για πλησίον κι αδελφό σου.
2. Τίμα πάντα τους γονείς σου, όταν έχουν να σ' αφήσουν, μια καλή κληρονομία, σαν εδώθε ξεπροβίσουν.
3. Βλέπεις άνθρωπο αφεύκτως ότι πνίγεται; Μη δώσεις χέρι έξω ναν τον βγάλεις, πρώτα κάτι αν δεν σουφρώσεις.
4. Πρόσεξε εις τη ζωή σου να μην ψευδομαρτυρήσεις... απ' τον ψεύτικο σου όρκο πρώτα κάτι αν δεν κερδίσεις.
5. Φύλαε πάντα της παρθένας την τιμή· εκτός ανίσως σ' εμποδίζει ναν το κάνεις κέρδος, όρεξη ή μίσος.

6. Την πατρίδα σου αγάπα. Πρόσεξε μην την προδώσεις, την τιμή της προδοσίας πριν στην τσέπη σακουλώσεις.
7. Λήστευε τες έξι μέρες, και την έβδομη ν' αφήνεις διά να διασκεδάζεις, για να τρως και για να πίνεις.
8. Μην φονεύσεις, παρά όταν να το κάνεις εμπορέσεις χωρίς φόβο εις τα νύχια της ανάκρισης να πέσεις.
9. Από την κλοπή προτίμα πάντα την πλαστογραφία, των βαρβάρων μόνων είναι η κλοπή κληρονομία.
10. Του γειτόνου σου το πράμα ποτέ μην επιθυμήσεις όταν δεν υπάρχει τρόπος μια φορά ναν τ' αποκτήσεις.

Αυτά όλα εάν τα κάμνεις θενα ζεις ευτυχισμένος και ο κόσμος ό,τι λέγεις θαν τ' ακούει ξεχασμένος.

Έργα αγίας, Αθήνα 1883.

Στυλιανός Χρυσομάλλης (1836-1918)

Πώς επλάσθηκε η γυναίκα

Όταν ο Διάολος – λέει μια φυλλάδα – τη Γυναίκα βουλήθηκε να πλάσει στοχάσθηκε, για να 'χει πιο γλυκάδα, με μέλι και με γάλα να τη φτιάσει. Τα ζύμωσε λοιπόν κι ο Διάολος έκαμε το πλάσμα Εκείνο που τον κόσμο εξέκαμε.

Κι αφού τέλειωσε τ' όμορφο κεφάλι που 'χε ζυμώσει με τόση φροντίδα, εσκέφθηκε τί μάτια να της βάλει για να πιάσει τον Άνδρα στην παγίδα· ασήκωσε ψηλά τότε τα χέρια κι από τον ουρανό πήρε δυο αστέρια·

κι ήσαν τα πιο λαμπρά, τα πιο αναμμένα απ' όσα λαμποφέγγαν στον αιθέρα κι εφαινονταν επίτηδες πλασμένα να θαμπώσουν τον πρώτο μας Πατέρα· κι από τότε θαμπώνουν και σταυρώνουν όλους εκείνους που τα καμαρώνουν.

Αλλ' ο Διάολος που 'χε πολλή βιάση
το πλάσμα του κι αυτός να καμαρώσει,
για την κακή του μοίρα είχε ξεχάσει
στο μυαλό της να της βάλει και τη γνώση:
κι έφθανε ολίγη, πολύ ολίγη... τόση...
πώς να σας πω... μιανού κοκκόρου γνώση!

Αχ! κι αν την είχε ως σπόρο από σινάπι,
χαρά σ' εμάς, χαρά στην Οικουμένη,
στον κόσμο θα βασιλευεν η αγάπη
κι όλοι θα 'μαστε ευτυχισμένοι
αλλ' εζήληφε εδώ τέτοιαν ειρήνη,
η Τύχη... μουρλοθήλυκο κι εκείνη!

Για την κακή μας τύχη τη μεγάλη
ο Διάολος, π' ο διάολος να πάρει,
στα στήθη της καρδιά δεν είχε βάλει,
γιατί του 'λειψε ξάφνου το ζυμάρι:
κι επειδή δεν μπορούσε άλλο να φτιάσει,
σχεδόν απ' τη χολή του πήγε να σκάσει.

Κι είδ' ένα γούλο τότε εκεί σιμά του
που σαν καρδιά φαινότανε στ' αλήθεια,
το σήκωσεν αμέσως από κάτου
και για καρδιά της το 'βαλε στα στήθια:
κι έτσι οι Γυναίκες όλες μ' όμοια μέτρα
έχουνε για καρδιά κομμάτι πέτρα.

Δημ. Μάργαρης, Ανδρέας Λασκαράτος, σατιρικοί και ευθυμογράφοι,
Αθήνα, Αετός, 1954, σ. 207-208.

Μικέλης Άβλιχος (1844-1917)

Προοίμιο

Την Κόλαση με εικόνες να στολίζει
εμπήκε στου Διαόλου το κεφάλι
και γύρισε τον κόσμο να ζητήσει
πρόσωπα που ν' αρμόζει εκεί να βάλει.

Μα πουθενά δεν ήυρε να εχτιμήσει
κακίας βάθος, που να κάνει ζάλη,
σαν στην Κεφαλλονιά και ν' αγαπήσει
ψυχές σατανικές, φρικώδη κάλλη...

Κι αγγάρεψε κι εμέ φτωχό ζωγράφο,
που κάπου είχε δική μου δει δουλειά,
για της Πινακοθήκης του τεχνίτη.

Γι' αυτό με πίσσα και με θειάφι γράφω
κι η Μούσα μου στον άχαρο μπελιά
με την κακή μου τύχη κλαίει και φρίττει!...

Προσωπο-ψυχογραφία ενός θεομπαίκτη

Στις φλέβες σου φαρμάκι και χολή
αντίς για αίμα ρέει, θεομπαίκτη πλάνε,
κι ενώ το στόμα για θρησκεία μιλεί,
λύσσας αφρούς τα χείλη σου σκορπάνε.

Είσαι απ' των Φαρισαίων τη φυλή
που του Χριστού τη Σταύρωση θυμάνε
και μίση μόνον η καρδιά σου κλει
ωσάν οχιές που στη φωλιά τους να 'ναι.

Κάνε νηστείες, αγύρτη, και σταυρούς,
γέλα τις γυναικούλες με τα ψέματα
και μάνιζε εναντίον στους ασεβείς:

πλην μάτην σκοτεινούς ποθείς καιρούς
και μάταια διψάς γι' απίστων αίματα,
την έπαθες ...αργά να γεννηθείς!

Εις τον παπα-Σκιαδά

Ευλογημένε μου, παπα-Σκιαδά,
σε βλέπω ως και τώρα στα γεράματα,
με την παλιά σου ευλάβεια προστά
πιστόνε πάντα στ' άγια προστάματα,

να βγαίνεις κούτσι κούτσι ξεσυρτά,
χωρίς να σε πειράζουν τα σκοντάματα,
ν' αγιάζεις σαν και πρώτα ταχτικά
της χριστιανής την πόρτα και τα πράματα!

Και μ' όλο που σου γέρνει η αγιαστήρα
με τόσο όμως ευλάβεια την 'κουμπάς
που βλέπει ζωντανή κανείς την πείρα

που μπορεί να 'χει γέροντας παπάς.
Και μου τονίζει ως κι εμέ τη λύρα
η αμάραντή σου, δέσποτα, αγιαστήρα!

Η Πόλη

Δεν έσωνε η Ελλάδα μας μονή
και κίνησε ...την Πόλη για να πάρει
κι αφού την καταφέραμε διπλή
την κράζουν στα μπουγάζια ...για φανάρι,

απάνου κάτου και για φαρτική
το ιστορικό να φάλλει το τροπάρι,
«τη Υπερμάχω» κι έτσι λάου λάου εκεί
με την Αντάντ η Αρχούδα να μπουκάρει.

Κατακαημένη Πόλη! Τ' είναι ετούτα;
– οπού για σε το Γένος αιώνες τρέμει –
με ενός ψευδομεσσία τη μεσιτεία,

και για μπαξίσι λίγη Μικρασία,
βγαίνοντας απ' του Τούρκου το χαρέμι
να γένεις του Χαχόλου μαντενούτα;

Εις τους φουτουριστάς

Άδετα τα βιβλία σας να μένουνε
δεν έχουνε να πάθουνε ζημία,
εσάς όμως λυτούς να σας αφήνουνε
στον κόσμο είναι μεγάλη αντινομία
και νίβομαι απ' αυτή την αμαρτία.

Ο Μεσσίας

Η γάτα τ' απαυτά της τα σκεπάζει
γνωρίζοντας την βρώμα τους βεβαίως.
Κι όμως ο Βενιζέλος ξεσκεπάζει
στον κόσμο τα έργατά του θαρραλέως!
Φαίνεται – για να κάνει τέτοια λάθη –
πως θα έχασε την όσφρηση με μίας
αφ' τα αγγλογαλλικά βεβαίως πάθη,
Μεσσίας τώρα πιο της Ειρωνείας.

Ιούνιος 1916

Τα ποιήματα, Αθήνα 1959, σ. 48, 61, 66, 68, 70, 74.

Χριστόδουλος Κουμπάς (1845-1918)

Σημείωση «Χωριάτη»

Αν είχα τζ' εγώ, φίλοι μου, άγρωπον αστιρένον,
το φύλλον μου θα άξιζεν, θα ήτο ζαχαρένον.
Θα έγραφα ελεύτερα, κουτζιά καχαρισμένα
τζαι όι 'πογουριστικά τζαι ούλον μασησμένα.
Χάψη υπάρχει, μάνα μου, έσει τζαι τζακκιλούδκια,
καχόλου 'εν μ' αρέσκουσιν τα βένετα βρακούδκια.

Κάτω ο Τρικούπηης! Πάνω ο Γιάννης!

'Ε το που ήρτεν 'πούκουππα ο φίλος μας Τρικούπηης
τζ' επέτυχεν ο μουστακάς, τζείνος ο Αρναούτης.
Ετούτον 'εν το όρπιζα ποττέ εις την ζωήν μου,
'λυπήθηκα, 'μαράζωσα, εκάην το βλαντζίν μου.
Να μέν έχουμεν τράβαλλα, πολέμους τζαι ασκέρκα,
πούμπες, σημαίες, μουσικές τζαι ύστερα κουπέπκια...
Να 'ρτουν να μας μπλοκάρουσιν στον Πειραιάν οι Βράντζοι
τζαι πλούπ! να πέφτουν άγκυρες στην χάλασσαν τζαι γάντζοι.
Να έχουμεν ξανά π' αρτζής καμμίαν άλλην Κούτραν,
στον κόσμον να ξεβαίνουμεν να μέν έχουμεν μούτρα.
Να ζήσουσιν οι φίλοι του τζαι όσοι τον εκλέξαν,
που τέλος επιτύχασιν τζαι εκαβαλλιτζέψαν.
Εύκε τζαι μπράβο των παιδικιών, μάσσαλλα τζ' άφτονα τους,
τζαι μια φλαγκάρα δυνατή να 'ρτει μες στα φτανά τους!
Ας κόψουν τα μουστάτζια τους τζαι ας τα καπνιστούσιν,
να φύει η φλουρέντζα τους τζαι να φτερνατζιστούσιν.

Ζωήν καρραπιννάν

Χωρκάτης
Βρε Αντζουλή, εχτές, προχτές στο Τρόδος επήα,
τζαι έμεινα 'ποχαμμαστός τα πράματα που εία.
'Εν έχουν ξήησιν, ολάν, για να τα πω 'εν ξέρω,
αν κάμω τζαι τον ποιητήν, 'εν θα τα καταφέρω.
Τί γέντρα τζαι τί ποταμούς, αρκάτζια τζαι λιβάδκια,
τζαι τί νερά τρεχάμενα να δουν ειζά τ' αμμάδκια.
Τί ρότζους τζαι τί βίζακους πάνω σε τζείν' το όρος,
που ο ατός έδει φουλιάν, όφισ τζαι κατζινιόρος.
'Εναν φυσούνην γροσερόν, κρυόν ίδιον όiónι,
την νύχταν κάμνει το νερόν στες κούζες τζαι παώννει.
'Πού το βουνόν ένας χωρεί την Τζύπρου σαν τηάνι,
τζει πάνω, βρε, να πήαινην χιτιτζιάρης 'εννα γιάνει.

Τούντο γουνόν ἰδιαλέξαν το οι Ἄγγλοι αφεντάες,
να ξικαλοτζαιρεύκουσιν πῶχουν πολλούς ππαράες.
Να τρων, να πίννουν, να γελούν, να κάμνουν ούλον ζέβκιν,
να παίρνουσιν αγρόν μιστόν τζαι λίρες με την γράκαν,
τζ' ανάθθεμαν οι χώρκατοι αν γεν έχουσιν βράκαν.
Ἐχουν να φάσιν, ἔν έχουν, χρωστούν γιά ἔν χρωστούσιν,
ούλα τους τα γοσίματα πρέπει να τα μετρούσιν.
Ππαράς αν γεν τους βρίσκειται, αν γεν έχουν γεκάραν,
χάννουν τα βουδκια, οι φτωσοί, χάννουν τζαι την γαάραν.

Αντζουλής

Καλά να πάθουν, φίλε μου, γιάτ' ἔν ιδκιούν τους φόρους;
Αν δεν έχουν, να δανειστούν ἴπού τους φίλους εμπόρους.

Χωράτης

Ἴντα πελλός που είσαι, βρε, γιά τίποτε ἔν ιξέρεις,
πάντα τες ομιλίες σου άσχημα να τες φέρεις.
Ἴντα να γώσουν οι φτωσοί, ππαράες γιά τζακκίλια,
που για να βγάλουν το ψουμίν κόβκουσιν τόσα μίλια.
Το κρέτιτον τους έλειψεν, ππαράν ἔν τους διούσιν,
τζ' εις την κρεμμάλλαν τούς φτωχούς αν τύσει να τους γούσιν.
Τούτα όμως οι Ἄρκοντες ἔν ξέρουσιν καχόλου,
τους γεωρκούς γαλεύκουσιν τους, τζ' ας πάσιν του δικιαόλου.
Καλά τρώσιν, καλά πίννουν, ό,τι ζητήσουν έχουν,
τζ' αν οι φτωσοί οι χώρκατοι ας σπάσουσιν να τρέχουν.
Μοιάζουν ετζείνου του καγή που είπεν σ' ἔναν άλλον,
εγώ ἔχω, τζ' εσύ ἔν έσεις; Θα σε κάτζω στον μπάλλον.
Να γώσει μόνον ο Χεός καλούς πέντ' έξι γρόνους,
να μέν έχουν οι γεωρκοί τα βάσανα τζαι πόνους.

Α. Κλ. Σοφοκλέους, Χριστόδουλος Ηλ. Κουππάς, Λευκωσία 2005, σ. 190, 184-185, 158-159.

Βασίλης Μιχαηλίδης (1849-1917)

Ο αμολόητος

Ἐναν τζαιρόν τζαι μιαν βολάν του σώματος τα μέλη,
έτσι σγοιαν είχαν ούλα τους αγάπην σαν το μέλιν,
εκάμαν επανάστασιν τζ' αρκέφαν πάνω κάτω
να ρίψουσιν την τζεφαλήν ἴπού το καπετανάτον.
Ἐτσι σγοιαν εμαλλώννασιν τζ' ήταν να σκοτωθούσιν,
αθθυμηθήκαν τους θεούς τζαι πάσιν να κριθούσιν.
Βάλλουν τον αμολόητον ομπρός παίρακτάρην
τζαι πουρουτζήν τον γείτον του να παίξει να τους πάρει.
Πκιάννουν την στράταν, φίλοι μου, κατταρκαστοί λουρκάζουν,

πάν κόττα βία στους θεούς τζ' αρκέφαν να φωνάζουν.
Αρκέφασιν ἔναν καβκάν τζαι μιαν φιλονικίαν,
όι εγώ, όι εσού, πκοιος να ἴσει τα πρωτεία.
Θωρείς τζαι τζει π' ακούουνταν ούλλους οι μαλλωμοί τους,
σγκώννεντ' ο αμολόητος τζαι στέκει τζαι λαλεί τους:

«Πάψετε τα μαλλώματα, κάτσετε ἔνεπαμένα
τζαι βάρτε ἴφτιν ν' ακούσετε τα λόγια μου εμέναν.
Ἴντα ἔνεκατωθήκετε ούλα τούς καραόλους;
Ἐτι τζ' αν είμαι, ἴγώ ειμαι, εγώ σας ἴρίζω όλους.
Αντάν τζοιμάστε ούλλοι σας, τζ' εσείς τζ' ο καπετάνος,
εγώ ξυπνώ τζαι στέκουμαι τζαι γλέπω σαν βαριάνος.
Βαριάνος ντούρος, άφοος, «γρυ» να μου πει πκοιος ἴμπόρει,
να κάμω χίσαν μιαν, τρυπώ θωρακωτόν παμπόριν.
Εσείς πρέπει να στέκεστε ομπρός μου ντροπκιασμένοι,
γιατί ἴπο ἔναν φτύμμαν μου είσαστιν καμωμένοι.
Χωρίς εμέναν την ζώην πού έθεν να την δείτε;
Εγώ ξέρω ἴντα τράβησα, για να ἴστε σεις να ζείτε:
Εξύπνουν τζ' εσηκώννουμεν σαν λιόντας θυμωμένοι
τζ' επήαινα ανακούτρουλλος, δισακκοφορτωμένος
τζαι δεν ετταϊνάτιζα μέ κρίσην μέ βασιλειον,
παρά ἴμπηα τα μούτρα μου τζ' έφτυννα μες στον σπήλιον·
σπήλιον πῶσει το στόμαν του μες στα μαζιά χωσμένον,
τζ' άφηννα το δισάτϊν μου ἴπ' αππέξω κρεμμασμένον».

Τότε λαλεί η τζεφαλή

με πάθος τζαι θυμόν πολλύ:

«Μούλλωσε σύ, ἴπουκατινέ, τζαι δεν σου ππέφτουν λόγια,
τζ' ο αρχηγός εγώ ειμαι, που κάθουμαι στ' ανώγεια».
Λέει τζ' ο αμολόητος της τζεφαλής με τόνον:
«Αν κάθεται ἴπού πάνω μας σγοιαν βασιλιάς στον θρόνον,
ομπρός μου εμέν να σιωπάς, να μέν αννοίεις στόμαν
τζ' ἔν εισαι ο καπετάνος μας, φορείς τα μαύρα ἴκόμα.
ἴΕννά ἴσαι καπετάνος μας τζ' ἔννά ἴσεις τα πρωτεία,
αντάν αλλάξεις τζαι ντυθείς τον άσπρον σου μαντύαν.
Τωρά σιώπα, μέν λαμνεις, τζ' εγώ σε κουμαντάρω
τζαι όπου θέλω, ζόρολα, μιτά μου ἔννά σε πάρω».

Οι δικασταί με θεϊκήν τότε ευθυκρισίαν,
μετά ολίγην σύσκεψιν κι ολίγην ομιλίαν,
ομόφωνοι εκήρυξαν την τζεφαλήν ανόητον
τζ' εδώκασιν το δίκαιον στον μέγαν αμολόητον.
ἴΤζ' ο γείτος του ο πουρουτζής προς το ακροατήριον
ενθουσιών εσάλπισε βροντώδες νικητήριον.

(γρ. 1880-1881)

Η προς τον Κύριλλον (επιστολή)

Με ὄιλια τράντα βάσανα, με ὄιλιοις τόσους κόπους
'έ το που πάτησες τζ' εσού εις τους αγίους τόπους·
τζει που 'βλαστήσαν οι θεοί τζ' επαίξαν τζ' εγελάσαν
τζ' επαπατήσαν τζ' είπασιν τζ' εἶσασι τζ' εκλάσαν,
τζ' ὕστερα ἦρτεν η Τουρτζιά με την πολλήν αβούλαν
τζ' ἀνοιξεν την στομάκλαν της τζ' ερούφησεν τα ούλα.
Ὡστόσον δκιαλοῖστου πκιον πως είσαι μες στα ξένα
τζαι κάμε τα πικρά γλυτζιά τζαι τ' ἀρκα μερωμένα
τζ' ἀνοιξε τζαι τ' αμμάδκια σου τζ' ἀνοιξε τζαι τα φκια σου
τζαι βάρ' του νου σου κάμποσα ν' αναπαυτεί η καρδιά σου,
βάρ' του την γην, τον ουρανόν με την συνοπαρτζιάν τους
τζαι τους αιώνες τους παλιούς με την 'νεκατωσιάν τους.
Ποττέ σου 'πού το ἔριν σου μέν 'φήννεις το χαρτίν σου,
να νυχτοξημερώννεις κάθοντα στο σκαμνίν σου.

Αν αρωτάς για λλόου μας, τα χάλια τα δικά μας
με τούν' τον Αραβήν πεην απού προῶσέφαλα μας,
'πού τον τζαιρόν π' ἀρκέφασιν κοντά μας οι πολέμοι,
δα μέσα δα επήραν μας οι δώδεκα ἀνέμοι·
πάσιν παμπόρκα τζ' ἔρχονται, φορτώννουν, ξιφορτώννουν,
πότε 'πό τζει φέρνουσιν δα, πότε 'πό δά σηκώννουν,
πότε σηκώννουν τους παλιούς τζαι φέρνουν νιοφερμένους,
πότε σηκώννουν τους γερούς τζαι φέρνουν πληγωμένους,
φορτώννουν, ξιφορτώννουν, μάχουνται νύχταν μέραν,
χάννει το πās του ἀθθρωπος το πράμαν απού 'φέραν·
εφέραν τες χαζίρικες ὡς τζαι τες μαιρικές τους,
τους ατσουπάδες, βρε παιδικιά, χαρά στες αρκογκιές τους!
Δα μέσα δα, κατά παντού, δεν μας αφήκαν μούλες,
Καρπάσιν, Πάφουν, Μεσαρκάν, επήραν μας τες ούλες.
Λαλώ πως τούτοι παίρνουν τες τζαι κάμνουσιν τταμίνιν,
για ν' αρτιρήσει τ' ἄσπερον, να 'χουν να τρώσιν τζείνοι.
Για τούτον δεν μας κόφτ' εμάς καθόλου, ας φακκούσιν,
'έ τους γαδάρους τζει χαμαί τζ' ας πά' να σεβαστούσιν.
Ὡστόσον νέα ἔχουμεν 'πό τούτους κάθ' ημέραν,
αν πεις τηλεγραφήματα, δκυο τρία την ημέραν·
αν ἔσουςιν οι στρατηγοί, αν ἱξιπορτιστούσιν,
ευτύς τηλεγραφούν μας το, να δούμεν πως νικούσιν.
Νικούσιν τους Αράπηδες τζ' ἔχουν το τζαι μανιέραν,
ας ἔσει το ἀνάθθεμαν η γέρημη χολέρα·
αφήκαν τους τζ' εσφάξαν μας ούλα τ' αρνιά στην μάντραν
τζ' εκάψασιν παραμαλίσ ούλην την Αλεξάντραν·
τζ' εχάσκαν ὡσπου τζ' είδασιν τζ' ἔσβησεν το λαμπρόν της
τζ' ὕστερα πκιον εβκήκασιν τζ' εκάτσαν στον σταχτόν της.
Τζ' ἴντα 'νι; Ενικήσασιν τζ' εβκήκκαν κορτωμένοι,

οί σαν σταχτοτζοίμιστοι τζαι σταχτοτζοιμισμένοι.
'ἴντα να πεις; 'Εν' πάντα τους τζαι πάλε τους Εγγλέζοι·
να δεις ἴνταπου 'κάμασιν δα μέσα τρεις Σκοτσέζοι:
'Εδοξεν τους να κάμουσιν με τες καμήλες γάμον
(έν' νάκκον ετεφίζικον, αμμά 'ντα να σου κάμω;)
ἦτουν τρεις καμηλάρηδες τζ' ἴσα τζ' εσυφωνήσαν,
φορτώνουν τες καμήλες τους, φίλε μου, τζ' ελαμνήσαν
να πάρουν εις το Τρόδος πράματα τους Εγγλέζους
τζ' είχασιν τζαι βλεπάτουρους μιτά τους τρεις Σκοτσέζους.
'Ετυχεν να πεζέψουσιν την νύχταν σ' έναν τόπον,
να πνάσουσιν τζαι τα χτηνά τζαι τζείνοι 'πού τον κόπον·
τούτοι απού τον κόπον τους ούλ' εποκαματίσαν,
τζ' ἴσα τζ' εσάσαν τα χτηνά τζ' εκάτσαν τζ' εδειπήσαν,
τότες οι καμηλάρηδες εππέσαν τζ' ετζοιμούταν,
τζαι τα χτηνά τους τζει χαμαί κοντά τζ' εμαρουτζιούνταν.
Τότες βρίσκουν τον μόδον τους τζαι ννά σου τους Σκοτσέζους,
τους στρατιώτες τους καλούς, τους δκιαλεχτούς Εγγλέζους,
σηκώννεντ' η φκιακούρα τους τζ' εγίνην σαν το ξύλον
τζαι παν τζαι γονατίζουσιν 'πού πίσω των καμήλων·
τζαι γλησμονούσιν τζαι Θεόν τζαι γλησμονούν τζαι φύσην
τζ' εππέσαν με τα μούτρα τους στο καμηλογαμήσιν.
Δκυο ἄλλοι πάλε δα χαμαί, κοντά στα Πολεμίδκια,
στον κάμπον, ομπροστά τούς λας που βλέπασιν τα γίδκια,
'πού κάτω 'πού την τερατσίαν επκιάσαν μιαν κατσέλλα
τζ' εδήσαν την τζ' εγίνησαν 'πό πίσω της αβτέλλα.
Πάγει τζ' ο γιος του Τρύφωνα στον κάμπον μανιχός του,
επκιάσαν την γαδάραν του τζ' εμάχουνταν ομπρός του.
'Πό τούτ' ακούεις ὅπου πας τζ' ὅπου τζ' αν παρπατήσεις,
σαν τούτους τους 'ποδκιάντραπους δεν ἔκαμεν η φύσις.

Ὡστόσον ας αφήκουμεν πκιον τούν' την ομιλίαν,
τούτ' οι δικοί μας πώς τα παν τζει μες στην Θεσσαλίαν;
Εκάμαν νακκουρίν ξια ξια τζει μέσα με τον Γρίβαν,
τζ' ὕστερα πκιον εκάτσασιν ούλα την αλουσίβαν.
Εσκοτωθήκαν ἄδικα τζ' εμείναν τους οι κόποι,
τζ' εκάτσασιν τζαι καρτερούν να κρίνει η Ευρώπη.
Πάντα αρχινούν τούν' την δουλειάν χωρίς να την τελειώσουν,
ὁμως 'εννά 'ρει ενας τζαιρός που 'ννά το μετανώσουν.
Ας ἱξαννοίξουν νακκουρίν τριγύρου μας να δούσιν,
να δούσιν τους γειτόνους μας με πκοια φτερά πετούσιν,
ας ισταθούν κατάβαρκοι να βάλουσιν αντήλιον,
να δουν πώς 'ροματίζονται τζ' οι Βούλγαροι βασίλειον.
Τζ' αν πει τζαι 'στράψει ο βορκάς πάλε με τα σωστά του,
τζ' αν ακουστεί στον Δούναβην η νεροπουμπουρκά του,
τότες ας ἱξαννοίξουσιν να δουν την Βουλγαρίαν,
κορονιασμένην τζαι τζυράν ούλα την Ρουμανίαν.

Τζ' αν δόξει τζείν' της Μουσικοβιάς τζαι πει να την χαδέψει,
σε δέκα χρόνια 'ννά την δεις τζ' ευτύς να δρακοντέψει,
να κάμει πόδια να πατά τζαι όέρκα για να πκιάννει,
να κάμει στόμαν να λαλεί, γλώσσαν να συντυχάννει
τζαι να λαλεί πως η Ελλάς 'πού μιαν μερκάν ως άλλην
«έν' Βουλγαρία, τζ' έν πρεπει για να την 'ρίζουν άλλου».

γρ. 1882 / 2012

Η ελευθερία

Έδει 'π' αφής εμπήκαμεν 'πού κάτω στην Αγγλίαν,
ο νους μας άψεν τζ' έκρουσεν 'πού την ελευθερίαν.
Επάθαμεν σαν τα χτηνά που 'ννά ξαπολυθούσιν
τζαι ν' αρκινήσουν να βουρούν τζαι να πορτοκλοτσούσιν,
ν' ανοιόουν τα ρουθούνια τους, να σφιχτομουθουνίζουν,
πότε να μουγκαρίζουσιν τζαι πότε ν' αγκανίζουν
βουρούν, αμμά 'πού λλόου τους κανέναν έντζε ξέρει
πως τους 'κλουθά αφέντης τους με τα όσοιιά στο όέριν
τζαι καρτερά να 'ποσταθούν, να πκιάσει να τα δήσει,
άλλους να βάλει πέδικλον τζ' άλλους να συντζερίσει.
Απού την απνωμάραν μας έφαν μας η κατζία,
τζαι δεν 'συντυχαννούμαστον' λαλεί τζ' η παρομιά:
«Ο κώλος είδεν το βρατζίν, ο τίτσιρος, τζ' εδέστην»
(συμπάθκιον' έν το 'βκαλα 'γιώ, τζαι μέν με πείτε φταίστην).
Τζερούνειαν, Πάφουν, Λάρνακαν τζαι Λεμησόν τζαι Χώραν
τζ' εις τα χωρκά κατά παντού εκόλλησεν η ψώρα.
'Πού την πικραντερίαν μας μέρωσην 'έν θωρούμεν,
μέραν τζαι νύχταν πάσκουμεν να όσυλλοφαηθούμεν.
Πού 'ναι τους τζείνους τους στραβούς που μας κακολοούσιν
πως έν ειμαστον Έλληνες; Ας έρτουσιν να δούσιν,
ας έρτουν ώδε ούλοι τους να στραωθούν, ν' αμπλέφουν,
ακόμα ίντα θέλουσιν να δουν για να πιστέφουν;
Οι πατσαβουρογράφοι μας, οι πελλολαωμένοι,
ώς την κουρίαν μες στο ρκος έν' τέλεια βολημένοι
χρωστούσιν τζαι τες μηχανές, χρωστούν τζαι τα ψηφία,
πκιάννουν χαρτίν βερεσιέν τζ' έχουν τυπογραφεία.
Εγιώ θαμμάζω τούτ' οι λας πώς έν ιδκιαλοούνται!
Ίντα λοής ανάθθεμαν! Πώς τρώσιν, πώς τζοιμούνται
τζαι πώς σηκώννουν τζεφαλήν τζ' αμμάδικια τζαι θωρούν μας!
Αμμά 'ν τζ' έν' ούλοι που λαλώ, να 'χουμεν τζαι τον νουν μας.
Ωστόσον, ας λαώννουνται, άφησ' τους να χρωστούσιν
μέσα στες πατσαβούρες τους φωνάζουν τζαι λαλούσιν
πελλάρες ασυγχώρητες - τζαι πού είσαι ακόμη
που γράφουν για τες εκκλησιές να γίνουν νέοι νόμοι!
Που τ' αγαπούν την λευτερκάν, εδώκασιν του νου τους

τζ' εβκιάστησαν να κάμουσιν τζαι νόμους του όερκού τους
εβκιάστησαν 'πού τα τωρά να πά' να μπουν στο μνήμαν
- βρε, οι μεταρρυθμίσεις μας ακόμα παίρνουν φήμαν.
Όσες πελλάρες γένουονται, έν' τούτοι η αιτία,
τζ' ούλα βλαστούν τζαι γένουονται 'πού την ελευθερίαν
'πού την ελευθερίαν μας επέτασεν ο νους μας
τζ' έχουμεν κάμποσους πελλούς τζ' εμείς 'πού τους δικούς μας.
Προχθές εσμίχτησαν δκυο τρεις τζ' εσηκωθήκαν ούλοι
να πκιάσουν τόσες εκκλησιές που 'ρίζει η Τζύπρου ούλη.
Ε, πώς σου φαίνεσαι τωρά, τρώετ' έτσι πελλάρα;
'Εν έν' πελλάρα ξώπρωτη τζαι φίνα λαωμάρα;
Τζ' ο αρμοστής που κάθετα τζ' έδει το μεγαλείον
θωρεί τζ' ακόμα δέν καμνει έναν φρενοκομείον.
Άλλοι 'πό τζει κορτώννουσιν τζαι παρπατούν στην στραταν,
μέ «καλημέρα» σου λαλούν, μ' «ώρα καλή» σαν πάντα.
Άλλοι 'πό δα φορήσασιν εγγλέζικον καππέλλον
τζ' ενόμισαν πως έγιναν αδέρκια των αντζέλων.
Άλλοι πάλε κορτώννουσιν τζαι βκαιννουν μες στην μέσην
τζαι παν εις την κυβέρνησην τζαι καρτερούσιν θέσην
πηγαίννουν τζαι παρακαλούν τζ' αρκειούκουσιν τζαι κλάμαν
- νά 'τε τζαι με τα τέσσερα, αρκόβουδα τ' Ακάμα!
Αμμά τους δικιαολόπελλους, τους πελλολαωμένους,
Αρομένηδες τους έκαμα, Εβραίους όξα ξένους,
τζ' ορπίζει ο καθάνας τους θέσην με τα σωστά του;
Δικιάολε, μά την πίστην μου, αμμά 'ν' του τσακριμάτου.
Τζ' ακόμα θέλουν τζαι πολλά, έν τους 'κανούν τα λλία,
φίχα τζ' εγεννηθήκασιν τζαι τζείνοι στην Αγγλίαν.
Ένας πάλε αρχόπελλος έβκην 'πού μες στην Πάφουν
τζ' εσύντυσεν κατάκοντρα για τους στραβούς που γράφουν,
πως έδει πύρεξες πολλές, πως δέν 'φελά τ' αέριν,
πως έδει έντομα πολλά μέσα στο καλοτζαίριν
πρώτος ευρέθην 'πέρκαλλος τζείνος 'πού μες στην Πάφουν.
- Ίντα σε κόφτει, βρε πελλέ, άφησ' τους τζει να γράφουν,
κάθ' άθθρωπος θέλει να πει, να πάρει τζαι να φέρει,
πως έν' Εγγλέζοι που λαλούν ο κόσμος έν το ξέρει;
Να το 'ξερεν η Στήβενσον, έθελεν να σου δείξει,
έθελεν με τα δόγκια της ν' αρπάξει να σε πνίξει,
ν' ανοιξει τζείν' το στόμαν της το φιλοκοπημένον,
που το 'σεν για τους Τούρκους, μιζ, γλυτζύν τζαι μελωμένον,
τζαι 'πού το πρώτον σφιξιμον να σε λλιοκαρδίσει,
να σου βυζάσει το ζουμίν τζαι τότες να σ' αφήσει.
Θαρρείς ο γεναιτζίσμιος θυμός πως μετριάζει;
Τα ήπατα σου κόβκουνται τζαι το κορμίν σου σκάζει.

Σάλπιγξ, Λεμεσός, 10.8.1884 (απόσπ.)

Σπουδαία ανακάλυψις

Μια φορά το καλοκαίρι μες στον Μάη που 'ν' όλος χάρη,
οπού κάμνουν εις τους κάμπους πανηγύριν οι γαδάροι,
ένας γάδαρος που ήτο γέρος εις την ηλικίαν
εις την μέσην τους εστάθη κι είπε με φωνήν αγρίαν:
«Σιωπήν, παιδιά, σταθείτε με τα φτια σας τεντωμένα
και θα εκφωνήσω λόγον για τα σάς και για τα μένα·
θα μιλήσω για το δίκιον μ' όλην την φιλοσοφίαν.
Εγώ έχασα τον γιο μου· να σας πω και την αιτίαν:
Με την πιο μεγάλην ύβρην ύβρισεν ο Ζευς τον γιον μου·
“Είσαι άνθρωπος” του είπε “απ’ το στόμα το δικόν μου”.
Από τέτοιαν φρικτήν ύβρην δεν μπορούσε ν' αποφύγει,
κι απ’ την λύπην του τρελλάθη κι εις την θάλασσαν επνίγη.
Ώς εδώ και φθάνει πλέον· βλέπετε πού κατανούμεν;
Και με τ' όνομα ακόμα τούς ανθρώπους να βρισθούμεν.
Δέν φθανει οπού μας δένουν κι όπου θέλουσιν μας παίρνουν,
δέν φθανει που μας φορτώνουν και αλύπητα μας δέρνουν,
δέν φθανει που τ' όνομά μας, τον καβγάν αμα αρχίζουν,
δίδουν το στον εαυτόν τους και μας το εξευτελίζουν,
μ' όλα αυτά τώρα στο τέλος απ' τον Δίαν κατανούμεν
με αυτό το όνομά τους να βρισθούμεν, να πνιγούμεν.
Το λοιπόν είναι ανάγκη και χωρίς αργοπορίαν
για να κάμομεν αμέσως μιαν αναφοράν στον Δίαν·
απ' αυτά τα βάσανά μας ή να μας ελευθερώσει,
ή να ρίψει τη φωτιά του κι όλους μας να μας σκοτώσει».
Κι έδωκαν συμφώνως όλοι την αναφοράν στον Δίαν.
Λέγει τους ο Ζευς: «Γαδάροι, δέχεσθε μιαν συμφωνίαν;
Σας λυπήθηκα και θέλω να σας κάμ' αυτήν την χάρην:
ένα χρόνον να 'στ' άνθρωποι, κι οι άνθρωποι να 'ν' οι γαδάροι,
κι άλλον χρόνον σεις γαδάροι, και γαδάροι να 'ν' οι άνθρωποι·
έτσι θα 'ν' εξ ημισείας και τα βάσανα κι οι κόποι».
«Ζευ» του λέγουν «για μας είναι εξευτελισμός μεγάλος,
αλλ' αφού εσύ το θέλεις, πώς μπορεί να γίνει άλλως;»
«Θα το κάμω» λέγει «όπως πρέπει, με δικαιοσύνη.
Δεν θα νιώθετε διόλου ουδέ σεις ουδέ εκείνοι.
Έχετε κι εσείς κι εκείνοι από σήμερα την χάρη».
Κι από τότ' οι καημένοι, και άνθρωποι και γαδάροι,
υποφέρουν αναισθήτως μεταμόρφωσιν κατ' έτος...
Δω σας θέλω· ποιος γνωρίζει ποιοι είν' άνθρωποι εφέτος;

Σάλπιγξ, Λεμεσός, 2.4.1886

Κλεάνθης Τριαντάφυλλος (1850-1889)

Λαέ - Βασιλιά!

Λαέ, σε κλέβουν, σε γελούν μεγάλοι τσαρλατάνοι,
πριν φας εσύ την κότα σου, την τρώει η αλεπού!
Το βιος σου ξένοι χαιρονται και μοιάζεις τον τσοπάνη
που μες στη βαρυχειμωνιά δεν ξέρει από πού
στου λύκου τον αγριεμό θα πρωτοτρέμ' η στάνη!...

Λαέ, μεγάλη Βασιλιά, που παίζεις με το Θρόνο,
που μία σκούφια νυχτικιά για στέμμα τού περνάς·
που του φωνάζεις άξαφνα: «Γκρεμίσου, σε σαρώνω!».
Τί μαύρο μαύρο μήνυμα για μερικούς μηνάς
και τί καινούργιο μούντζωμα με τον καινούργιο χρόνο;

Α! μούντζωμα μουντζούρωμα δεν έδωκες ακόμα
σ' εκείνους οπού σ' έχουνε μουντζουροβουτηχτό...
Μα τα 'χασες και συ, λαέ, είν' η πατρίδα κόμμα,
σε ζώνει με συνδυασμό αδιάντροπο, φριχτό,
και σε ζαλιζ' η φοβερή τής ρουσφετίλας βρόμα!

Λαέ, σε κλέβουν, σε γελούν μεγάλοι τσαρλατάνοι,
πριν φας εσύ την κότα σου, την τρώει η αλεπού!
Το βιος σου ξένοι χαιρονται και μοιάζεις τον τσοπάνη
που μες στη βαρυχειμωνιά δεν ξέρει από πού
στου λύκου τον αγριεμό θα πρωτοτρέμ' η στάνη!...

Οι σταυρωτήδες

Σε σταυρό η πατρίδα γερμένη
απ' αγκάθια στεφάνι φορεί,
πονεμένη βαθιά, καρφωμένη,
το κεφάλι της γέρνει βαρύ!

Χριστιανοί σταυρωτήδες λογχίζουν
το γδυτό της γερμένο πλευρό,
πόνο, ξίδι, χολή την ποτίζουν
και τον άγιο της βρίζουν σταυρό!

Το περήφανο σκύβει κεφάλι...
Η φτωχή σταυρωμένη πονεί!
Μα γελούν δυνατοί και μεγάλοι
σταυρωτήδες γι' αυτήν χριστιανοί!...

Αν εκείνη βογγά σταυρωμένη
και το πρόσωπο γέρνει αχνό,

χριστιανοί την πουλούν πουλημένοι
και στα ρούχα της ρίχνουν λαχνό!...

Η σοφή Γερμανία ξαμώνει
το σφουγγάρι με ξίδι, χολή,
τα καρφιά η Αυστρία καρφώνει
κι η Ρωσσία τής δίνει φιλί.

Μα φιλί του Ιούδα τής δίνει
Η Ρωσία φαρμάκι μεστό
και κροκόδειλου δάκρυα χύνει
στο σταυρό που 'χει τέτοιο Χριστό...

Η Αγγλία μεγάλη προστάτις
του Βουλγάρου ληστή Βαραββά,
το Βαγγέλιο σέρνει μπροστά της
και του Τούρκου το δίκιο τραβά.

Ως και συ, αδελφή Ιταλία,
μες στον κόρφο μας μαύρη οχιά,
μια κι αν έχεις μ' εμάς ιστορία,
φαρμακόβρεχτη ρίχνεις λογχιά!

Σταυρωτήδες φριχτοί, γρηγορείτε!
Αν για σας ατιμία γεννά
ο σταυρός της Ελλάδας, θα ιδείτε
τί ανάσταση πάλι μηνά!...

Σε σταυρό η πατρίδα γερμένη
απ' αγκάθια στεφάνι φορεί,
πονεμένη βαθιά, καρφωμένη,
το κεφάλι της γέρνει βαρύ!...

Αβδηριτοβασιλιάς

Δεν είναι πιο τεμπέλικη δουλειά στην οικουμένη
παρά να είσαι βασιλιάς με σύνταγμα, θαρρώ...
στο καλαμάρ' η πέννα σου να είναι βουτηγμένη
και μόνο σε υπογραφές να χάνεις τον καιρό!...

Λουφέ να παίρνεις δυνατό κι ο τόπος να μην παίρνει
ποτέ απ' το χεράκι σου παρά σου τσακιστό!...
Από 'ξω απ' το παλάτι σου το πράμα του να φέρνει
και ως και το λαδόξιδο... Για το ευχαριστώ!

Να μην πλερώνεις τίποτε ποτέ του τελωνείου
και επειδήτις ο λουφές δεν σου 'ρχεται πολύς

να τ' αποσώνεις όσα θες και ...χάριν εμπορίου...
ξύλα κι αυγά και πρόβατα και κότες να πουλείς!...

Τέτοια μακαριότητα και ποιος δεν τη ζηλεύει;
Ανεύθυνος ν' απλώνεσαι, κανείς να μην μπορεί
λογαριασμό στο ξάπλωμα ποτέ να σου γυρεύει,
κι αν μουρμουρίζει ο λαός, να κάνεις τον βαρύ!...

Να μελετάς τον Πωλ ντε Κοκ, ως μόνη ιστορία,
να είναι παιδοφάμπρικα η πρώτη σου δουλειά...
Κι αν τα τινάξεις, να γραφεί στην πλάκα σου την κρύα:
«Ενθάδε κείται το κορμί βαρβάτου βασιλιά!».

Άσπρο χαρτί

Είναι το κάτασπρο χαρτί
σαν την απείραχτη παρθένα.
Δεν ξέρει ποιος θα του ριχτεί
και ποια θα το χαδέψει πένα.

Μπορεί να τύχει ποιητής
στον Παρνασσό να τ' ανεβάσει,
μπορεί κι απλός μελανωτής
την παρθενιά του να χαλάσει.

Ή Πάπας άγιος φριχτό
αφορεσμό να σφενδονίσει
κι ένα πλανήτη σερπετό
σούζο ακίνητο να στήσει.

Μπορεί Βαγγέλιο ιερό
να διαβαστεί στο πρόσωπό του,
ή συναξάρι σοβαρό,
ή ιστορία Δον Κιχώτου.

Μπορεί να λάχει Σολωμός
τη λευτεριά μ' αυτό να φάλει,
μπορεί χοντρός λογαριασμός
να το μαυρίσει του μπακάλη.

Μ' αυτό κι ο Νεύτων ημπορεί
Κοπέρνικος ή Γαλιλαίος
να λύσει πρόβλημα βαρύ
και ν' ανατείλει κόσμος νέος.

Σ' αυτά που γράφω τούτα δω
ποιος ξέρει τί θα γράφαν άλλοι;

Μα τί με μέλει; Τραγουδώ
ό,τι κι αν μου 'ρθει στο κεφάλι.

Είναι το κατάσπρω χαρτί
σαν την απείραχτη παρθένα,
δεν ξέρει ποιος θα του ριχτεί,
και ποια θα το χαδέψει πένα!

Τα τραγούδια του Ραμππαγά, επιμ. Δ. Π. Ταγκόπουλος, Αθήνα 1922, σσ. 20, 27, 50, 70.

Δημήτριος Καμπούρογλου (1852-1942)

Εις όνον

Μια μέρα σε είδα, γάιδαρε, να λιάζεσαι σκυμμένος
ακίνητος και σοβαρός, βαθιά συλλογισμένος
ωσάν να είχες και τους δυο μηλίγγους σου γεμάτους
προβλήματ' αστρονομικά, ζητήματα του κράτους...

Περνούσε κι ένας Κύριος σ' αμάξι ξαπλωμένος,
αμίλητος, αγέλαστος, βαρύς, σκουντουφλιασμένος...
Είδα και τον αφέντη σου παρέκει από σένα,
με μούτρα σοβαρότατα, χοντρά και κρεμασμένα...

Και βλέποντας τον άνθρωπο, και βλέποντας τον όνο,
είπα: δεν καταγόμαστε από πιθήκους μόνο...
Κι ευχήθηκα να σας χαρεί η μάνα σας τα τρία,
που έχετ' ίδια τα μυαλά και όμοια τα κρανία...

Σαν είδα τον αφέντη σου, γάιδαρε, να στις βρέξει,
και συ να τις πασαλειφτείς χωρίς να βγάλεις λέξη,
δεν βάσταξα και φώναξα: Ντροπή στους απογόνους
να δέρνουν με χοντροξύλα τους δυστυχείς προγόνους!

Μπουκέτο 65 (1925)

Το αντιφάρμακον ή Έρωσ και Γραμματική

Ο Έρωσ, αφού έφαγε
όλα τα χρήματά του,
– γιατί είναι άσωτο παιδί –
επερπατούσ' ένα πρωί
και έκλαιε, γιατί ψωμί
ζητούσαν τ' άντερά του.

Όλοι του λέγουν δούλεψε
να φάγης, και το σπρώχνουν,
τέχνη δε γνώριζε καμιά,
ο Έρωσ είναι για δουλειά;
Εγώ το ελυπήθηκα,
ένα φτωχό να διώχνουν!

Μη κλαις, του λέγω, άμοιρο,
εγώ δεν θα σ' αφήσω
από την πείνα να χαθής,
έλα στο σπίτι μου ευθύς,
το πήρα και επάσχισα
να το ευχαριστήσω!

Πολύς επέρασε καιρός,
αυτό δεν το κουνούσε,
το έδιωχνα, δεν έφευγε,
εχόρευε, επήδαγε,
δεν μ' άφηγε να εργασθώ,
χτυπούσε, τραγουδούσε!

Τότε εμετανόησα
την ώρα που το πήρα,
κολάζεται κανείς, αλλά
παιδιά ωσάν αυτό τρελλά,
στο σπίτι σας να έχετε,
να μη το δώσ' η μοίρα!
Μια Κυριακή, μια όμορφη,
μια του Θεού ημέρα,
εδιάβαζα Γραμματική,
για να ιδώ μια γενική,

Η φωνή της καρδιάς μου, Αθήνα 1873.

αν ήθελε στη λήγουσα
τον τόνο, ή πιο πέρα.

Ακόμη δεν τελείωσα
το «χλούνων, ετησίων»
κι ο Έρωσ φεύγει στη στιγμή,
δεν στρέφει πίσω του να δη,
ω αντιφάρμακον λαμπρό,
πολύτιμο βιβλίον!

Αυτό θα έχουν χαϊμαλί,
ως φαίνεται, οι δασκάλοι,
κι ο Έρωσ φεύγει απ' αυτούς,
φοβάται τους σχολαστικούς,
που 'χουν γεμάτο συμβουλές,
όλο τους το κεφάλι!

Ακούσατ' απ' τους στίχους μου,
ω φίλοι, τί θα έβγη,
όσες φορές βαργιέσθε πια,
του Έρωτα την συντροφιά,
στο χέρι τη γραμματική,
κι ευθύς ο Έρωσ φεύγει!

Γεώργιος Σουρήs (1853-1919)

Ο Έρωτας

Από τα μάτια, λένε καμπόσοι,
πιάνετ' ο έρωσ... εγώ θαρρώ
πως σαν δεν έχεις στην τσέπη γρόσι,
δεν τον τσακώνεις τον πονηρό.

Ο έρωσ είπαν και λένε άλλοι
πως τριγουρίζει παντού στραβός,
δεν τον ξιμπάζουν νιάτα και κάλλη,
και σ' όλα τ' άλλα είναι βουβός.

Εγώ πιστεύω πως τούτος έχει
τέσσερα μάτια γλαρά γλαρά,
κι εκεί χτυπάει, εκείθε τρέχει,
όπου ξανοίγει λάμψη παρά.

Το τρελοπαίδι της Αφροδίτης
εξεβουβάθη με τον καιρό,
κι είναι στις προίκες πρώτος μεσίτης·
λέγω αλήθεια, να σας χαρώ.

Φεβρ. 1880 / Τα Άπαντα, τ. Δ', Αθήνα, Δημητράκος, 1941, σ. 132.

Ο Ρωμιός στον παράδεισο

Θεούλη μου, τί σου 'λθε να μ' αγιάσεις;
νομίζεις πως θα μ' έμελε καθόλου,
αν ήθελες κι εμένα να κολάσεις
και μ' έστελλες παρέα του διαβόλου;
Μ' αρέσει ο παράδεισος, αλήθεια,
χωρίς δουλειά σκοτώνω τον καιρό,
βλέπω αγίους γύρω μου σωρό,
διαβάζω συναξάρια, παραμύθια,
κι ακούω και τραγούδια θεϊκά,
μα έλα που δεν έχετε συνήθεια
να λέτε κι ένα δυο πολιτικά;

Συ κυβερνάς για πάντα με γαλήνη
και ώρα απ' τον θρόνο σου δεν πέφτεις...
Ας ήτο δυνατόν θεός να γίνει
και άλλος σαν και σένα, λίγο ψεύτης,
να μοιρασθεί των ουρανών τ' ασκέρι,
να πάνε και μ' εκείνον οι μισοί,
να έρχεται αυτός, να πέφτεις συ,
να γίνεται λιγάκι νταραβέρι...
Μα όλα εδώ είναι τακτικά,
ο ουρανός θεό εσένα ξέρει
και δεν μιλούν ποτέ πολιτικά.

Εδώ που μ' ησυχία όλοι ζούνε
για μένα είναι κόλασις μεγάλη·
πολιτικά τ' αυτιά μου ας ακούνε,
και αν είμαι και στην κόλαση, χαλάλι!
Αν είχες εις τον νου να με κολάσεις,
και μ' έφερρες κοντά σου για ποινή,
νά! κόλασις για με αληθινή...
Μα φθάνει πια, Θεέ μου, μη με σκάσεις,
και διώξε με, στο λέω παστρικά,
γιατί αλλιώς στιγμή δεν θα 'συχάσεις...
και μόνος θα μιλώ πολιτικά.

Δεκ. 1880. Τα Άπαντα, ό.π., σ. 139-140.

Αθήνα

Ο εθνικός μας ποιητής προχθές στον Παρνασσό
επίγειο Παράδεισο μάς είπε την Αθήνα,
στεφάνι με τη λύρα του της έπλεξε χρυσό,
τη στόλισε με γιασεμιά, με ρόδα και με κρίνα,
την είπε γλυκοχάραγμα, του Γαβριήλ λουλούδι,
αίμα Χριστού, μετάληψη, των τραγουδιών τραγούδι.

Πολύ καλά... ο Αχιλλεύς ας την εγκωμιάζει,
εις τον Παράσχον ο καθείς τα πάντα επιτρέπει.
Πρέπει συχνά σαν ποιητής να μας ενθουσιάζει,
κι όλα εμπρός του φωτεινά κι ωραία να τα βλέπει.
Όμως εγώ τί να σας πω... τα βλέπω κάπως σκούρα,
και είναι η μόνη μου χαρά η γρίνια κι η μουρμούρα.

Ας καίει ο Παράσχος μας τ' αναίσθητά μας στήθια
με της παρθένου Μούσης του τον άσβεστον πυρήνα,
αλλ' όποιος από σας ζητεί να μάθει την αλήθεια,
ας έλθει να του πω εγώ ποια είναι η Αθήνα.
Ο Αχιλλεύς την έψαλε, θαρρώ, εις άλλη σφαίρα,
κι εγώ δεν το εκούνησα στιγμή από δω πέρα.

Αθήνα... ξέρεις τί θα πει, πουλάκι μου, Αθήνα;
Απόπατος απέραντος εν μέσω αποπάτων,
τραμπουκαριό, μαχαίρωμα, χοροί, σουπέδες, πείνα
και άσμα καθημερινόν γαϊδουρινών ασμάτων.
Νοθείας και καλπουζανιάς η πρώτη επιστήμη,
λημέρι κάθε κλεφτουριάς, των φοφιμιών φοφίμι.

Αθήνα ξέρεις τί θα πει;... Πνιγμός και αηδία,
από σκουπίδια χίλια δυο ωραίο περιβόλι,
ασβέστωμα και φανικού οξέος ευωδία,
αρρώστια, τύφος κι ευλογία χωρίς γιατρούς και μπόλι.
Σβησμένο γκάτζι, ερημιά και λάκκος ανοιγμένος,
δελτίον αστυνομικόν, κλητήρας κοιμισμένος.

Κι αν ο Παράσχος σαν ξυπνά ευθύς το νου μυρώνει,
και αν πατεί στις πέτρες της και κάνει Παρθενώνες,
αλλά μυρώνω δα κι εγώ τη μύτη μου με σκόνη
και σχίζω τα παπούτσια μου σε μυτερές κοτρώνες.
Πατώ και μες στις λάσπες της, πατώ και μες στη σκόνη
και κάνω μ' ενθουσιασμό ...καινούριο πανταλόνι.

Αθήνα ξέρεις τί θα πει;... Αδιάκοπο τσουμπούσι,
εφημερίς παντοτινή, σεμνή Γλωσσοκοπάνα,

Γαρούφω, Τρελο-Μαριγώ, ποδάγρα του Μπουρδούση,
δοξολογία, εκκλησιά κι αιώνια καμπάνα.
Κυρίες κλέφτρες, κίνησις κλητήρων κι αστυνόμων
και πού και πού πλακώματα ιπποσιδηροδρόμων.

Αθήνα ξέρεις τί θα πει;... Στον καφενέ χουζούρι,
στη ντάλα του μεσημεριού λωποδυτών αμάκες,
χρηματιστήριο, γροθιές, κλεφτομεσίτου μούρη,
κοχότες μες στις άμαξες, παντιέρες, σακαράκες.
Κηφναριό, παράσημο, γαλόνη κάθε μήνα,
αυτό θα πει Ρωμαίικο, αυτό θα πει Αθήνα.

Ιαν. 1883. Τα Άπαντα, ό.π., τ. Α', σ. 262-263.

Η ζωγραφιά μου

Μπόι δυο πήχες / κόψη κακή,
γένια με τρίχες / εδώ κι εκεί

κούτελο θείο / λίγο πλατύ,
τρανό σημείο / του ποιητή.

Δυο μάτια μαύρα, / χωρίς κακία,
γεμάτα λαύρα / μα και βλακεία.

Μακρύ ρουθούνι / πολύ σχιστό,
κι ένα πηγούνι / σαν τον Χριστό.

Πηγάδι στόμα, / μαλλιά χυτά...
γεμίζεις στρώμα / μόνο μ' αυτά.

Μούρη αγρία / και ζαρωμένη,
χλωμή και κρύα / σαν πεθαμένη.

Χρώμα κανένα / δεν της ταιριάζει,
και ολοένα / βαφή αλλάζει.

Δόντια φαφούτη, / όλο σχισμάδες,
ύφος τσιφούτη / για μαστραπάδες.

Ποήματα, τ. Β', Αθήνα, Ανέστης Κωνσταντινίδης, 1892, σ. 82-84.

[Έλληνες λογοτέχνες και λόγιοι]

Περί των ποιητών:

Δροσίνης γλαφυρότατος με πνεύμα δροσερό,
αλλά προφέρει κάποτε πολύ ψευδά το ρο.

Πολέμης λιγυρότατος και πολυχαϊδεμένος,
αλλά πολύ πειράζεται για κρίσεις ο καημένος.

Ο Προβελέγγιος λαμπρός στα δράματα κι εις όλα,
μα δύο γλώσσες παίζουνε στον νου του καραμπόλα.

Ο Παλαμάς βαθύτατος, με ποίησιν ζοφώδη,
αλλά φρενιάζει σαν του πεις κακό για την δημώδη.

Αν ρωτάς και για τον Μάνο,
ρώτησε τον Κακλαμάνο.

Παράσχος μέγας ποιητής, συνάδελφος εν Μούση,
που τα μαλλιά του έκοψε, αλλ' όχι και το μούσι.

Λασκαράτος
γερο-γάτος!

Ο Μαρκοράς Γεράσιμος
κι επίσημος και άσημος.

Βλέπω πυρ εις τον Στρατήγην, του Αβέρωφ τον κολλήγα,
που στην Αίγυπτον επήγε σαβουρώσας ουκ ολίγα.

Κι ο Στεφανάκος ποιητής με οίστρον και μεράκι,
αλλά του κάπνισε να βγει του Μωρεάς τσιράκι.

Σε δάφνες κι ο Συνοδινός τεντώνει τις αρίδες του,
αλλ' υποφέρει κάποτε με τις αιμορροΐδες του.

Περί των πεζογράφων:

Ο Βλάχος πρώτος κριτικός, τον έχω και κουμπάρο,
αλλά ποτέ μου δεν μπορώ στο σκάκι να τον πάρω.

Ο Ροΐδης ή Τσουρίδης, φιλόλογος ξεβαμμένος,
αγελαίος κατά Κόντον και πολύ γεγανωμένος.

Δαμβέργης φίνος συγγραφεύς, κι αυτός γεμάτος φώτα,
και Κρητικός τρικούβερτος με ήτα και με γιώτα.

Ο Άννινος θαυμάσιος, με καλαμπούρια πρώτης,
ωσάν κι εμένα πλούσιος, μα του Σταυρού ιππότης.

Ξενόπουλος πολύ κομφός, μα χωρατά δεν δέχεται,
εις δε το μάους πάντοτε απ' όλους κατατρέχεται.

Βικέλας, Λάρας δηλαδή, με μάθηση και κρίση,
κι απ' το Παρίσι έρχεται και πάει στο Παρίσι.

Πολύ τιμάται παρ' εμού και ο Παπαδιαμάντης,
που είναι πάντ' à quatre épingles και φαίνεται γαλάντης.

Ο Παγανέλης λείφανον της σμίλης του Φειδίου,
ευρίσκει στα σύννεφα και στην οδόν Σταδίου.

Ο Πολυλάς
σοφός μεπλάς.

Μητσάκης λογογράφος και συγγραφεύς κλεινός,
αλλά Λυγκεύς προπάντων και σκοπευτής δεινός.

Εγώ μεγάλως εκτιμώ κι αυτόν τον Καρκαβίτσα,
που 'ναι γιατρός στ' ατιόπλοια με λιάρα και με γκλίτσα.

Τί σου λέει ο Ψυχάρης;
Κάβο δεν μπορείς να πάρεις.

Κουρτίδης εμβριθέστατος με γράμματα περίσσια,
μα κάνει τον ρομαντικό και μένει στα Πατήσια.

Ο γλαφυρός Ασώπιος, αυτός ο Ειρηναίος,
αν και θαρρώ πως γέρασε, αλλ' όμως είναι νέος.

Ο Καλοσγούρος κριτικός, αλλ' όμως δεν τον ξέρω,
γι' αυτά που δεν edιάβασα εκ μέσης τον συγχαίρω.

Περί των δημοσιογράφων:

Γαβριηλίδης ο πολύς, με κύρος κι αυθεντίαν,
που βγάζει πότε Χαλιμάν και πότε Λαυρεντίαν.

Όποιος χάζι δεν τον κάνει
τον Καμπούρογλου τον Γιάννη,
τ' άντερά του στο τηγάνι
να τα τρων οι Ατσιγγάνοι!

Ο Βελιανίτης συγγραφεύς με χάριν και με δρόσον,
του Τσάρου δ' ευνοούμενος ως γνώστης και των Ρώσων.

Ο Κακλαμάνος κομ-ιλ-φο και πένα σαν βελόνι,
χαβάς, βεσσιέ, σεβντάς, ζουρ φιξ, Κοζάκης και σαλόνη.

Κορομηλάς δραματουργός με πνεύμα και με γράμματα,
αλλ' έχει για τις γούνες μας πολλά καινούρια δράματα.

Πετσάλης, κτένια, κοσμετίκ, βεντούζες, Μιστριώτης,
Θυμιούλα, Χάιδω, κούρεμα, ιδού κι ο Μελισσιώτης.

[Για τον συμβολισμό]

Για τούτον έγραψε κι ο Πωπ εσχάτως τας Γοργόνας,
είναι της τρέλας πρόδρομος και νυν και στους αιώνας.

[Για τον πνευματισμό]

Αλλ' όμως και τα πνεύματα,
σάλια, απ' αυτά, και φέματα!...

[Για τον Μποέμ]

Εκατάφερες με τρόπο κι αλεπούς κατεργαριά
να γενούν κι οι διαβασμένοι από δεκοχτώ χωριά.

Μα πάψε γι' άλλους να ρωτάς... δεν έχουν τελειωμό,
και τώρα ξεφορτώσου με κι άντε να ξεις κοιλιές,
αν ερωτήσεις δε κι εμέ ποια γλώσσα προτιμώ,
μ' αρέσ' η γλώσσα η ψητή με κάπαρη κι ελιές.

Από τόσας συνεντεύξεις, που λαβαίνεις και λαβαίνω,
εγώ μόνον ένα πράγμα μ' όλ' αυτά καταλαβαίνω,
πως χειρότερο απ' όλα και το πρώτο σκυολόγι
είσαι συ κι εγώ κι οι άλλοι συγγραφείς και φιλόλογοι!

Μποέμ [Δημ. Χατζόπουλος], «Γεώργιος Σουρής», Το Άστυ, 29-30.3.1893.

Κωνσταντίνος Σκόκος (1854-1929)

Εις γεύμα λογίων

Έλα Χριστέ και Παναγιά!
Τί μέγα θαύμα που 'ναι
να τρων οι λόγιοι μαζί
χωρίς να φαγωθούνε!

Εις αδεξιάν πιανίστριαν

Τόσον πολύ χριστιανικά
κινείς τα δάκτυλά σου,
που δεν γνωρίζει η αριστερά
τί κάνει η δεξιά σου!...

Εις ταρτούφον νηστεύοντα

Καυχίεσαι πως νηστεύεις...
Αλήθεια; Έλα δα!
Έγουν δεν τρων το λάδι,
μα πνίγεις τον λαδά!...

Εις παντρεμένον

Εξήντα χρόνια έζησεν
το όλον ο καημένος:
τα είκοσι – σαν άνθρωπος,
σαράντα – παντρεμένος!...

Εις αδέξιον στιχουργόν

Καβάλα εις τον Πήγασο
σε βλέπω – οϊμένα!
Έτσ' ήσουν πάντα συ: σκληρός
στα ζώα τα καημένα.

Εις προγάστορα ιεροκήρυκα

Ωραία τα λες! μας συγκινεί
βαθιά η ομιλία σου,
αλλά μας βάζει εις πειρασμόν
η στρογγυλή κοιλία σου...

Εις αδιάλλακτον αντιπολιτευόμενον

Σ' ακούω ογκανίζοντα
περί πατρίδος και θεσμών
και τρέμω τον απύλωτον
αυτόν σου πατριωτισμόν.
Κι όσο σε βλέπω, σκέπτομαι
τί να τραβά κι ο όνος
σαν τον αφήνουν νηστικόν
έξω του αχυρώνος...

Αμοιβαίος έρωσ

Αχ! τί αμοιβαίος έρωσ!
Πώς να μη ζηλεύουν όλοι!
Κείνη ανοίγει την καρδιά της,
και αυτός ...το πορτοφόλι!

Εκατόν επιγράμματα, Αθήνα 1921.

Δημήτριος Κόκκος (1856-1891)

Είδα ...ένα όνειρο

Ήμουνα σ' ένα μεγαλότατο μπαλόνι
και βρέθηκ' άξαφνα ψηλά εις τα ουράνια...
Μέσα σε κειο το εναέριο βαγόνι
εγύριζαν ομπρός μου οι κόσμοι σα ροδάνια,
τόσο οπού μου ήρθε μια φρικτή σκοτούρα
σε κείνη την ατέλειωτη ανακατωσούρα.

Η Ακαδημία

Τί ησυχία ιερά!
Τί σιωπή! Τί λήθη!
Θαρρείς υπό τους θόλους της
το πνεύμα απεκοιμήθη.

Εις αδηφάγον επίσκοπον

Τρωσ, παχαίνεις, στρογγυλούσαι,
κι έκανες τέτοιο προκοίλι,
που θαρρώ του παραδείσου
δεν θα σε χωρεί η πύλη.

Ειδύλλιον ανδρογύνου

Σαν πρωτογνωριστήκανε
– τί ερωτικό καμίνι! –
μιλούσ' εκείνος τρυφερά
και άκουεν εκείνη.
Και σαν αρραβωνιάστηκαν
– τί γλύκα η κάθε φράση! –
μιλούσ' εκείνη κι άκουεν
εκείνος εν εκστάσει.
Μ' αφότου παντρευτήκανε
– ω βάσανα και ω πόνοι! –
μιλούνε και οι δυο μαζί
κι ακούνε οι γειτόνοι!...

Έβλεπα από κείθε ούλοι τσι αστέρες,
τον Ήλιο, τη Σελήνη, τον Ερμή, τον Άρη,
και άλλο ένα πλήθος, στρογγυλοί σα σφαίρες,
σπαρμένοι εις τον ουρανό, με τόση χάρη,
ώστε που πίστεψα κι εγώ εις το Θεό μου
και είπα: «Εκείός θα 'πλασε και τον εαυτό μου!...».

Εστριφογύριζαν εκείνοι ούλοι οι κόσμοι,
κι εγώ μονάχος εστεκόμουν στον αγέρα,
τόσο οπού μου ξέφυγε και είπα: «Δος μοι
παστό, και να κουνήσω ούλο τον αιθέρα!».
Είπα τον ίδιο λόγο με τον Αρχιμήδη,
μα κειος το είπε μόνο για τσι γης τ' αστρείδι!

Ωστόσο ανέβαινα ψηλά ψηλά ολοένα,
κι άρχισαν να θαμπώνουνε τα δυο μου μάτια:
ήθελ' ακόμα μίλια ως τριάντα ένα,
για ν' ανεβώ εις τα ουράνια παλάτια.
Εκεί, έλεγα, θα βρω τον ύψιστο Θεό μου,
ούλο το τάγμα των αγγέλω, και κάθε δικό μου!...

Ενfin, ανέβηκα εις του Παράδεισου τη θύρα,
και εστεκόμωνα από 'ξω να μ' ανοίξουν...
Ξάφνου γρικάω να χτυπάει μια σφύρα,
ν' ανοίξει μία πόρτα, και να με τραβήξουν.
«Είσαι, μου λένε, μοναχός σου;» «Ναι» τους είπα...
«Έμπα λοιπό, για θα σφαλήσουμε την τρύπα!

Εμπήκα! Ω Παναγιότατε Θεέ μου!
– Γιατί τον είχα πια ομπρός μου, τον θωρούσα –
τέτοιονε δεν σε φανταζόμωνα ποτέ μου
ανδρείο!... υγιέστατο!... ούτε μπορούσα
να φαντασθώ για την προσωπικότητά σου,
γιατί τί είμαι εγώ εμπρός στην αφεντιά σου;...

«Σχασμός, μου λέει, στο λαιμό σου σπιλιβήθρα!
Να μη σου σφίξω μια γροθιά εις τα μουσούδια
και σε μεταμορφώσω στη στιγμή ως τη μυτσήθρα,
εκεία που φιάνετε στη γης σας αφ' τα βούδια,
γκιντί αγύρτες, τσαρλατάνοι, δολοφόνοι,
φεύτες, μοιχοί, επίορκοι, ασυνάρτητοι, μασσόνοι!

»Εσύ, μωρέ, μου λέει είσ' αφ' τσι γης τα μέρη,
και μάλιστα κατάγες' απ' την Ελλάδα!
Μουρέ, εγώ θα εξαλείψω εκείο τ' αστέρι,
Γιατί πιο εκατήγησε μια σιχαμάδα!

Δεν έχετε άλλη δουλειά... ντεμπελχανάδες,
και δος του πάσα μέρα ούλο και καβγάδες.

Γκιντί κουνούπια! Εγώ σας έστειλα στη γη μου,
γιατί δεν ήξερε κανείς πού να σας βάλει,
και σεις, από την καλοσύνη την πολλή μου,
παρασηκώσατε, κανάγηδες, κεφάλι!
Καλά μού έλεγε τσι άλλες και ο Δάντες
πως εκαταντήσατε του κόσμου οι πιο μπερμπάντες!...».

Έτσι μου είπε... από το πόδι ευθύς μ' αρπάζει
και λέει στους άγιους: «Κάμετε λίγο τόπο!...
Να σφεντονιάρω εις το άπειρο για χάζι
ετούτο το infâme είδος των αθρώπων!...».
Είπε... και βρέθηκα εις το κενό χαμένος...
Ευπνώ... ήμουν στο πάτωμά μου ξαπλωμένος!

Άνθρωπος - Θεός

Αν είν' αλήθεια ότι κατ' εικόνα
με το Θεό πλαστήκαμε κι ομοιώσή του,
δεν ξέρω τί τραβάμε το χειμώνα,
αλλά κι αυτός θα βλαστημάει την ποίησή του.

Φαντάσου ο Θεός χιονίστρες να 'χει
ή και ποδάγρα μ' ένα τέτοιο κρύο.
Φαντάσου να τον έπιανε σινάχι
ή και ρευματισμοί! Povero Dio!

Γέλωτες, Αθήνα 1880.

Η γλώσσα μας

Τφ κ. Ψυχάρη

Ο Αλβανός
Ωρέ Ψυχάρη, πώς το λες, πως να το κάνεις έτσι
και φίχα φίχα να το δεις το γλώσσα κοκορέτσι;

Ο Κρητικός
Δεν έχ' η γλώσσα κόκκαλα τσαι κόκκαλα τσατσιίζει,
Θεός τσ' η ψυχή σου άφησε τη γλώσσα να πουριίζει!...

Ο Κύπριος
Το χαλλούμιν έν' τυρίν που τρώσιν,
τσ' εν μιλούμεν μεις αυτήν την γλώσσην!

Ο Επτανήσιος
Διαβάζω το λιμπρέττο σου κον τίτολο - Ψυχάρης·
μα ως τώρα δεν κατάλαβα και να με παρνονάρεις!...

Ο Ανατολίτης
Κι εγώ ντεν εκατάλαβα Ταξίντι σου καμπόσα.
Άνταμ, Ψυχάρη, ντε μιείς και συ μπαμπά σου γλώσσα;

Ο Λογώτατος
Βαρβαριζούση δε γλωττί (sic) μη γράφε, μήτε λάλει...

Ο Χιώτης
Αλλοί μου του κακόρικου, ίντα 'παθα τσαι πάλι!
Τσ' αν θα το μάθ' η τσάτσα μου, ο πάης τσ' ο νοννός,
αλλοί, 'εν θα μ' αφήσουν πλια να δω τον Παρθενός!

Ο Πελοποννήσιος
Άμμ' από μπιτ μουρλάθηκες και θες ξανά μανά
να κάνουμε τη γλώσσα μας ως είδος τραχανά;...

Ποιήσεις, Αθήνα 1889, σ. 297-298. «Απάντησις εις το Ταξίδι του εκ της Βαβυλωνίας».

Κωστής Παλαμάς (1859-1943)

Σατιρικά γυμνάσματα

A3
Φασουλήδες, μακριά, κι εσείς, παλιάτσοι!
Στην αστόχαστη πλέμπα μην πλερώνεις,
Σατιριστή, του σκλάβου το χαράτσι.

Σίδερο ο στίχος για να τον πυρώνεις.
Σημάδεψε και τρύπησε και δείρε,
τα νύχια σου, αϊτού νύχια· σκούξε, γκιόνης.

Και πόμπεφε και μες στη λάσπη σύρε
της αμαρτίας την πόρνη και γοργά
και τ' όρνιο σαίτεφέ το· αυτό μας πήρε

το νου, τη γνώμη, την παλικαριά.
Αλιά σας, ψεύτες, άμυαλοι, κιοτήδες!
Σατιριστή κι εκδικητή, καρδιά!

Μήτε οι παλιάτσοι, μήτε οι φασουλήδες.

A4

Όχι λόγια χοντρά και λόγια κούφια·
μ' όλους και με κανέναν δεν ταιριάζουν.
Πούθε κρατεί του κάθε αχρείου η σκούφια

κράχ' το με λόγια που να ξεσκεπάζουν·
πες τη ντροπή του τάδε και του δείνα·
τα λόγια πότε αέρας, πότε σφάζουν.

Όλα, πρόσωπα, τζάκια, τούτα, εκείνα,
τα δεφτέρια μας άνοιξε ολονών
και το στόμα σου διάπλατο, κι αρχίνα

και ψάλλε τα νεκρών και ζωντανών,
νοικοκυραίων και κατεργαρίων,
και των αρχόντων, και των πιο τρανών.

Στάσου προφήτης, ρίζου των Εβραίων!

A8

Οι κηφίνες, οι βάτραχοι κι οι ακρίδες.
Τρανοί, πολιτικοί, γραμματισμένοι,
στις αφρόντιστες μέσα εφημερίδες,

ένα πλήθος ανίδεοι και στριμμένοι,
καθένας τους ανάξια τ' όνομά σου
σημάδι μιας τυφλής χτυπιάς το στένει.

Κι εσένα πάντα το περπάτημά σου
προς το καμπαναριό, να τ' ανεβείς·
κι ανεβαίνεις· τα πλάτια ολόγυρά σου,

στα πόδια σου ένας κόσμος αρνητής.
Του κόσμου, κι αν το θείο δε βρέχεις μάνα,
σημαίνει - πιο τρανός ζωντανευτής -

μια καινούργια θρησκεία με νέα καμπάνα.

A19

Ο κόλακας κι ο ψεύτης χαλασμοί σου,
της αμαρτίας πατρίδα, άμυαλη Μάνα,
του κόσμου είσαι το σκύβαλο· απελπίσου!

Σε λιώσανε τα χάιδια τα λαοπλάνα
στου κόλακα τα χέρια και στου ψεύτη
χτυπήστε τη νεκρώσιμη καμπάνα!

Η ψυχή μου με το θυμό παντρεύτη·
δε στρώνω στο κιβούρι σου πορφύρα
το δεκαπεντασύλλαβο του Κλέφτη.

Χορδή στη σιδερένια σου τη λύρα,
σκληρή και λαμπερή σαν το διαμάντι,
ταίριασα κι άλλη μια· για σένα πήρα

το τρίστιχο απ' την Κόλαση του Δάντη!

B1

Στ' ακάθαρτα κυλήστε μας του βούρκου,
και πιο βαθιά. Πατήστε μας με κάτι
κι από το πόδι πιο σκληρό του Τούρκου.

Διαβασμένοι, ντοτόροι, σπιρουνάτοι,
ρασοφόροι, δασκάλοι, ρουσφετλήδες,
οικοπεδοφαγάδες, αβοκάτοι,

κομματάρχηδες και κοτσαμπασήδες,
και της γραμματικής οι μανταρίνοι
και της πολιτικής οι φασουλήδες,

ταρτούφοι, ραμπαγάδες, ταρταρίνοι!
- Αμάν! Αγά, στα πόδια σου! άκου! στάσου! -
Βυζαντινοί, Γασμούλοι, Λεβαντίνοι.

Ρωμείο νά! Με γεια σου, με χαρά σου.

B2

Πρόγονους πάρε, απόγονους, δαιμόνους,
όλα της Ιστορίας τα συναξάρια,
όλους του Ελληνισμού τους φανφαρόνους,

όλα της Ρωμοσύνης τα καμάρια,
του Λόγου τις κορφές, τους παραλήδες,
τους σοφούς, των πολέμων τα λιοντάρια,

Όμηρους, Αρχιμήδες, Αχιλλήδες,
καθώς περνούν ανάκατα στη στράτα,
Καποδίστρηδες, Διάκους, Κοραήδες.

Όλα φκιάσ' τα γχιουβέτσι και σαλάτα,
νά και το ρετσινάτο στην ταβέρνα,
και τα βιολιά, και ρίξου τους και φά' τα.

Κέρνα, ρούφα, ξεφάντωνε, και ξέρνα.

B3

Ζαγάρια και τσακάλια και κοκόροι,
σηκωτοί κάθε τόσο στο ποδάρι,
μόρτηδες, λούστροι, αργοί, λιμοκοντόροι.

Στον αφέντη χαρά που τους λανσάρει!
Και ποια είναι τα σωστά, ποια τα μεγάλα
που την ορμή τούς δίνουν και τη χάρη;

Προδότες οι Τρικούπηδες. Κρεμάλα!
Κι οι Ψυχάρηδες; Γιούχα! Πλερωμένοι.
Νά η Ελλάδα! Αρσακιώτισσα δασκάλα,

με λογιότατους παραγοιμισμένη.
Κι ο Ρωμικός; Αφερίμ! Μυαλό; Κουκούτσι.
Από τον καφενέ στην Πόλη μπαίνει,

του ναργελέ κρατώντας το μαρκούτσι.

B6

Τα κεφάλια του Γένους και του Κράτους.
Ο βουλευτής κι ο δάσκαλος. Τα πιάσαν
όλα τα πόστα! Νους, καρδιά, δικά τους.

Δέσαν το νου· την καρδιά τη ντροπιάσαν.
Νά το ρουσφέτι νά κι η ελληνικούρα,
τ' άρματά τους. Με κείνα μας χαλάσαν.

Η σκέψη, νούλα. Η Τέχνη, πατσαβούρα.
Ο φευτοαττικιστής κι ο ψηφοφόρος.
Τ' άγιο κόνισμα, μια καλικάτουρα.

Στη γη που πιάνει και προκόβει ο σπόρος
κάθε λογής τζουτζέδων και πιερρότων,
κι εγώ φυτρώνω ανάξιος ριμαδόρος

μαύρων θυμών και πορφυρών ερώτων.

B19

Ιδεολόγοι και νιτερεσολόγοι,
κι όσους μεθάνε της ζωής οι χάρες,
κι εσείς με του ασκητή το κομπολόγι,

κι εσείς, τραγουδιστές με τις κιθάρες,
κι εσείς που τη ζωή κατάρα κλαίτε,
κι εσείς με των παθών τις λιγωμάρες,

54

κι εσείς που σε νερά γαλήνης πλέτε,
των «όλα αλλάζουν» οι διαλαλητάδες,
κι όσοι στο γυρισμό των ίδιων καίτε

λιβάνι, κι όσοι καταφρονητάδες
των όχλων, κι εσείς οι άθεοι κι όσοι θρήσκοι,
κι εσείς, των προλετάρων οι λαμπάδες,

κι όλοι, υπεράνθρωποι, άνθρωποι, ανθρωπίσκοι!

B24

-Τα παλάτια. Κι αυτά; - Και τί με τούτο;
Κάμπους για τέντες θέλουμε· γκρεμίστε.
Στα πάντα ας πέσει εδώ μπαλντάς ή κνούτο. -

- Τις εκκλησιές; - Μην τρέμετε· γκρεμίστε.
Για τους ναούς της Επιστήμης τόπο! -
- Κι αυτά τα ωραία τ' αγάλματα; - Γκρεμίστε,

κι αναθέματα - μη σας κάνει κόπο! -
σωριάστε από τις πέτρες τους. Γκρεμίστε. -
- Το περιβόλι; - Για τον ξυλοκόπο. -

-Τα μνήματα, ιερά. - Κι αυτά συντρίμια.
Ρούγα πλατιά. Από πάνω τους πατήστε
προς της μεγάλης θάλασσας τ' ασήμια,

προς τα σμαράγδια του βουνού. Γκρεμίστε.

Οι καημοί της λιμνοθάλασσας και Τα σατιρικά γυμνάσματα, Αθήνα 1912
[= Σατιρικά γυμνάσματα, επιμ. Ξ. Α. Κοκόλης, Αθήνα, Μεταίχμιο, 2005].

Γεώργιος Μ. Σιακαλλής (1859-1908)

[Άτιτλο]

Την γην γνωρίζετ', αδελφοί, ένθα το έαρ θάλλει
τερπνόν και ρέουν ρύακες με ύδατ' αργυρώδη,
ένθ' αηδών γλυκύφογγος επί των κλάδων ψάλλει
κι ένθα την γην καλύπτουσιν ανθύλλια ευώδη;

Την γην γνωρίζετ', αδελφοί, ένθα καλαί παρθένοι
έχουν το χρώμα θελκτικόν, μαγευτικόν το βλέμμα,
ένθ' αγνοούν τα χρώματα π' αλείφεται η ξένη,
ένθα φορούσι της αιδούς και αρετής το στέμμα;

55

Την γην γνωρίζετ', αδελφοί, ένθα αχρείοι ξένοι
συκοφαντούσιν αναιδώς το γυναικείον φύλον,
ένθα κυρία τις Αγγλίσ κάπως πεπαιδευμένη
κτυπά τον κόσμον άδίκια με γρόνθους ή με ξύλον;

Την γην γνωρίζετ', αδελφοί, ένθ' άθλιος εκδότης
υβρίζει άνευ εντροπής την κοινωνίαν όλην,
ένθα ως άλλος τις τρελλός Μαγκήσιος ιππότης
τον ελαφρόν τον πυρετόν νομίζει ως πανώλην;

Την γην γνωρίζετ', αδελφοί, ένθα αισχρά δουλεία
λαόν πιέζει ευγενή, ελληνικόν το αίμα,
ένθα μικροί υπάλληλοι, χηνών μακρά σωρεία,
νομίζουν ότι φέρουσι το της Αγγλίας στέμμα;

Αλήθεια, Λεμεσός, 22.10.1881. Με το ψευδώνυμο Ruy de Silva.

Ο λαός και οι τύραννοι

Οπόταν άνθρωποι δειλοί αλλά σκληροί επίσης
τον λέοντα συλλάβωσι και δέσουν με αλύσεις,
την εύνοιάν του θέλοντες το πρώτον να κερδίσουν
ολίγον τι την άλυσσον δεν αμελούν να λύσουν.

Εν πρώτοις με προφύλαξιν προσέρχονται πλησίον
την χαίτην του θωπεύουσι, το δέρμαν του το λείον,
πλην μετά ταύτα αναιδείς γενόμενοι δεν κύπτουν
την χαίτην να θωπεύσωσι, πλην αυθαδώς τον τύπτουν.

Ο λέων στέκει προς στιγμήν, τους φύλακας κοιτάζει,
ίνα πιστεύση πως κακώς τω φέρονται, διστάζει.
Αλλ' όταν πλέον παντελώς τους δισταγμούς του χάση
βρυχάται και με την ουράν τα στέρνα του πατάσσει.

Με τους οξείς του όνυχας τας σάρκας των ξεσχίζει,
κι εις σπαίροντα τεμάχια τριγύρω τας σκορπίζει
τροφήν καλήν παραχωρών εις όρνεα και κύνας,
τας σάρκας και τας κεφαλάς τας άφρονας εκείνας.

Τοιουτοτρόπως τύραννοι με λαγού καρδίαν
εν πρώτοις καταφεύγουσιν εις φαύλην κολακειάν.
Προς τον λαόν προσέρχονται πλήρεις ψευδούς θωπείας
κι ισότητα υπόσχονται κι άλλας ελευθερίας.

Πλην μετ' ολίγων ρίπτοντες το πρώτον προσωπίον,
αισθήματα δεικνύουσι τυράννων φαυλοβίων.

Και θεωρούσι τον λαόν πτωχών Ειλώτων δίκην,
τον φόβον γύρω σπείροντες, τον τρόπον και την φρίκην.

Τους βλέπει τότε ο λαός επί μακρόν ηρέμα,
κατόπιν ρίπτει αστραπάς με το οργίλον βλέμμα.
Και όταν πλέον αισθανθή το αίμα να κοχλάζη,
τους λαγοκάρδους και σκληρούς τυράννους του τους σφάζει.

Επί μικρόν η Σύγχυσις επικρατεί κι ο Φόνος
πίπτουν τυράννων κεφαλαί, ρέει το αίμ' αφθόνως.
Η τάξις πλην επέρχεται κι η ησυχία πάλιν
και λησμονούσιν άπαντες την πριν ανεμοζάλην.

Και εις τον τόπον της σφαγής, τον τόπον των αιμάτων,
χοροί γοργοί ακούονται μετά παιδρών ασμάτων.
Και πάντες ψάλλουν εύθυμοι ελευθερίας άσμα,
της μνήμης εξαλείφοντες το της Δουλείας φάσμα.

Αλήθεια, 19.11.1881. Με το ψευδώνυμο Musarum Minimus Cultor

Γεώργιος Στρατήγης (1859-1938)

Εις το Πανεπιστήμιον

Όλος ο κόσμος φλογερό καμίνι τ' ονομάζει
διότι τούβλα κάποτε και κεραμίδια βγάζει.

Εις δραματικόν συγγραφέα

Όλο τον κόσμο πιάνουνε στα κλασικά σου δράματα
στις τραγωδίες, γέλωτες, στις κωμωδίες ...κλάματα!

Εις φιλάρεσκον Κυρίαν

Βάφεσαι τόσο τεχνικά, ώστε κανείς δεν ξέρει
αν του Θεού μας σ' έπλασεν ή του ζωγράφου χέρι!...

Εις λαίμαργον Επίσκοπον

Από τα δυο ποιο προτιμάς με πόθον πιο μεγάλον,
τ' ανθρωπινό σου ποιόνιον ή των προβάτων μάλλον;

Εις ιατρόν ποιητήν

Από αγρόπνιες έπασχα, μ' όλες τις συνταγές σου,
και μόνον μ' απεκοίμισαν ευθύς ...οι συλλογές σου!...

Εις φλύαρον

Δεν την τρομάζει ο θάνατος, ούτε το κρύο χρώμα,
αλλά του τάφου η σιωπή, που θα της κλει το στόμα!...

Εις πολυγράφων ποιητήν

Αν δεν πατάς στον Παρνασσό με τα φτερά Πηγάσου,
κάνε σκαλάκια ν' ανεβείς τας τόσας ...συλλογάς σου!...

Επιγράμματα, Αθήνα, Εστία, 1933, passim.

Λορέντζος Μαβίλης (1860-1912)

Περί στεφάνου

Του ελληνικού λαού μονάχου πρέπει
βασιλικό του τραγουδιού στεφάνι·
με τη λαλιά του, ιδές, να ξαναϊφάνει
στέργει η αρχαία Μούσα τα χρυσά της έπη.
Βάσκαμα αχρείο τη δάφνη του δεν σέπει·
προαιώνιες Μοίρες έχουν την μοιράνει·
χολή δασκάλων δεν θα την μαράνει·
απ' τα είδωλά τους δεν θα μείνει ρέπι.
Κι αν αλλουनों της Τέχνης το παράσημο
δώσει ο λαός, μα ως ρήγα θα φιλέψει
το Μαρχορά, λογιάζω, το Γεράσιμο,
που δεν γεράζει· η ποίηση ας βασιλέψει!
Με γενικές απόλυτες και ισόκωλα
αντίς να πάμε ομπρός, πάμε πισώκωλα.

Τα σονέτα, επιμ. Μαρία Τσούτσουρα, Αθήνα, Έφιλον, 2003, σ. 96.

Δ. Θ. Λιπέρτης (1866-1937)

Οι καλοήροι

Δεσπότη μου, που να 'χω τες ευτζές σου
τζαι 'πού τα είκοσι σου θέμι νύσια,
έτσι καλά που κάμνεις τες δουλειές σου
σάσ' την τζαι τούτην σγοιαν τες άλλες ίδια.

Τους καλοήρους πόν' 'ποκαρυμμένοι
δείχτου τους νάκκον, τάβρα τα λουρκά τους
γιατ' εν 'ποκάθουνται οι ορκισμένοι,
τζ' εννα ταβρήσεις τα 'πομούσουρα τους.

Ελαωθήκαν ούλλοι τους τζ' αρκώσαν
σγοιαν τους λαωνικούς πκιον παντουρίζουν,
ούλα τους τσούρους θέμι ετσικνώσαν,
σγοιαν τους γαδουραππάρους οϊδσινίζουν.

Κατύση του σπιδικιού πόννά λιμπίσουν
τζαι να τους βάλλουσιν θέμι στην κάτσαν,
έντζε κουρχάrouν τζει πόννά σαρτίσουν,
θέλουσιν τζαι καλά να βγάλουν ράτσαν.

Κάμνεις χρυσήν δουλειάν να τους παντρέψεις·
έντζ' εν' χτηνά ροκά μέ οψιμάρα·
'πού λλόου τους τζ' εσου να ξιμπερτέψεις,
γιατ' εν' τζηλώνια, φίνα λατζινάρα.

Τζυπριώτικα τραούδκια, τ. Γ', Λευκωσία 1934.

Στους 'ποδκιάντραπους σγοιαν τούτον
μέ σαιρετισμός' εν χρήζει

Με το έμπα τζαι το έβκα του Στυλλή στο σπιτικόν σου
της πελλής της προονής σου 'εννα μέν της μείνει νους,
τζαι το φταίσιμον 'εννά 'νι, κατά που θωρώ, δικόν σου
τζ' 'εννα πάθεις παραπάνω 'πού της κόρης τής Ξενούς.

Έντζ' εν' άθθρωπος που πρέπει μιτσιές μιάλες κατατρέσει,
τσέλλεται τζαι βορτονίζει τζ' εν κάμνει δουλειάν καμμιάν,
τρώ' τζαι πίννει ούλλη μέρα τζαι καμμιάν έννοιαν 'εν έσει,
τζαι καπρεύκεται περιτου που 'πκιασεν κληρονομιάν.

Να 'ν' το φρύδιν σου δημμένον, 'σώπορτα να μέν τον βάλλεις
τζαι την αντροπήν 'ξαπόλα σγοιαν εκάμασιν πολλοί.
Με τα σέρκα σου μέν θέλεις τζαι τ' αμμάδκια σου να βάλεις,
που στ' ανάθθεμαν να πάει τζαι 'ποτζείθθε, Ττουουλή.

Άκου μου τζ' εμέν' του γέρου, γιατί θέλω το καλόν σου·
εγιά 'εν του φιαρκούμαι τούτου μήτε βονιτζιάν·
αν τυχός τζ' έξω νουν παίξεις τζαι πλαστεί στο σπιτικόν σου,
βάλε ρέπελους πέντ' έξι να τον κάμουσιν συτζιάν.

Στους 'ποδκιάντραπους σγοιαν τούτον μέ σαιρετισμός' εν χρήζει·
ξιμαρίζεται κανένας· τζαι για λλόου του καλλιόν
να σταθεί ψηλά, τζαι πάντα σ' τούτους ράσην να γυρίζει,
μιαν που την τιμήν του έσει της ζωής του θεμελιόν.

Τζυπριώτικα τραούδκια, τ. Δ', Λευκωσία 1937.

Κ. Π. Καβάφης (1869-1933)

Από την σχολήν του περιωνύμου φιλοσόφου

Έμεινε μαθητής του Αμμωνίου Σακκά δυο χρόνια·
αλλά βαρέθηκε και την φιλοσοφία και τον Σακκά.

Κατόπι μπήκε στα πολιτικά.

Μα τα παραίτησεν. Ήταν ο Έπαρχος μωρός·
κι οι πέριξ του ξόανα επίσημα και σοβαροφανή·
τρισβάβαρα τα ελληνικά των, οι άθλιοι.

Την περιέργειάν του είλιυσε
κομάτ' η Εκκλησία· να βαπτισθεί
και να περάσει χριστιανός. Μα γρήγορα
την γνώμη του άλλαξε. Θα κάκιωνε ασφαλώς
με τους γονείς του, επιδεικτικά εθνικούς·
και θα του έπαυαν – πράγμα φρικτόν –
ευθύς τα λίαν γενναία δοσίματα.

Έπρεπεν όμως και να κάμει κάτι. Έγινε ο θαμών
των διεφθαρμένων οίκων της Αλεξανδρείας,
κάθε κρυφού καταγωγίου κραιπάλης.

Η τύχη τού εφάν' εις τούτο ευμενής·
τον έδωσε μορφήν εις άκρον ευειδή.
Και χαίρονταν την θείαν δωρεάν.

Τουλάχιστον για δέκα χρόνια ακόμη
η καλλονή του θα διαρκούσεν. Έπειτα –
ίσως εκ νέου στον Σακκά να πήγαινε.
Κι αν εν τω μεταξύ απέθνησκεν ο γέρος,
πήγαινε σ' άλλου φιλοσόφου ή σοφιστού·
πάντοτε βρίσκεται κατάλληλος κανείς.

Ή, τέλος, δυνατόν και στα πολιτικά
να επέστρεφεν – αξιεπαίνως ενθυμούμενος
τες οικογενειακές του παραδόσεις,
το χρέος προς την πατρίδα, κι άλλα ηχηρά παρόμοια.

γρ. 1921. *Ποιήματα*, επιμ. Γ. Π. Σαββίδης, τ. Β', Αθήνα, Ίκαρος, 1963, 1980, σ. 28.

Ηγεμών εκ δυτικής Λιβύης

Άρεσε γενικώς στην Αλεξάνδρεια,
τες δέκα μέρες που διέμεινεν αυτού,
ο ηγεμών εκ Δυτικής Λιβύης
Αριστομένης, υιός του Μενελάου.
Ως τ' όνομά του, κι η περιβολή, κοσμίως, ελληνική.

Δέχονταν ευχαρίστως τες τιμές, αλλά
δεν τες επιζητούσεν· ήταν μετριόφρων.
Αγόραζε βιβλία ελληνικά,
ιδίως ιστορικά και φιλοσοφικά.
Προ πάντων δε άνθρωπος λιγομίλητος.
Θα 'ταν βαθύς στες σκέψεις, διεδίδετο,
κι οι τέτοιοι το 'χουν φυσικό να μη μιλούν πολλά.

Μήτε βαθύς στες σκέψεις ήταν, μήτε τίποτε.
Ένας τυχαίος, αστέιος άνθρωπος.
Πήρε όνομα ελληνικό, ντύθηκε σαν τους Έλληνας,
έμαθ' επάνω, κάτω σαν τους Έλληνας να φέρεται·
κι έτρεμεν η ψυχή του μη τυχόν
χαλάσει την καλούτσικην εντύπωσι
μιλώντας με βαρβαρισμούς δεινούς τα ελληνικά,
κι οι Αλεξανδρινοί τον πάρουν στο φιλό,
ως είναι το συνήθειο τους, οι απαίσιοι.

Γ' αυτό και περιορίζονταν σε λίγες λέξεις,
προσέχοντας με δέος τες κλίσεις και την προφορά·
κι έπληττεν ουκ ολίγον έχοντας
κουβέντες στοιβαγμένες μέσα του.

γρ. 1928. *Ποιήματα*, ό.π., σ. 68.

Ας φρόντιζαν

Κατήντησα σχεδόν ανέστιος και πένθης.
Αυτή η μοιραία πόλις, η Αντιόχεια,
όλα τα χρήματά μου τα 'φαγε:
αυτή η μοιραία με τον δαπανηρό της βίο.

Αλλά είμαι νέος και με υγείαν αρίστην.
Κάτοχος της ελληνικής θαυμάσιος
(ξέρω και παραξέρω Αριστοτέλη, Πλάτωνα·
τί ρήτορας, τί ποιητάς, τί ό,τι κι αν πεις).
Από στρατιωτικά έχω μίαν ιδέα,
κι έχω φιλίες με αρχηγούς των μισθοφόρων.
Είμαι μπασμένος κάμποσο και στα διοικητικά.
Στην Αλεξάνδρεια έμεινα έξι μήνες, πέρσι·
κάπως γνωρίζω (κι είναι τούτο χρήσιμον) τα εκεί:
του Κακεργέτη βλέψεις, και παλιανθρωπιές, και τα λοιπά.

Όθεν φρονώ πως είμαι στα γεμάτα
ενδεδειγμένος για να υπηρετήσω αυτήν την χώρα,
την προσφιλή πατρίδα μου Συρία.

Σ' ό,τι δουλειά με βάλλουν θα πασχίσω
να είμαι στη χώρα ωφέλιμος. Αυτή είν' η πρόθεσίς μου.
Αν πάλι μ' εμποδίσουνε με τα συστήματά τους -
τους ξέρουμε τους προκομμένους: να τα λέμε τώρα;
αν μ' εμποδίσουνε, τί φταίω εγώ;

Θ' απευθυνθώ προς τον Ζαβίνα πρώτα,
κι αν ο μωρός αυτός δεν μ' εκτιμήσει,
θα πάγω στον αντίπαλό του, τον Γρυπό.
Κι αν ο ηλίθιος κι αυτός δεν με προσλάβει,
πηγαίνω παρευθός στον Υρκανό.

Θα με θελήσει πάντως ένας απ' τους τρεις.

Κι είν' η συνειδήσίς μου ήσυχη
για το αφήφιστο της εκλογής.
Βλάπτουν κι οι τρεις τους την Συρία το ίδιο.

Αλλά, κατεστραμμένος άνθρωπος, τί φταίω εγώ.
Ζητώ ο ταλαίπωρος να μπαλωθώ.
Ας φρόντιζαν οι κραταιοί θεοί
να δημιουργήσουν έναν τέταρτο καλό.
Μετά χαράς θα πήγαινα μ' αυτόν.

γρ. 1909. Ποιήματα, ό.π., σ. 85-86.

Γεώργιος Σταυρίδης-Ραγιαός (1870-1923)

Φασουλής και Περικλέτος
ο καθένας νέτος σκέτος

Περικλέτος

Τί φρικώδη γεγονότα, Φασουλή μου, ήσαν κείνα
πόγιναν εις την Αθήνα!
Τί κακό πάλι μεγάλον
έφερε αυτόν τον σάλον,

Και εγέμισαν οι δρόμοι εκ του αίματος αθών
κι επληρώθη ο αέρας από οιμωγών και γόων!
Και εξέστησαν οι μπράβοι και εφρύαξαν τα πλήθη
και το φλογερό καμίνι εις στρατώνα μετεβλήθη!

Πώς η εύτολμος νεότης
και ο κάθε πατριώτης
άναψαν σαν το μπαρούτι και επήραν όλοι φόρα
και ανέτρεψαν αμέσως το Κουβέρνο εις την χώρα!

Φασουλής

Ασεβείς τινες ζητούσι
ψευδευλάβειαν να δείξουν
και με τρόπον προσπαθούσι
νέα ήθη να κηρύξουν.

Ένα μάλιστα σπουδαίο και τρικούβερο κεφάλι,
μαλιαρός ως τα ρουθούνια
και χαχόλος ως τα μπούνια,
που τον λένε όλοι Πάλλη,
απετόλμησε να γράψη και εις γλώσσαν μαλλιαράν
την Καινήν μας Διαθήκην του Χριστού την ιεράν,
την αγίαν μας θρησκείαν
την ορθόδοξον λατρείαν,
που ανύψωσε το Έθνος εκ του βάθρου της δουλείας
κι εκραταίωσε το βάθρον ελευθέρας βασιλείας.

Εναγείς, με κάθε τρόπον,
εκ τους είδους των ανθρώπων
π' αγαπούν να χυδαίζουν
και καλούνται μαλιαροί,
φανερά περιωβρίζουν
της Πατριδος οι εχθροί!

Περικλέτος

Βέβηλοι! Εάν ποθήτε
στον ντουιάν αυτόν μεγάλοι
κι έξοχοι να καταστήτε,
βγάλτε πια 'πού το κεφάλι
την σαθράν αυτήν σας σκέψι
πριν αυτή σας καταστρέψη.
Ε Ηρόστρατο! σκεφθήτε
πού ο διάβολος σας φέρει
και μικρόν ενωτισθήτε
πριν ακούσια συρθήτε
στης κολάσεως τα μέρη.

Του Ιερού Ευαγγελίου το κείμενον θα μείνη
στην Ορθοδοξίαν όλον
ως το έγγραφαν εκείνοι
των αγίων Αποστόλων.
Κι εν αυτή μας τη δουλεία
τέτοια ιεροσυλία
δεν εγένετο καθόλου
εκ των τέχνων του διαβόλου.

Φασουλής

Και για τούτο, Περικλέτο, εκ μεγάλης ταραχής
κατελήφθη ο κοσμάκης εκ του βάθους της ψυχής.
Ασύγνωστος ολιγωρία
μητροπολιτική

κι άντικρυς αβελτηρία
κρυφοπολιτική,
παριδούσαι εν ευθέτω
εποχή να εμποδίσουν
το κακόν, βρε Περικλέτο.

Περικλέτος

Και ακόμη ν' αφορίσουν
τους τραμπούκους που ζητούσι
τ' Άγια να βεβηλούσι.

Φασουλής

Έφεραν σ' αυτήν την θέσιν της Πατρίδος μας το σκάφος
πλην ηνέωκται ο τάφος
και κατέπιεν εκείνους
που μας έφεραν τους θρήνους
και εξύβρισαν το στέμμα
κι έχυσαν και τόσοσιν αίμα.
Ο πολός Μητροπολίτης
στο χωριό του τώρα τρέχει
κι ο κλεινός Κοσμοπολίτης
εις τα λόγια δεν προσέχει.

Περικλέτος

Τώρα δε, βρε Φασουλή,
λουλουδάκια ας συλλέγη
και δεν βλέπτει στην Βουλή
εάν κάποτε μας κλαίγει.

Φασουλής

Τέλος πάντων,
των συμβάντων
οι πρωταίτιοι ευρήκαν
το μνημείον και εμπήκαν...!
Για του Χριστού την Πίστιν την αγία
κατρακυλούν και Υπουργεία,
Βασιλείς τε και Δεσπότες
και Ταρτούφοι, Δον Κιχώται.

Μα τον Χριστόν, βρε Περικλέτο, την παράφρασιν του Πάλλη
θα την κάψω στο μαγκάλλι,
και θα κάμω ελεγείον να υμνούνται εσαεί
οι πεσόντες για την Πίστιν στην οδόν του Κοραή.
Και λοιπόν, αντίο, φεύγω ως ο φίλος «Ιλαρίων».

Περικλέτος

Φύγε, άχθος των Κυπρίων.

Ο Ραγιάς, αρ. 67 (8.12.1901).

Γεώργιος Μολφέτας (1871-1916)

Τί θέλω

Βαρέθηκα τους έρωτες, τα νιάτα,
βαρέθηκα να βράζω στην πινατά,
τ' ανθρωπισμού βαρέθηκα τη φάρα,
βαρέθηκα να ζω στην κουταμάρα.

Δεν θέλω ανθρωπισμό για ν' αγαπάω,
να γένω θέλω ...ψύλλος... να τσιμπάω,
να τρέχω, να σαρταίνω, ν' αγκελώνω,
κι εκεί που μου γουστάρει ...να τρυπάνω...

να χώνομαι σε στήθια που 'ναι μέλια...
να κάνω μέρα νύχτα ...σκουρδουμπέλια,
να πίνω νιότης αίμα, να φουσκώνω,
κι εκεί, μες στα μερλόκια ...ν' αλαφρώνω...

Δεν θέλω ν' αγαπάω, να ξενυχτάω,
να πάσχω, να πονώ, ν' αποζητάω...
στον κόσμο θέλω μόνη μου σκοτούρα
πώς να βουρλίζω πλάτες ...στη φαούρα!

Δεν θέλω να ταφώ που θα πεθάνω,
δεν θέλω άνθ', ιτιές, κυπαρισσάκια,
παράδεισος για με, που θ' ανασάνω,
είναι να τσακιστώ ...σε δυο νυχάκια!

Το Ζιζάνιον, Αργοστόλι, 27.9.1897.

Τί έπαθα!

Τί έπαθα να παντρευτώ! Τί σκέψις λαθεμένη,
ν' αφήσω τη λυτή ζωή για να 'μπω στη δεμένη!
Ν' αφήσω τα γλεντάκια μου, τα τόσα ξεδοτήρια,
πδστριφτα τα μουστάκια μου μπροστά στα παρεθύρια.
Που οι κοπέλες μέσαθε έκαναν Ταρνανά
και κάθε που μ' εβλέπανε ελέγανε «περνάει!».
Εγώ πόζούσα ξέγνοιαστος, να τρέχω τώρα βράδου
για τον παπά, για τη μαμμή και για ρετσίνας λάδι!

Εγώ που τδχα για δουλειά
να κλέφτω τόσωνε φιλιά,
να 'ρτω σε τέτοιο χάλι,
αν η γυναίκα μου με γδει
ω αλλίμονό μου δηλαδή
να με φιλήσει άλλη;

Τί έπαθα να παντρευτώ! Τί λάθος, τί μωρία!
Είν' η νεότης έγκλημα κι ο γάμος τιμωρία!

Ημερολόγιον του «Ζιζανίου», 1910.

Χριστόφορος Παλαίσης (1872-1949)

Τα μοναστήρια τζ' οι καλοήροι

Ούλ' οι χριστιανοί της Τζύπρου, απού πόλην ώς χωρκόν,
χέμα 'πού μιτσίους ώς μιάλους, π' άρκονταν ώς μισταρκόν,
μουρμουρούν, έχουν την λίτην έξ' εφτά μοναστηρκών,
για τους μιάλους καλοήρους, ώς τζαι των καλοηρκών.
Πού πάσιν τζείνες οι λίρες, αρωτούν, των μαξουλιών,
'πού σιτάρκα ώς κριθθάρκα, δίσκου, τερατσών, ελιών,
τζ' εν τους αρτιρά δεκάρα τζαι χρωστουσί, να 'ν' φτωχά,
τζ' έχουν τζείν' το νάκκον λάν για να τ' άφτουν μοναχά;
'Εν ακούστην εις τον κόσμον ν' αρκοντύν' ο μισταρκός,
τζ' ο αφέντης ν' φτωσύνει, να πατήσει μες στο ρκος!
«Ίντα 'πάθαν τζ' εχάθησαν;» αρωτά τον μισταρκόν,
τζαι τσουλλώνει τζαι βυζάννει τζείνος ούλα τον κορκόν.
Έν' που του 'σεν εις το σέριν τα κλειθκιά των τζελλαρκών
τζαι της κάσιας 'πού τες λίρες, 'κόμα τζαι των αμπαρκών;
Ένας 'πού τους Αποστόλους έφηκεν παρατζελλιάν
μες στην εκκλησιάν καθένας όντεν κάμνει μιαν δουλειάν,
'πού τζει μέσα πρέπει να 'σει τζαι φαίν τζαι φορεσιάν,
όι όμως να την τρώει τέλεια τζαι την εκκλησιάν!
Έχουν το ρητόν του Παύλου πρόχειρον ό,τι τους πουν
σαν το άρματον στην κόξαν τζ' εν τους 'φήννει ν' αντραπούν.
Τέλος πάντων τζ' οι αγίοι ας αλλάξουν τούν' τον νουν,
ας τους δικιώξουν τζαι να 'φήκουν έναν δκυο που τους πονούν.
'Οι κάθε μοναστήριον έσει μέσα μιαν κοπήν
ανατζέφαλους τζαι τρώσιν..., 'εν εχούσιν 'ποκοπήν.
Φύτετε, ευλοημένοι! τζαι τραβάτε μιαν μερκάν,
για να ζείτε 'νεπαμένοι έξω 'πού την μισταρκάν.
Οι ασύντυσοι ώς πότε να σας έχουν αγγαρκάν
τζαι να μέν σας φιαρκούνται πάρουμου μιαν καλορκάν
για το πλύμμαν σας, το στρώμαν τζαι για νάκκον μαειρκάν;
Τζαι στεντάρει το κορμίν σας, ζάβαλλι, 'πού την σηρκάν!
Έτσι τους φωνάζουν ούλοι, απού μιάλον ώς μιτσήν,
τζείνοι κάμνουσιν τον μύθον 'πού τ' αγνάριν το πετσίν.
Εις την φκιακκαν τους οι φίλοι παίζουσι πάντα τον κουφόν,
τρώσιν, πίννουσι τζαι κορφκιάζουσι μουλλωτοί εις το κρυφόν.
'Πού τα ζέβκια μέραν νύχταν έσει κάτι διαλεχτούς,

εγινήκαν, μάσδαλλα τους, σαν τους σόιρους τους δρεφτούς.
Πότ' 'εννα 'ποστομωθούσιν τζ' εχορτάσαμεν να πουν,
τους αγιούς να βοηθήσουν τζαι τον κόσμον ν' αντραπούν!
Να τα βάλουν ούλα κάτω, για να ζει τζ' άλλη ψυδή,
κάθα πέντε καλοήροι, αλλο-εκατόν φτωσοί!
Τζαι να μέν το 'φήκουν έτσι το ταμείον τους νεκρόν,
να 'σει να τους λοαρκάζουσι πόσα πκιάννουσι τζ' ίντα τρων,
για να κάμουσιν μιαν πάγκαν να γρεώννει τον γιωρκόν
τζαι να μέν τον 'φήκουν πάντα του εμπόρου μισταρκόν.

Τα ηλιοβουττήματα, επιμ. Κ. Γ. Γιαγκουλλής, Λευκωσία, ΚΕΕ, 1998 (1946), σ. 40.

Μάρκος Τσιμιμώκος (1872-1939)

Νέα Τέχνη

Τέχνη! που σε στολίσαν τα διαμάντια
του Λόγου, τώρα σε ποια κατάντια
στους δρόμους, όσοι πόμπεψαν τα πάντα,
σε ρίξαν να κάνεις προπαγάντα,
με φραγκολεβαντίνα γλώσσα μούλα,
για μι' άναντρη κι αχρεία διαστροφή.
Και βρίσκεις στην ασκήμια την τροφή
συντρόφισσά τους Τέχνη! ιεροδούλα.

Κριτική

Και πάω κι έρχομαι στα ξένα
με το νου μου. Και για μένα
και γι' αυτούς, που ζουν στα ίδια,
νέας τέχνης μπιχλιμπίδια
κουβαλώ από δω κι εκεί,
και τα κάνω κριτική.

Από τη ζωή, Αθήνα 1939, σ. 66, 67.

Συμβουλές

Ποτέ σου να μην πεις τη σκάφη σκάφη
κι ούτε πως βρίσκεις την Ελλάδα σάπια.
Στείλαν πολλούς ώς τώρα στην Ανάφη
κι ήρθε ο καιρός να κάνουμε την πάπια.

Κι αν βάλθηκε να υμνεί του Πιγκ τα χάπια,
κι αν μας περνάει το μπρούτζο για χρυσάφι,

ο τύπος που τα γράφει άλλος τα γράφει!
Στ' αυγά σου κάτσε, κάνοντας την πάπια.

Προς τον τρίτο

Ας ξελαρυγγιστούμε με τα Ζήτω!
Κάτω απ' το γαλανό μας ουρανό
η Χώρα μας κοιλοπονά για τρίτο
πολιτισμό μεταβυζαντινό.

Τον ερχομό του μας τον λεν οι κούκοι,
κι ότι μας παν στον πρώτο του σταθμό
πέντ' εργολάβοι κι είκοσι τραμπούκοι
– όσοι μας κλέβουν με γοργό ρυθμό.

Με μια, που με το ξύλο (πες τον Κύρο)
δεν του τον λύσανε τον αφαλό,
το λεν κι αυτοί, που κάνουν (τρεις το γύρο!)
το καλό και το ρίχνουν στο γιαλό.

Συναγερμός

Όπου είναι κι ο Μαικήνας θα φανεί,
που με κόλυβα μεράζει με δυο χέρια
στης τέχνης και του υπόκοσμου τ' αστέρια,
και σ' όσους κανονίζει τη φωνή.

Και μαζευτήκανε κάθε λογής
και μπογιατζήδες και καλαμαράδες,
και μουζικάντηδες και μαρμαράδες
– οι δουλευτάδες κάθε προσταγής.

Κι αδερφωμένοι ανατριχούν μαζί
ο Γιούδας, ο Θωμάς, οι Σαύλοι-Παύλοι
κι οι τόσοι φτωχοπρόδρομοι κι οι φαύλοι
κι οι φίνοι, οι τιποτένιοι κι οι χαζοί.

Τα ντόπια γράμματα

Βάλτε φωτιά στα τόπια! Βάλτε τα κλάματα
τα πρωτοπόρα νιάτα και τα γεράματα
(λόγιοι και λογοτέχνες) περάσαν την μπασιά
του παλατιού της Τέχνης και γίνηκαν δεχτοί
από το σύντεκνό τους – πιάστε τον με μασιά! –
ογδόντα λογοτέχνες, όλοι τους διαλεχτοί,
μ' ελπίδες να βουτήξουν κι αυτοί στον κουρβανά
πήγαν και προσκυνήσαν κι εκάναν τεμενά.

Επιστήμονας

Για δείγμα του ραγιαδικού του γούστου
βρήκε την Επιστήμ' ειλικρινώς,
πως άνθισε από την τετάρτη Αυγούστου,
που 'γινε ο ουρανόσ μας φωτεινός.

Ελεύθερα Γράμματα 7 (23.6.1945) 5.

Νίκος Θ. Αντωνιάδης (1879-1939)

Ο Ανάποδος κι ο άλλος Κουμπάρος με τρουμπέτες
με βιολιά και με λαούτα και κλαρίνα και κορνέτες
κάμνουν νέα πατινάδα
στην κοκόνα την Αρμάδα

Ανάποδος
Σε γνωρίζω απ' την σουζα
που περνάς καμαρωτά,
σε γνωρίζω απ' την βεντούζα
που 'χεις πάνω στα νεφρά.

Σε γνωρίζω από πρώτα
κι απ' την άλλην την φορά,
που σου βάλανε τσιρότα
από πίσω στα πλευρά.

Σε γνωρίζω από τα μύδια
που 'χεις πάνω στην καρίνα,
σε γνωρίζω κι απ' τα στρείδια
που κολλήσανε κι εκείνα.

Απ' τα ήσυχα βγαλμένη
τα νερά του Ναγαρά,
χαίρε τρισχαριτωμένη
του Αβέρωφ η χαρά.

Εκεί μέσα κατοικούσες
με ναυάρχους πετεινούς,
κι όλη μέρα καρτερούσες
για να πιάσεις αχινούς.

Εκεί μέσα κατοικούσες
και εψάρευες τα ψάρια

κι όλη μέρα εξητούσες
ασταχούς και καλαμάρια.

Απ' την πείνα φοφισμένη
έρριχνες την καθετή,
κι ο Ρεούφ μπες προσμένει
στο τραπέζι κάτι τι.

Είχε δύσει πια ο ήλιος
κι η μαρίδα δεν τσιμπά
και του ναύαρχου ο κοίλιος
παίζει ακόμα ταμπουρά.

Και ματαίως περιμένει
πεινασμένος ο Ρεούφ,
παν οι κόλλαι του χαμένοι
και η όρεξις στα πουφ.

Κι εκαρτέρει, εκαρτέρει
με το στόμα ανοιχτό,
ότι κάποιος θα του φέρει
συναγρίδα ή ορφό.

Άργε να 'ρθει εκείν' η ώρα
γιατί ήρθε το σκοτάδι
έπρεπε σε τέτοια ώρα
για να πάτε παραγάδι.

Άργε να 'ρθει εκείνη η ώρα
κι ο Ρεούφης πεινασμένος
ετραβούσε ως τα τώρα
ραμαζάνι ο καημένος.

Δυστυχή· παρηγοριά σου
σου 'μεινε να κλαις τα μύδια
και να βάλεις στην κοιλιά σου
δύο τρία κεραμίδια.

Κουμπάρος
Σε γνωρίζω, Μπαρμπαρόσσα,
απ' την πρώτη την φορά,
που μου μάλλιασε η γλώσσα
να σε ψάλλω, μασκαρά.

Σε γνωρίζω απ' τη μούρη
χαϊδεμένη μου Τουργούτ,
που σε κάνανε πουρκούρι
και λαππά και αραρούτ.

Σας γνωρίζω ένα ένα
ξεχαρβάλωτα βαπόρια,
που πετιέστε θυμωμένα
σαν ξεγάλτσωτα κοκόρια.

Απ' τα ήμερα βγαλμένη
τα νερά του Ναγαρά,
χαίρε, τρισχαριτωμένη,
χαίρε, αρμάδα φοβερά.

Εις τους πύργους θεωρώ
τον πανένδοξον Ρεούφη,
κι από σένα τον ζητώ
για φουτ μπωλ και κλωτσοσκούφι.

Εις τους πύργους θεωρώ
και τον πάνσεπτον Ταχίρη,
δώσ' μας τον, παρακαλώ,
για να κάνουμε σεϊρι.

Ανάποδος
Χαίρε, χαίρε, ω αρμάδα
ξακουσμένη στον ντουινιά,
στην Ευρώπη, στην Ελλάδα
και σε κάθε γης γωνιά.

Χαίρε, ότι θα μετρήσεις
τ' ουρανού τας αποστάσεις,
χαίρε ότι θα τιμήσεις
τους πυθμένας της θαλάσσης.

Χαίρε, ότι θα προσδώσεις
εις το όνομά σου κρότο,
χαίρε, ότι θ' ακριβώσεις
το ξαντό και το τσιρότο.

Χαίρε, κοίτη πολεμάρχων
πανενδόξων και βαρβάτων,
χαίρε, μήτηρ των ναυάρχων
των γλυκέων των υδάτων.

Χαίρε, θαύμα των θαυμάτων
των ηρώων η κοιτίς,
των πληγών και των τραυμάτων
κλινική περικληής.

Χαίρε, θαύμα της ανδρείας
και γενναία ηρωίς
χαίρε, στύλε της Τουρκίας,
τελευταία της ελπίς.

Χαίρε, Γέφυρα και Πύλη
που μετάγεις εις την Δόξα,
χαίρε, που σου μπήκαν φύλλοι
εις τον κόρφο και στην κόξα.

Χαίρε, ότι και με φούρια
και με θάρρος και ανδρείαν
έκαμες και μια καινούργια
σαν την πρώτην ναυμαχίαν.

Χαίρε, ότι σου αλλάξαν
με τες μπόμπες τους γονιούς,
και τες γούνες σου τινάξαν
από φύλλους και κοριούς.

Χαίρε, ότι σαν τον κλέφτη
εβουρούσες στα στενά,
σαν να σ' άλειψαν με νέφτι
λιπαρώς τα πισινά.

Χαίρε ότι στην φευγάλα
κι ο Ταχσίνης δεν σε πιάνει,
χαίρε, ότι στην τρεχάλα
και ο Λούης δεν σε φθάνει.

Χαίρε, ότι από τον δρόμον
σου εχάμισ' ο νεφρός σου,
χαίρε, ότι από τον τρόμον
έκαμες και το νερό σου.

Χαίρε, ότι δεν αφήνεις
και αλλού να πέσει ξύλο,

Ανάποδος, Λάρνακα, 15.1.1913

χαίρε, ότι θα μου δίνεις
πάντα ύλη για το φύλλο.

Χαίρε, σε ανευφημούμεν
και σε κράζουμε κοκκώνα,
χαίρε, και σε ανυμνούμεν
νυν κι αεί κι εις τον αιώνα.

Πέτρος Μάγνης (1880-1953)

Επίκλησις εις κριτικόν

Κλεόβουλε, μη μου αρνηθείς, για κάτι που θα γράψω,
μια κριτική και μάλιστα να γίνει κι από τώρα.
Ξέρεις εσύ πώς γράφονται οι κριτικές.

Μια κάποια προεισαγωγή στην Τέχνη – θεωρίες
όσο μπορείς αυθαίρετες και σκοτεινές –
και πιο πολλά για τη ζωή του Ποιητή.

Στα γούστα, στα ταξίδια μου, θα δώσεις σ' όλα νόημα
τέτοιο, που να με κάνουν συμπαθή
και να κινούν το θαυμασμό.

Όσο γι' αυτό το έργο μου, δεν έχει σημασία
και τίποτε αν δε λεχθεί.

Μια κι έδωκε την αφορμή για κριτική
και να γραφεί το βρίσκω ακόμη περιττό.

Αρχιλόχεια, Αλεξάνδρεια 1933, σ. 9.

Αλεξανδρινών θρήνος

Στροφή

Των Αλεξανδρινών ο Αλεξανδρινός
– σοφός και ποιητής συνάμα –
Καβάφης ο περικληής απέθανεν.

Αναφωνήσωμεν, ω φίλοι του, «βαβαί!»,
κι αφήσωμεν διέξοδον του πόνου μας
το κλάμα.

Αντιστροφή

Καβάφης ο περικλεής απέθανεν
και τ' όνομά του υπέρλαμπρον
στο Πάνθεον των εκλεκτών εγράφη.

Σ' εμάς όμως που μένομεν
γεννάται το ερώτημα:
Και τώρα τί θα γίνωμεν χωρίς Καβάφη;»

Αλεξανδρινές δοξολογίες

Μεγάλη Εθνική γιορτή· και, σαν προσκεκλημένοι,
εισέρχονται στην Εκκλησιά,
οι πρώτοι κι οι εν τέλει:

Ιππότες, Μεγαλόσταυροι, Προέδρων η αγέλη,
Βελάδες απ' το Χαμαμήλ, ψηλά του Ντ' Αναστάση.
Προβαίνουν όλοι κορδωτοί,
και πιάνουν το Σολέα.

Κι οι μόνοι που 'ναι ακάλεστοι, κι έξω από την Αυλαία,
οι Ποιητές κι οι Λόγιοι.

Γι' αυτούς τιμή μεγάλη να στέκονται και στην αυλή.
– Έκφυλοι τύποι και στριφνοί.
Κακόζηλη κι αργόσχολη παρέα.

Πασχαλιές και χειμωνάνθια, Αλεξάνδρεια 1944, σ. 14, 16.

Κωνστ. Γ. Μακρίδης - Μεφιστοφελής (±1878-;)

Ο κόσμος

A.

Έβλεπα τον κόσμο απ' το παραθύρι
κι η κακιά μου γλώσσα τέτοια παρελήρει:

Νιόνυφο ζευγάρι
πέρασε με χάρη
και της γειτονιάς του κίνησε τον φθόνον.
Μα και το 'παινούσε
κι έλεγε πως ζούσε
ώσπερ ζευγαράκι τρυφερών τρυγόνων.

Ήταν όλο χάδι...
Αλλά προς το βράδυ
με τα ίδια μου ήκουσα τ' αυτιά

ότι το ζευγάρι
πήγε στο Φανάρι
και διαζυγίου πήρε τα χαρτιά.

Μπρε αμάν! Τί τρέχει; Στήνεται μετζλίσι
κι όλες βρίσκουν ότι για να διαλύσει
ασφαλώς θα είχε λόγους απορρήτους...
Όσπου πνευστιώσα φθάνει κι η μαμμή τους
η κυρά Παγώνα
και ανακοινώνει ότι η τρυγόνα
δύο μόνον μήνες από την χαρά
δύο στον καλό της χάρισε μωρά.

B.

Άσχημη κοκόνα
βγαίνει απ' τον λουτρώνα
κι από πίσω δούλα, μ' Αφροδίτης κάλλη,
της βαστά τον μπόγο κάτ' απ' την μασχάλη.
Μάστοροι, τσιράκια
με γλυκά ματάκια
χάσκουνε την δούλα και κανείς, κανείς
την κυρά δεν βλέπει που 'ναι ευγενής.

Όλο «γεια» φωνάζουν εις το δουλικό της.
Αλλά μόλις φθάνουν αι λουσθείσαι σπίτι
η κυρά τα βάζει με την Αφροδίτη
και την ξεπετάει απ' τ' αρχοντικό της.

Προς το βράδυ όμως έρχεται κι ο κύρης·
και μαθών της δούλας την αποπομπή
ξεπορτά και ούτος έξαλλος, φρενήρης
κι όλο «γεια» της δούλας τρέχει να της πει.

Γ.

Μέγας καυγάς στην γειτονιά,
κατηγορούνε κάποια νια
που με τον διάκο τα 'χει·
όλες της ρίχνουνε γερά
κι έτσι αρχίζει τρομερά
εκ του συστάδην μάχη.

«Δικός μου είναι!» λέγ' αυτή.
«Δικός μου» κράζ' η άλλη.
«Μου το 'πε εμένανε στο αυτί
μπροστά στο μανουάλι».
«Κι εμένα μου το δήλωσε απ' τ' άμβωνος τις σκάλες
μπροστά σε τόσες άλλες».

Μα μες στης μάχης τον καπνό
νά σου κι ο διάκος φθάνει,
πάει σαν βλάκας τον ξυπνό
στην κάθε μια να κάνει,

πλην όλες τότε συμμαχούν και άγριες σαν Ούννοι
ορμούν και δεν τ' αφήνουνε μια τρίχα στο πηγούνι.

Ημερολόγιον Σατάν, Γαλατάς 1915, σ. 13-15.

Ιωάννης Περδίδος (1881-1930)

[Για τα Ποιήματα του Β. Μιχαηλίδη]

Συνιστώ θερμώς εις όλους του Βασίλη τα τραγούδια
πόχουν μοσχομυρισμένα κυπριώτικα λουλούδια
κι ολοζώντανες εικόνες σαν και τες ομηρικές,
καλλιτεχνικά ντυμένες με στολές κυπριακές.
Κι όποιος Κύπριος δεν πάρει θα 'ναι δύστροπο γαϊδούρι
κι αν τον δω κι εγώ μπροστά μου θα του φτύσω μες στην μούρη.

Μαστίγιον, Λευκωσία, 1.1.1912.

Έμπνευσις καλογηρική
τα μάλα καλλιτεχνική!

Ένας φηλός Αρχιμανδρίτης
με γενειάδα τραγικήν
ήλθε στην γην της Αφροδίτης
να μάθει ...Φωτογραφικήν!

Στα τσάγια των Εγγλέζων πάει
ο Ρασοφόρος Μιναρές,
κι εκεί τα γένια του τραβάει
να βγουν εμπνεύσεις τολμηρές!

Χθες πήγε σ' ένα καλλιτέχνη
φελλίζων κάποια προσευχή
και του 'πε: «Μάθε μου την τέχνη
και θα σου βάλω την ευχή!»

«Ευχαριστώ!... μα τί συμβαίνει
και θέλεις τέχνη κοσμική,
που στους κανόνες αντιβαίνει
ως κάπως σκανδαλιστική;»

«Αχ! σαν εγύριζα στα δάση
ρεμβάζων ως οι ποιηταί,

είδα μιαν κόρην να περάσει
κι ήταν λιγάκι ντεκολτέ!

Ευθύς μου μπήκε στο κεφάλι
πως για να φωτογραφηθεί
δεν θα τολμήσει σ' έτσι χάλι
σ' εσάς τους κοσμικούς να 'λθει!»

«Και γιατί, Πάτερ;» «Ω τεχνίον,
τους κοσμικούς θα φοβηθεί...
Μα στο δικό μας το κελλίον
αφόβως δύναται να 'λθει!

»Θα 'χει σ' εμάς εμπιστοσύνην
πόχομεν άσπιλη ψυχή
με θώρακα την σωφροσύνην
ασπίδα δε την προσευχή!

»Γι' αυτό την τέχνην σου γυρεύω
κι αν μου την μάθεις συ ποτέ,
ελπίζω, τέκνον, και πιστεύω
να βρω καμπόσες ...ντεκολτέ!...».

(Αντί τες ώρες σου να χάνεις,
να μάθεις, πάτερ, το ρετούsh,

θαρρώ πως πιο καλά θα κάνεις
κάθε πρωί να κάμνεις ...ντουςh!)

Μαστίγιον, 15.2.1912

Μαστίγιον που πρέπει στον Αττικό μας Τύπον
που μ' αφηνιασθέντα τον παραβάλλουν ίππον

Τον Αττικόν μας Τύπον με πόνο τον θωρώ
γιατί κοιτάζω λύσσης και σίελον κι αφρό
η πέννα του να στάζει
κι αντί σε τέτοιες μέρες να στέκεται ψηλά,
μες σε κομμάτων βούρκους μ' ορμή κατρακυλά
κι όλο προδότας βγάξει!

Κι εξακοντίζουν όλοι δριμείς Φιλιππικούς
και με μελάνι μαύρο πολιτικούς λευκούς
ζητούν να κηλιδώσουν
κι αυτούς που χθες τους φέρναν με βάγια κι ωσαννά
σήμερον «Άρον, άρον» τους κράζουνε βραχνά
και θεν να τους σταυρώσουν!

Οι μεν τους δε δαγκάνουν με λύσσα σαν σκυλιά
κι αφόγους αντιπάλους, μ' αδιάντροπη λαλιά
τους κράζουνε προδότας·
οι δ' άλλοι που κοκκάλους στο στόμα των κρατούν
ανορθωτάς ασπίλους κατασυκοφαντούν
ως μαύρους συνωμότας!

Σαν να 'λθανε στην Κύπρον κι επήραν από μας
του Τύπου τα καλούπια, που σε παλιάς στιγμάς
γι' αυτά τα πείσματά μας
τρωγόμεθα σαν σύλλοι για πρόσωπα κι εδώ
κι ο Τύπος είχε χάσει και χαλινόν κι αιδώ
μέσα στα Κόμματά μας!

Διαφοράν καμμίαν δεν ημπορώ να βρω
γιατί σ' αυτών τα χάλια τα χάλια μας θωρώ
με δάκρυα στα μάτια
κι εύχομαι πια να πάψουν μια τέτοια τακτική
πριν με τα Κόμματά των την κάμουνε κι εκεί
την Μάνα των κομμάτια!...

Μαστίγιον, 2.7.1915

Κώστας Βάρναλης (1884-1974)

Η μπαλάντα του κυρ Μέντιου

Δε λυγάνε τα ξεράδια
και πονάνε τα ρημάδια!
Κούτσα μια και κούτσα δυο,
της ζωής το ρημαδιό.

Μεροδούλι, ξενοδούλι!
Δέρναν ούλοι: αφέντες, δούλοι·
ούλοι: δούλοι, αφεντικό
και μ' αφήναν νησιτικό.

Τα παιδιά, τα καλοπαίδια,
παραβγαίνανε στην παιδεία,
με κοτρώνια στα ψαχνά,
φούχτες μύγα στ' αχαμνά!

Ανωχώρι, Κατωχώρι,
ανηφόρι, κατηφόρι
και με κάμα και βροχή,
ώσπου μου 'βγαине η ψυχή.

Είκοσι χρονώ γομάρι
σήκωσα όλο το νταμάρι
κι έχτισα, στην εμπασιά
του χωριού, την εκκλησιά.

Και ζευγάρι με το βόδι
(άλλο μπόι κι άλλο πόδι)
όργωνα στα ρέματα
τ' αφεντός τα στρέμματα.

Και στον πόλεμ' «όλα για όλα»
κουβαλούσα πολυβόλα
να σκοτώνονται οι λαοί
για τ' αφέντη το φαί.

Και γι' αυτόνε τον ερίφη
εκουβάλησα τη νύφη
και την προίκα της βουνό,
την τιμή της ουρανό!

Αλλ' εμένα σε μια σφήνα
μ' έδεναν το Μάη το μήνα

στο χωράφι το γυμνό
να γκαρίζω, να θρηνώ.

Κι ο παπάς με την κοιλιά του
μ' έπαιρνε για τη δουλειά του
και μου μίλαε κουνιστός:
Σε καβάλησε ο Χριστός!

Δούλευε για να στομπώσει
όλ' η Χώρα κι οι Καμπόσοι.
Μη ρωτάς το πώς και τί,
να ζητάς την αρετή!

- Δε βαστάω! Θα πέσω κάπου!
- Ντράπου! Τις προγόνοι ντράπου!
- Αντραλίζομαι!... Πεινώ!...
- Σουτ! Θα φας στον ουρανό!

Κι έλεα: όταν μιαν ημέρα
παρασφιζούνε τα γέρα,
θα ξεκουραστώ κι εγώ,
του θεού τ' αβασταγό!

Όχι ξύλο! Φόρτωμα όχι!
Θα μου δώσουνε μια κόχη,
λίγο πιόμα και σανό,
σύνταξη τόσο χρονώ!

Κι όταν ένα καλό βράδυ
θα τελειώσει μου το λάδι
κι αμολήσω την πνοή
(ένα πουφ! είν' η ζωή),

η ψυχή μου θενά δράμει
στη ζεστή αγκαλιά τ' Αβράμη,
τ' άσπρα, τ' αχερένια του
να φιλάει τα γένια του!...

Γέρασα κι ως δε φελούσα
κι αχαϊρευτος κυλούσα,
με πετάξανε μακριά
να με φάνε τα θεριά.

Κωλοσούρηκα και βρίσκω
στη σπηλιά τον Άη Φραγκίσκο:
«Χαίρε φως αληθινόν
και προστάτη των κτηνών!

Σώσε το γέρο κυρ Μέντη
απ' την αδικία τ' αφέντη
συ που δίδαξες αρνί
τον κυρ λύκο να γενεί!

Το σκληρόν αφέντη κάνε
από λύκο άνθρωπο κάνε!...».
Μα με την κουβέντ' αυτή
πόρτα μου 'κλεισε κι αυτή.

Τότενες το μαύρο φίδι
το διπλό του το γλωσσίδι
πίσου από την αστοιβιά
βγάξει και κουνάει με βια:

«Φως ζητάνε τα χαϊβάνια
κι οι ραγιάδες απ' τα ουράνια,

Το «Αν» του Κίπλιγκ (Παρωδία)

Αν ημπορείς την παλαβή να κάνεις, όταν οι άλλοι
σου κάνουνε το γνωστικό κι όλοι σε λένε φταίχτη·
αν δεν πιστεύεις τίποτα κι άλλοι δε σε πιστεύουν·
αν χωρνάς όλα τα δικά σου, τίποτα των άλλων·
κι αν το κακό, που πας να κάνεις, δεν το αναβάλλεις
κι αν σ' όσα φέματα σου λεν με πιότερ' απανταίνεις·
κι αν να μισείς ευφραίνεσαι κι όσους δε σε μισούνε
κι αν πάντα τον πολύξερο και τον καλόνε κάνεις.

Αν περπατάς με την κοιλιά κι ονειράτα δεν κάνεις
κι αν να στοχάζεσαι μπορείς μονάχα το ιντερέσο·
το νικημένο αν παρατάς και πάντα διπλωρώνεις
το νικητή, μα και τους δυο ξετσιπώτα προδίνεις·
αν ό,τι γράφεις κι ό,τι λες, το ξαναλέν κι οι άλλοι
γι' αληθινό - να παγιδεύουν τον κουτό κοσμάκη·
αν λόγια κι έργα σου καπνόν ο δυνατός αέρας
τα διαβολοσκορπά κι εσύ ξαναμολάς καινούριον.

Αν όσα κέρδισες μπορείς να τα πληθαίνεις πάντα
και την πατρίδα σου κορώνα γράμματα να παίζεις·

μα θεοί κι οξαποδώ
κει δεν είναι παρά δω.

Αν το δίκιο θες, καλέ μου,
με το δίκιο του πολέμου
θα το βρείς. Οπού ποθεί
λευτεριά, παίρνει σπαθί.

Μη χτυπάς τον αδερφό σου -
τον αφέντη τον κουφό σου!
Και στον ιδρο το δικό
γίνε συ τ' αφεντικό.

Χάιντε θύμα, χάιντε φόνιο,
χάιντε Σύμβολον αιώνιο!
Αν ξυπνήσεις, μονομιάς
θα 'ρτει ανάποδα ο ντουριάς.

Κοίτα! Οι άλλοι έχουν κινήσει
κι έχ' η πλάση κοκκινίσει
κι άλλος ήλιος έχει βγει
σ' άλλη θάλασσ', άλλη γη».

κι αν να πλερώνεις την πεντάρα, που χρωστάς, αρνιέσαι
και μόνο να πληρώνεσαι σωστό και δίκιο το 'χεις·
αν η καρδιά, τα νεύρα σου κι ο νους σου εν αμαρτίαις
γεράσανε κι όμως εσύ τα στίβεις ν' αποδίδουν·
αν στέκεις πάντα δίβουλος και πάντα σου σκυμμένος
και όταν φωνάζουν οι άλλοι «εμπρός!» εσύ φωνάζεις «πίσω!»

Αν στην πλεμπάγια να μιλάει αρνιέται η αρετή σου
κι όταν ζυγώνεις δυνατούς, στα δυο λυγάς στη μέση·
κι αν μήτε φίλους μήτ' εχθρούς ποτέ σου λογαριάζεις
και κάνεις πως τους αγαπάς, αλλά ποτέ κανέναν·
αν δεν αφήνεις ευκαιρία κάπου να κακοβάνεις
και μόνο αν κάνεις το κακό, η ψυχή σου γαληνεύει,
δικιά σου θα 'ναι τούτ' η Γης μ' όλα τα κάλλη που 'χει
κι έξοχος θα 'σαι Κύριος, αλλ' Άνθρωπος δε θα 'σαι!

Κ. Βάρναλης, *Ποιήματα*, Αθήνα 1956, 2008, σ. 201-205, 213-214.

Κ. Ν. Κωνσταντινίδης (1885-1971)

Τάδε έφη ο Μπενίτο

«Ιταλών παίδες, ίτε!
Πού πάτε τώρα να κρυφτείτε;
Νυν υπέρ πάντων ο αγών
– κι ας τρέμει η φλύαρή μου σιαγών...
Τώρα που το ιμπέρο χάνεται
πρέπει για μένα να πεθάνετε!
Κι αν οι εχθροί μας πήραν την Παντελλαρία
κι ακούεται ικετευτικά το Άβε Μαρία,
σεις να μην παύετε με θούρια
τα ιπτάμενα να προκαλείτε φρούρια
και με την ξακουσμένη σας φινέτσα
να ψάλλετε ενθουσιωδώς τη Τζοβινέτσα.
Κι εγώ στο βάθος των σπηλαίων
θενα βρουχώμαι ως ...λέων.
Κι έτσι οι Εγγλέζοι κι οι Αμερικάνοι
θα φοβηθούν οι τσαρλατάνοι·
κι όταν κανείς μας μπρος τους δεν θα μείνει,
θ' απομακρύνονται τα σμήνη.
Μ' αν ξάφνου από τα μάτια σας με χάσετε,
κοθώνια μου, ποτέ μη με ξεχάσετε.
Έβαλα στην τρανή σας ιστορία
με την πνευματική μου αβαρία

σελίδες απaráμιλλης κουφότητας,
γεννήτρας μιας παγκόσμιας ιλαρότητας.
Μα έννοια σας, του Γερμαναρά
έρχεται γρήγορα η σειρά».

Ταχυδρόμος, 11.7.1943. Οι σάτιρες του Αμπουζέτ, Αλεξάνδρεια 1951, σ. 21.

Απαγορευμένος καρπός

Βούλγαροι, Τούρκοι, Μοσκοβίτες,
του Τίτο κι Εμβέρ Χότζα οι αλήτες,
πίνοντας βότκα κι ούζο με γλυκάνισο,
ορέγονται μεζέ τη ...Δωδεκάνησο!

Κακόμοιροι, δεν είναι για τα μούτρα σας
κι άδικα βασανίζετε την κούτρα σας.
Έχουμ' εμείς Προστάτην επουράνιο,
που χορηγεί στους φίλους μας το ...ουράνιο.

Αυτός προστάζει: Δωδεκάνησος - ΕΛΛΑΣ
και ο γαμπρός τρανός φουστανελλάς.
Βάζει στ' αυτί του δάφνη κι ασκινό
κι έχει κουμπάρο το Δαμασκηνό,

που του 'βαλε το Μάη ένα στολίδι,
χρυσό της αρραβώνας δαχτυλίδι.
Για σας καμία λεία προς βοράν
και κάλλιο να στραφείτε ...προς βορράν!

Ταχυδρόμος, 2.9.1945. Οι σάτιρες του Αμπουζέτ, ό.π., σ. 23.

Ευέλθων Γ. Πιτσιλλίδης (1887-1955)

Το γλωσσικόν

Πρό τινος είχαμεν εδώ μεγάλας συζητήσεις,
την κρίσιν λησμονήσαντες την οικονομικήν,
και είχαμεν μαλλώματα, φωνές και αντεγλήσεις
διά την καθαρεύουσαν και την δημοτικήν:
αν πρέπει από σήμερον οι παίδες των Ελλήνων
να λένε άρτον το ψωμί και σικυούς τ' αγγούρια,
ρόδα τα τριαντάφυλλα και το κρασάκι οίνου,
κοχλίαν τον σαλίγκαρον, καρκίνους τα καβούρια,
εμβάδας τες παντούφλες μας, τριχίας τες σαρδέλλες,

αμπέχονα τους σάκκους μας, πινία τα καρούλια,
ή αν αλεξιβρόχια θα λένε τες ομβρέλλες,
αλέκτορας τους πετεινούς, θρύδακας τα μαρούλια,
τα παξιμάδια δίπυρα, πλακούντα τον κεφτέν,
το πιάνο κλειδοκύμβαλον, την φτώχειαν μας πενίαν,
ή αν νιφοκοκκόζωμον θα λένε τον καφέν,
ή αν την κουταμάραν μας θ' αποκαλούν μωρίαν!

Ο θρήνος του Πηγάσου

Σε κάποιων νέων ποιητών τ' αλύπητα χτυπήματα,
που δίνουν εις τον Πήγασον μ' αμέτρητα ποιήματα,
ο δυστυχής ο Πήγασος τοιαύτα θρηνωδεΐ:

κι από τα κλάματά του
και το χλιμίντρισμα του

τρεμοτραντάζ' ο Παρνασσός και σείεται η Γη:

«Ήμουνα άλλοτε κι εγώ άλογο ξακουσμένο,
στον Ελικώνα έβροσκα τα χλοερά λιβάδια
κι ήμουν συνηθισμένο

με τα φιλιά της Αθηνάς και του Ερμή τα χάδια!

Ήμουνα μια φορά κι εγώ άλογο φτερωμένο
κι από την Γη σαν αστραπή ανέβαινα ψηλά,

μα κάποιοι νέοι ποιητές
με ξύλο και με σπιρουινιές
μ' ανοίξαν στα πλευρά πληγές·

στου φουσκωμένου των μυαλού τον στάβλον τον καημένον
με έχουνε δεμένον
εδώ στα χαμηλά!

Με καβαλούσαν άλλοτε οι Πίνδαροι κι Αισχύλοι
και μ' ένα μόνον πέταγμα βρισκόμουν στ' αστέρια,
χαιρόμουν τ' άνθη του Μαγίου και την δροσιά τ' Απρίλη,
μ' αλίμονον σε μερικών σημερινών τα χέρια
κατήντησ' Αχαμνώνοντας, κουτσός και ακαμάτης,
φοφίμι, ξεπετάλωτος, κόντρης, στραβός, σακάτης!».
Στο τέτοιο θρηνολόγημα του δυστυχούς Πηγάσου

ραγίσθηκ' η καρδιά μου

και με αυτοσυναίσθηση του απαντώ: «Στοχάσου
τί θα τραβάς, κακόμοιρε, κι απ' τα ποιήματά μου!».

Εύσκιος Πεύκης, Σατυρικά ποιήματα, Λεμεσός 1935, σ. 7, 31-32.

Ναπολέων Λαπαθιώτης (1888-1944)

Επίγραμμα του «Κώτσου»...

Κώτσος, ο ρήγας ο τρανός, λεβέντης και ντερβίσης,
καμάρι της Ανατολής και βδέλυγμα της Δύσης,
σκεφθείς ότι, μετ' ου πολύ, μέλλει να μπει στην Πόλη
(έτσι, τουλάχιστον, δηλούν οι χασικλήδες όλοι...),
κι ιδών την Πόλην Κών/πολιν να γράφουν στας «ειδήσεις»,
και προσπαθών και εις αυτό ν' αρμονισθεί επίσης,
θέλησε συντομότερα να γράφεται κι εκείνος,
και τ' όνομά του συνταμών, καλείται τώρα: Κ/τίνος...

14.2.1922

Πολιτικόν Δελτίον (Θέρος του 1922)

...Η χώρα μας την κρίσιμον περίοδον διέρχεται·
η λίρα καθημερινώς και σταθερώς ανέρχεται·
το γόητρόν μας διαρκώς μειούται και κατέρχεται·
εις νέαν φάσιν ο αγών περίπλοκον εισέρχεται·
ο τόπος εις αφόρητον σημείον περιέρχεται·
πλην της μωράς του στάσεως το Κράτος δεν εξέρχεται·
η «Ηνωμένη» τής Αρχής καθόλου δεν απέρχεται·
ο Γούναρης πολιτικά τεχνάσματα μετέρχεται·
ραγδαίως η καταστροφή και τραγικώς επέρχεται·
ο πρώτος ενθουσιασμός των νικητών παρέρχεται·
το πλήθος εις τας τελετάς έπαυσε να προσέρχεται·
όλοι γνωρίζουν το κακόν πλέον πόθεν προέρχεται·
από την πλάνην ο λαός αρχίζει να συνέρχεται...

– Ο Βενιζέλος έρχεται... ο Βενιζέλος έρχεται...

14.6.1922

[Άτιτλο]

Φίλος δεινός του ξενυχτιού, αλλ' όχι και των δέντρων,
εις ού τα ώτα έφθασεν η τερατώδης φήμη
περί του λίαν προσεχούς κλεισίματος των κέντρων,
ωρύετο μαινόμενος, ή μάλλον εβλασφήμει.

Εις τούτον είπα: – Φίλε μου, μη λέγε βλασφημίας!
Το μέτρον είναι λογικόν, κι η γκρίνια να σου λείπει.
Έτσι συμβαίνει πάντοτε εις τας επιδημίας:
Επί Παγκάλου, έξαφνα, ή όταν είναι γρίπη...

30.1.1926

Επίγραμμα

Όταν η φούστα κατεβεί και κάθε κέντρο κλείσει,
κι αρσενικών και θηλυκών περισταλεί το μένος,
χαρά στον τόπο το λαμπρό που θα γενεί ξωκλήσι,
κι όμορφος κόσμος ηθικός, ...παγκαλικά πλασμένους!

1.2.1926

Ο Μεταξάς, που προς στιγμήν είχε ποζάρει γι' «άνθρωπος»,
κι απράγμων, διεκήρυσσε τον βίον του γλυκύν,
επανελθών σφοδρότερος εις την πολιτικήν,
ιδού που τα κατάφερε να γίνει πάλι-άνθρωπος...

4.1.1937

Σονέτο υπερσουρρεαλιστικό Βάο, Γάο, Δάο

Ζινώντας αποβίδονο σαβίνι,
κι απονιβώντας ερομιδαλιό,
κουμάνισα το βίρο τού λαβίνι,
με σάβαλο γιδένι τού Θαλιό.

Κι ανέδοντας έν' άκονο λαβίνι
που ραγαδοσαλούσε τον αλιό,
σινέρωσα τον άβο τού ραβίνι
σ' έν' άφαρο δαμένικο ραλιό!

Σουβέροδα στ' αλίκοπα σουνέκια,
μες στ' άλινα που δεν εισιβονεί,
βαρίλωσα τ' ακόμορα κουνέκια

και λαδαμποσαλώντας την ονή,
καράμπωσα το βούλινο διράνι,
σαν άλιφο τουνέσι που κιράνει...

Σατιρικοί (φαιδροί και μυλλωμένοι) στίχοι, επιμ. Λ. Παπαλεοντίου, Λευκωσία 2009.

Γιάννης Σκαρίμπας (1893-1984)

Ο καμπούρης

Θα της άρεζα φαίνεται και με είχε πάρει
για τις ιδέες μου που έχω, τις μπρούσκες,

έτσι με των γλουτών μου (ως είμαι) τις φούσκες
ζευγάρι.

Μα εγώ πιάστηκα στου έρωτά της την πιάκα
με τα (έως τα γόνατα κοντά μου) παντζάκια,
και - αχ - για δαύτη μου, πόσα πίνω φαρμάκια,
τη μπάκα.

Του κάκου μες στ' άλλα μου της τσέπης τσουμπλέκια
είχα εγώ - να τα βλέπει - σουγιά και σφυρίχτρα,
η φωνή μου (σαρμόνικα ηχούσε - η μπήχτρα -
γυναίκεια!

Το λοιπόν; Νά, τούτης μου κακώχω της μούρης
της σπανής να μπορώ ν' αγαπώ χωρίς γένια,
και με γάμπες γυμνές να είμαι - μ' ευγένεια -
καμπούρης...

Ωωω... τ' άνθη, τ' αγκάθια, όλα ερχόνται στη φύση
κι όλα φεύγουν στην ώρα τους. (Την τύχη τους να 'χα...)
Εγώ τί; Στη ζωή, έχω βιαστεί να 'ρθω τάχα
ή αργήσει;

Εαυτούληδες (1950). Απαντες στίχοι 1936-1970, επιμ. Κ. Κωστίου,
Αθήνα, Νεφέλη, 2010, σ. 57.

Κ. Γ. Καρυωτάκης (1896-1928)

Η πεδιάς και το νεκροταφείον (Πίναξ ημιτελής)

Έχει πια δύσει ο ήλιος του χειμώνα,
και γρήγορα, σα θέατρο, σκοτεινιάζει,
ή σα να πέφτει πέπλο σε μια εικόνα.
Άλλο δε βρίσκει ο άνεμος, ταραίζει
μόνο τ' αγκάθια στην πεδιάδα όλη,
μόνο κάποιο χαρτί σ' όλη τη φύση.
Μα το χαριτωμένο περιβόλι
αίμα και δάκρυα το 'χουνε ποτίσει.
Αδιάκοπα τα δέντρα ξεκινούνε,
κι οι πέτρινοι σταυροί σκίζουν σα χέρια
τον ουρανό που σύννεφα περνούνε,
τον ουρανό που είναι χωρίς αστέρια.

(Ωραίο, φριχτό και απέριττο τοπίον!
Ελαιογραφία μεγάλου διδασκάλου.
Αλλά του λείπει μια σειρά ερειπίων
κι η επίσημος αγχόνη του Παγκάλου.)

Στο άγαλμα της Ελευθερίας
που φωτίζει τον κόσμο

Λευτεριά, Λευτεριά, σχίζει, δαγκάνει
τους ουρανούς το στέμμα σου. Το φως σου,
χωρίς να καίει, τυφλώνει το λαό σου.
Πεταλούδες χρυσές οι Αμερικάνοι,
λογαριάζουν πόσα δολάρια κάνει
σήμερα το υπερούσιο μέταλλό σου.

Λευτεριά, Λευτεριά, θα σ' αγοράσουν
έμποροι και κονσόρτσια κι εβραίοι.
Είναι πολλά του αιώνας μας τα χρέη,
πολλές οι αμαρτίες, που θα διαβάσουν
οι γενεές, όταν σε παρομοιάσουν
με το πορτραίτο του Dorian Gray.

Λευτεριά, Λευτεριά, σε νοσταλγούνε,
μακρινά δάση, ρημαγμένοι κήποι,
όσοι άνθρωποι προσδέχονται τη λύπη
σαν έπαθλο του αγώνος, και μοχθούνε,
και τη ζωή τους εξακολουθούνε,
νεκροί που η καθιέρωσις τούς λείπει.

Όλοι μαζί...

Όλοι μαζί κινούμε, συρφετός,
γυρεύοντας ομοιοκαταληξία.
Μια τόσο ευγενική φιλοδοξία
έγινε της ζωής μας ο σκοπός.

Αλλάζουμε με ήχους και συλλαβές
τα αισθήματα στη χάρτινη καρδιά μας,
δημοσιεύουμε τα ποιήματά μας
για να τιτλοφορούμεθα ποιητές.

Αφήνουμε στο αγέρι τα μαλλιά
και τη γραβάτα μας. Παίρνουμε πόζα.
Ανυπόφορη νομίζουμε πρόζα
των καλών ανθρωπών τη συντροφιά.

Μόνο για μας υπάρχουν του Θεού
τα πλάσματα και, βέβαια, όλη η φύσις.
Στη Γη για να στέλνουμε ανταποκρίσεις,
ανεβήκαμε στ' άστρα τ' ουρανού.

Κι αν πειναλέοι γυρνάμε ολημερίς,
κι αν ξευχτούμε κάτου απ' τα γεφύρια,
επέσαμε θύματα εξιλαστήρια
του «περιβάλλοντος», της «εποχής».

Ωχρά σπειροχαίτη

Ήταν ωραία ως σύνολο τα επιστημονικά
βιβλία, οι αιματόχρωμες εικόνες τους, η φίλη
που αμφίβολα κοιτάζοντας εγέλα μυστικά,
ωραίο κι ό,τι μας έδιναν τα φευγαλέα της χείλη...

Το μέτωπό μας έκρουσε τόσο απαλά, με τόση
επιμονή, που ανοίξαμε για νά'μπει σαν κυρία
η Τρέλα στο κεφάλι μας, έπειτα να κλειδώσει.
Τώρα η ζωή μας γίνεται ξένη, παλιά ιστορία.

Το λογικό, τα αισθήματα μας είναι πολυτέλεια,
βάρος, και τα χαρίζουμε του κάθε συνετού.
Κρατούμε την παρόρμηση, τα παιδικά μας γέλια,
το ένστικτο ν' αφηνόμεθα στο χέρι του Θεού.

Μια κωμωδία η πλάση Του σαν είναι φρικαλέα,
Εκείνος, που έχει πάντοτε την πρόθεση καλή,
ευδόκησε στα μάτια μας να κατεβάσει αυλαία
- ω κωμωδία! - το θάμπωμα, τ' όνειρο, την αχλύ.

...Κι ήταν ωραία ως σύνολο η αγορασμένη φίλη,
στο δειλι αυτό του μακρινού πέρα χειμώνας, όταν,
γελώντας αινιγματικά, μας έδινε τα χείλη
κι έβλεπε το ενδεχόμενο, την άβυσσο που ερχόταν.

Πρέβεζα

Θάνατος είναι οι κάργιες που χτυπιούνται
στους μαύρους τοίχους και στα κεραμίδα,
θάνατος οι γυναίκες που αγαπιούνται
καθώς να καθαρίζουνε κρεμμύδια.

Θάνατος οι λεροί, ασήμαντοι δρόμοι
με τα λαμπρά, μεγάλα ονόματά τους,

ο ελαιώνας, γύρω η θάλασσα, κι ακόμη
ο ήλιος, θάνατος μέσα στους θανάτους.

Θάνατος ο αστυνόμος που διπλώνει,
για να ζυγίσει, μια ελλιπή μερίδα,
θάνατος τα ζουμπούλια στο μπαλκόνι
κι ο δάσκαλος με την εφημερίδα.

Βάσις, Φρουρά, Εξηκονταρχία Πρεβέζης.
Την Κυριακή θ' ακούσουμε την μπάντα.
Επήρα ένα βιβλιάριο Τραπέζης,
πρώτη κατάθεση δραχμαί τριάντα.

Περπατώντας αργά στην προκουμαία,
«υπάρχω;» λες, κι ύστερα: «δεν υπάρχουνεις!».
Φτάνει το πλοίο. Υψωμένη σημαία.
Ίσως έρχεται ο κύριος Νομάρχης.

Αν τουλάχιστον, μέσα στους ανθρώπους
αυτούς, ένας επέθαινε από αηδία...
Σιωπηλοί, θλιμμένοι, με σεμνούς τρόπους,
θα διασκεδάσαμε όλοι στην κηδεία.

Ελεγεία και σάτιρες, Αθήνα 1927 [= Ποιήματα και πεζά, επιμ. Γ. Π. Σαββίδης,
Αθήνα, Ερμής, 1972, 1982]

Γλαύκος Αλιθέρης (1897-1965)

Επαρχιωτισμός

Το φυσικό τους να 'ναι ονειροπόλοι.
Απάγγελναν Πορφύρα και Γρυπάρη
ξαφνιάζαν τους αστούς στη μικρή πόλη
με τον πολύ τον αέρα που 'χαν πάρει.

Στο παρουσιαστικό τους είχαν τρόπους
παράξενους. Μαλλιά μακριά, γραβάτες
ανεμιστές. Ξανάβαν τους ανθρώπους
γυρνώντας επιδεικτικώς τις πλάτες.

Στη γλώσσα, ανθός του Χάμσου η ειρωνεία·
σ' όνειρα, τη ζωή ζούσαν του Γκόρκι.
Στα τίμια σπιτικά τους, τί αγωνία,
τί μαύρη απελπισιά, τί κλάματα, όρκοι...

(Σύμβολο στέκει, σ' ένα παραμύθι -
τα φύλλα κάτω, οι ρίζες πάνω! - δέντρο).

Α! φαντασία πικρή, πώς ζεις στη λήθη;
Της μικρής επαρχίας τους γίναν κέντρο,

οι ανήσυχoi, ανυπόταχοι ερμιοσπίτες.
Κυλούν τα χρόνια, σβουν οι πόθοι, η ζωή ρέει,
και σοβαροί, φιλόνομοι πολίτες
κατάντησαν του Νίτσε οι Φιλισταίοι!

Θερισμοί και οργώματα, Αλεξάνδρεια 1939.

Αρχιλόχειον...

Τον εξ Αλεξανδρείας Πήλιον Ζάγραν
παρουσιάζομεν! (Εξήλθεν προς άγραν
δόξης συγγραφικής και κλέους·
και εις την πόλιν έφθασεν του Περικλέους,
τα ερατεινά του απονέμων μειδιάματα
και εις όλους καίων, ευσεβάστως, θυμιάματα...).
Πλην, ίσως, κομπορρήμων, για άλλα πράττει
(καθώς ο νέος δικτάτωρ διατάττει).
Αφού η πατρίς στερείται νέους άνδρας
(σα να 'λειπαν οι χοίροι από τας μάνδρας!)
τίποτε βουλευτής ή πρόξενος ή κάτι...
(και κάππα νι, σου φάγαμε το μάτι!).

Με φαίνεται, Βαϊάνε, ομοιάζει τον Μελά
με την προσθήκη ημίσεος τσιγάρου...
Πλην εύκολα εικάζεις τα μυαλά
του πετεινού, την πόζα του γαιδάρου!

Γλ. Αλιθέρης, Επιλογή από το ποιητικό του έργο, επιμ. Α. Παστελλάς, Κύπρος 1976, σ. 159.

Τίμος Μαλάνος (1897-1984)

Είδη αποικιακά, 1928 μ.Χ.

Περίεργη με φαίνεται, Βασίλη, η ιδιοποίησης
κι άνευ αδείας δημοσίευσις της ξένης εργασίας.
Τα νέα ποιήματά μου μόλις και μετά βίας
τα κυκλοφόρησα εις έξι εν όλω πρόσωπα.
Ο Παπουτσάκης πήρε ένα· ο Παπανούτσος,
ο Νάνης ο Παναγιωτόπουλος και τρεις ακόμα άλλοι.
Ο Παπουτσάκης με είπε πως τα έχει εις λίαν
ασφαλές συρτάρι του γραφείου του.
(Τα κρύβει τόσο καλά συνήθως ώστε δεν τα διαβάζει!

- τελείως περιττό εξάλλου αφού συχνά τ' ακούει
να τ' απαγγέλλω ο ίδιος την ώρα της μαστίχας,
του μεζέ και των ελιών). Βέβαια
μήτε που ο Παπανούτσος τα 'δωσε του Μαλάνου!
Κάτι με είπε ο Νάνης. Ότι του τηλεφώνησε
ζητώντας τα ο Τίμος. Όμως την επομένη
του είπε - αναιρών - πως πλέον δεν τα 'χει ανάγκη.
Πού τα 'βραν; Πώς τα δημοσίευσαν; Πώς έγινε αυτό;
Με φαίνεται πως τρελαθήκαμε. Πάντως
αν έγινε αυτό διά να με ενοχλήσουν,
επέτυχαν εν μέτρω του σκοπού των.
Πολλοί με συνεβούλευσαν να κάμω μήνυσι,
και θα κερδίσω, με είπαν. Πλην δεν μ' αρέσει ο θόρυβος,
κι είναι φρικτός εχθρός εκείνος ο Μαλάνος.

Τσις, Αλεξάνδρεια, 5.5.1928. Δ. Δασκαλόπουλος, *Παρωδίες...*, σ. 47-48.

Κυριάκος Θ. Καρνέρας (1900-1986)

Ε άδρωπε

Ε άδρωπε, που μάδεσαι ν' αρπάξεις, να στοιβάσεις,
την γην να κάμεις μάλιν σου, τον κόσμον ν' αγκαλιάσεις·
σαν έρκεσαι, χαρεύκεσαι τον κόσμον 'εννα φάεις,
'μμά πάλε πίσω νησιτικός, σαν ήρτες, 'εννα πάεις.
Τρεις έν' οι μέρες σου που ζεις στην γην τζαι βασιλεύεις:
την μιν μωρόν, στες δκυο σαν νιος, στες τρεις γερνάς τζαι φεύκεις.
Μέ βασιλιάς κρατίζει σε στην γην μέ δικιακονήτης,
σήμερον είσαι ζωντανός, αύριον μακαρίτης.
Γιατί τα θέλεις τα πολλά τζαι τυραννίσαι 'κόμα,
αφού 'ννα μείνουν γέρημα, τζ' εσού μια φούχτα χώμα·
τζαι τυραννίσαι τζ' 'εν έδεις μέ 'νεπαμόν μέ πνάσμαν;
Ο άδρωπος 'εν τρώ' την γην, η γη τρώει το πλάσμαν!
Τζ' όσα τζ' αν κάμεις, άδρωπε, στην γην, τζ' όσα κερτίσεις,
μιτά σου έντζε παίρνεις τα, δα πάνω 'νά τ' αφήσεις,
να λυουν, να στάσσουν, να σκορπούν μες στου βορκά το ρέμαν,
γιατ' έντζ' έν' άλλον τίποτε παρά φκιασμένον φέμαν.
Ψέμαν τζ' εσού πά' σ' τούν' την γην τζαι ψέμαν τζ' οι δουλειές σου,
σαν τα φτερά στον άνεμον, μαθκιούν, σκορπούν τζαι ρέσσουν.
Έτσι να πεις, ώς πόν' πωρνόν, μέν μείνεις να νυχτώσει,
γιατ' ύστερα 'ν' αδύνατον για σέν' να ξημερώσει.
Έν' πού την ώρα ν' πώρκεσαι ως τον τζαιρόν που φεύκεις,
θωρείς που πεθανίσκουσιν τζαι πάλ' εσόν πιστεύεις;
Τζαι μάδεσαι, σκοτώννεσαι, τζει χάλασε, δα χτίσε,

μα 'στάθης τζαι καμιάν φοράν τζ' εσκέφτηκες ποιος είσαι;
Σαν έναν φύλλον του δεντρού που σσέται όπως πρέπει
τζ' άξιππα πέφτει πά' στην γην τζαι λλίον λλίον σέπει,
έτσι τζ' εσέν' το ίδιον η φεύτιτζη ζωή σου,
έρκεσαι, φεύκεις, χάννεσαι τζ' ούτε στην γην πως ήσουν!

Νερά του Μάρτη, Λευκωσία 1974, σ. 13 [= *Ποιητικά Απαντα*,
επιμ. Κ. Γ. Γιαγκουλλής, Λευκωσία 2018, σ. 55].

Έν' εσού που φκεις, κκελλέ μου

Σσύφε, τζεφαλή μου, κάτω, 'δέ την στράταν που κρατείς,
πόν' γεμάτη ξεροί βάτοι τζαι τζει μέσα παρπατείς
ανυπόλυτη, τιτσιρά, γέρημη τζαι σκοτεινή,
τζ' εκαρτέρας 'πού τον Άδην φως του νήλιου να φανεί.
Μα 'γελάστης, εκλαππώθης τζ' έππεσες μες στα πηλά,
στράφου πίσω, πκιάσ' την στράταν την καλήν που σ' ωφελά,
τζ' 'εν είναι κανέννας άλλος, έν' εσού που φκεις για τούτα,
πόν εσκέφτηκες ποττέ σου, όταν έτρωες την γρούταν.
Έν' εσού που φκεις, κκελλέ μου, πόν είδες μυαλά γερά
τζ' έτρωες δόξες, έτρωες πράβο, φά' τες φάουσες τωρά!
Έθελες τα τζ' έπαθες τα, όφτζαιρη μου τζεφαλή,
'εν σου άρεσκεν το μέλιν τζ' έθελες να πιεις χολήν.
Πιε <χολήν> τωρά να σβήσεις της καρκιάς σου το λαμπρόν,
πώδωσες την Κύπρον ύφφην σ' έναν Τούρκαλλον γαμπρόν.

Πού την αρχήν ως την υστερκάν, Λευκωσία 1978, σ. 92 [= *Ποιητικά Απαντα*, ό.π., σ. 85].

Πωλ Νορ (Νίκος Νικολαΐδης, 1900-1981)

Βάρβαροι και βαρκάρηδες

Ήταν η ώρα μία, ίσως και αργότερα.
Λέμβοι, καΐκια, τριήρεις, κότερα
εις των Αθηνών το γνωστόν επίνειον
ελλιμενίζοντο. Και μία σκιά ελθούσα με πλοίον Τή: «
περιεφέρετο. Εφαίνετο πως ήτο γέρος
και πως σκοπός του περιπάτου ήτον ο έρωσ
διά τον οποίον είχε εξέλθει τσάρκα.
Και οι λεμβούχοι έκραζον: Μουσιού, ζητάτε βάρκα;
Αλλά τους ηγνόει και εζήτει επιμόνωσ κάποιον
που είχε συναντήσει εις το Ζάππειον.
Εκείνοι πάντως επέμενον. Χωρίς θλίψιν, περίσκεψιν κι αιδώ
εφώναζον: Βάρκα εδώ!
Και εκείνος επέμενε, διότι μετά θάρρους

είχε προετοιμασθεί αναμένων τους βαρβάρους!
Οι οποίοι εβράδυνον! Μήπως δεν θα ήρχοντο βαρβάρους;
Διερωτάτο ο φίλος μετά λύσσης!
Τέλος απετάθη εις ένα βαρκάρη,
σκεπτόμενος: Κι οι άνθρωποι αυτοί είναι μια κάποια λύσις!

Σωτήρες

Σωτήρες πάλι εγέμισεν Ελλάς η δυστυχής!
Σωτήρες είναι τ' άφθονα φρούτα της εποχής!
Η ευτυχία πλάκωσε κι ιδού την επί «θύραις»!
Πια δεν υπάρχουν Έλληνες! Υπάρχουνε Σωτήρες!
Εδώ Σωτήρ, εκεί Σωτήρ, Σωτήρ και παραπέρα,
βγάζει εκατό τουλάχιστον Σωτήρες κάθε ημέρα.
Κι όλο πληθαίνει ακράτητα Σωτήρων η σωρεία!
Θα παύσ' η Ελλάς να είν' Ελλάς! Θα γίνει Σωτηρία!
Αλλ' εις ουδέν θα ωφεληθεί κι απ' τον Σωτήρειον πλούτον.
Γιατ' είν' όλοι οι Σωτήρες της Σωτήρες του εαυτού των.
Κι αφού μοχθήσουνε γι' αυτόν, κοπιήσουν και ιδρώσουν
ύστερα την πατρίδα των δεν ευκαιρούν να σώσουν...

Οι Άγνωστοι

Κάψτε την την Ευρώπη σας και κάντε τηνε στάχτη!
Τον άθλιο σας πολιτισμό κηρύχτε λιποτάχτη!
Είναι τα κράτη σας ορδές άγριων καννιβάλων
κι εμπρός, με τα νυχόδοντα, να φάτε ο ένας τον άλλον!

Πρώτα με τους χαφιέδες σας τους τόπους καθαρίστε
απ' ό,τι έχουνε τίμιο κι απ' ό,τι αληθινό,
κι ακόμα πιο μακρύτερα, Ευρωπαίοι, προχωρήστε
κι το Χριστό γκρεμίστε τον από τον ουρανό!

Βάλτε θεό σας ένα Τανκ κι αγίους τ' Αεροπλάνα
και τους στρατιώτες κάντε τους ναούς χωρίς καμπάνα.
Και σαν οι λύκοι κατεβούν κι ύαινες μες στη Ρώμη,
κι αρκούδες σαν γεμίσουνε του Βερολίνου οι δρόμοι,

όταν θα κάψουν οι φωτιές τη Λόντρα, το Παρίσι,
και στην Ευρώπη ολόκληρη φούρνος δεν θα καπνίσει,
– ω Ευρωπαίοι, τότες,
ποιος θα τιμήσει τάχατες τους «Άγνωστους Στρατιώτες»;

Άπαντα. Σατιρικά - Λυρικά, Αθήνα, Δίφρος, 1977, σ. 201, 32, 63.

Γιώργος Σεφέρης (1900-1971)

Το απομεσήμερο ενός φαύλου

Τράβα αγωγιάτη, καρότσα τράβα,
τράβα να φτάσουμε γοργά στην Κάβα!
Φύσα βαπόρι, βόα μηχανή,
να 'ρθούμε πρώτοι εμείς! – οι στερνοί.

Τα στερνοπαίδια και τ' αποσπόρια
και τ' αποβράσματα και τ' αποφόρια
μιας μάχης που ήτανε γι' άλλα κορμιά
για μάτια αλλιώτικα κι άλλη καρδιά.

Πολιτικάντηδες, καραβανάδες,
φιλικατζήδες, κολλυβιστάδες,
μούργοι, μουνούχοι και θηλυκά –
τράβα αγωγιάτη! βάρα αμαξιά!

Φτωχή Πατρίδα, στα μάγουλά σου
μαχαίρια γράφουνε το γολγοθά σου·
μάνα λιοντόκαρδη, μάνα ορφανή,
κοίτα αν αντέχεις τέτοια πομπή:

το ματσαράγκα, το φαταούλα
με μπογαλάκια και με μπαπούλα·
τη χύτρα που έβραζε κάθε βρομιά
λες και την άδειασαν όλη μεμιά

σ' αυτούς ανάμεσα τους ήπιους λόφους
όπου μας κλείσανε σαν υποτρόφους
ενός αδιάντροπου φρενοβλαβή
που στο βραχνά του παραμιλεί.

Δες το σελέμη, δες και το φάντη
πώς θυματίζουνε τον ιεροφάντη
που ρητορεύεται λειτουργικά
μπρος στα πιστά του μηρυκαστικά.

Μαυραγορίτες από τα Νάφια
της προσφυγιάς μας άθλια σινάφια,
γύφτοι ξετσιπωτοι κι αρπαχτικοί,
λένε, πατρίδα, πως πάνε εκεί

στα χώματά σου τα λαβωμένα
γιατί μαράζωσαν, τάχα, στα ξένα

και δεν μπορούνε χωρίς εσέ –
οι φαύλοι: τρέχουνε για το λουφέ.

Cava dei Tirreni, 7.10.1944

Τετράδιο Γυμνασμάτων Β', επιμ. Γ. Π. Σαββίδης, Αθήνα, Ίκαρος, 1976, 1993.

Θεατρίνοι Μ. Α.

Στήνουμε θέατρα και τα χαλνούμε
όπου σταθούμε κι όπου βρεθούμε
στήνουμε θέατρα και σκηινικά,
όμως η μοίρα μας πάντα νικά

και τα σαρώνει και μας σαρώνει
και τους θεατρίνους και το θεατρώνη
υποβολέα και μουσικούς
στους πέντε ανέμους τους βιαστικούς.

Σάρκες, λινάτσες, ξύλα, φτιασίδια,
ρίμες, αισθήματα, πέπλα, στολίδια,
μάσκες, λογέρματα, γόοι, κραυγές
κι επιφωνήματα και χαραυγές

ριγμένα ανάκατα μαζί μ' εμάς
(πες μου πού πάμε; πες μου πού πας;)
πάνω απ' το δέρμα μας γυμνά τα νεύρα
σαν τις λουριδές ονάγρου ή ζέβρα

γυμνά κι ανέρα, στεγνά στην κάψα
(πότε μας γέννησαν; πότε μας θάψαν;)
και τεντωμένα σαν τις χορδές
μιας λύρας που ολοένα βουίζει. Δες

και την καρδιά μας· ένα σφουγγάρι,
στο δρόμο σέρνεται και στο παζάρι
πίνοντας το αίμα και τη χολή
και του τετράρχη και του ληστή.

Μέση Ανατολή, Αύγουστος '43. Ημερολόγιο Καταστροφών Β' (1944).
Ποιήματα, επιμ. Γ. Π. Σαββίδης, Αθήνα, Ίκαρος, 1972, 1981, σ. 109-110.

Παύλος Λιασίδης (1901-1985)

Σέβασ' τους εσού

Η συμφωνία της Ζυρίχης έν' καλή,
ανάγκασεν μας να γινούμεν γρισκιανοί.
Όποιος το 'σύγκοψεν έν' μιάλη τζεφαλή!
Να παραιτήσουν 'πού το σκότωμαν, κανεί.
Φιλίαν πιον. Ε ζαβροζίγγο, ώρα καλή,
τζαι αξαμλάρ χαίροσσου, κουμπάρε Αλή.

Μες στην ταβέρναν πά' να πιούμεν του Πετρή;
Τζ' έντζ' έσει τέλειωμαν ποττέ ο σκοτωμός.
Όσοι 'πού σας είτε 'πού μας τζ' αν παν νεκροί,
γεννιέται πάθος παραπάνω τζαι θυμός.
Τζείνοι που μας αππώνουν έν' οι κερτιμοί,
ανοίξετε τ' αμμάδκια σας, Τούρτζοι, Ρωμιοί.

– Ίνταμπου ψάλλεις παραμύδκια, βρε πελλέ;
Η Ένωσις που χάσαμεν 'έννεν' ζημιά;
– Έ το πααίννουμεν τζ'ερκούμαστιν, καλέ,
είδεν να σμιξουν τα χωράφκια μας; Αμμά...
– Πρέπει σου τ'άμε 'ύρευκε δαμαί πολλά.
– Ε χάτε, σέβασ' τους εσούνι, τζεφαλά...

Δώδεκα παρά δέκα, Κύπρος 1960. Απαντα, τ. Α', σ. 353.

Αν σου γελάσουν

Γροικάς, κουμπάρε, σοφίες τούτοι που μας λαλούσιν,
που θέλουν φήφισμαν βουλευτές μας για να ξεβούσιν!
Τάσσουν 'πό ούλλα, νερά τρεχάτα, γοιον της Τζυρκάς μας,
να μας ισμίξουν με την Ελλάδαν, πόν' ο σεφτάς μας.
Γράμματα μούχτιν, γιατρούες μούχτιν, 'μμά πού το ξέρουν;
Τα επουράνια 'εν είπαν 'κόμα να μας τα φέρουν...
– Αν σου γελάσουν, στραβέ, τζαι βάλεις πιον την ...πλαδικιάν σου;
Τζ' εσού μουστάτζιν, τζ' εγίω μουστάτζιν... ούτ' έναν γεια σου!...

Η Τζύπρος δίχως πούτρα, 1976. Απαντα, τ. Β', σ. 156.

Έννα πεθάνει ο Χάρος

– Μες στα τσατίρκα 'εννα μας δει τζ' άλλος σειμώνας φέτι.
Εσού 'πό τζει στα τούρτζικα πώς τα περνάς, Μεμμέτη;
Αρέσαν σας οι Μεχμετζίκ του Ετζεβίτ Εφέντη;

- Στραβάρα μες στο μμάκκια του... σειρόττερον, Αξέντη...
τζείνον να φά' χέλει εμάς τζ' όί να βοηγήσει,
γεναιίκας μας 'εν μπορ' 'α κχει όξω να ξερκιανίσει.
Ας πά' ανάχχεμαν, γιαχού. Εμέν' χιτζ 'εν αρέσα,
τζαι που το εκουβάλησεν το τζέγκενο γιαμέσα...
Τούρκον με γρισκιανόν τζαιρούς έξεν αγαπημένον,
τωρά 'βαλεν να τσακκωχέι, να 'ν' πάντα μαλλωμένον·
χέλει το τούτον η Χεός; ίντα λαλεί εσέναν;

-Όι! ο Πλάστης έκαμεν ούλον τον κόσμον έναν.
Όπως τ' αδέρκια να περνούν, να μέν έχουν καβκάες,
αμμά εκατακόψαν μας της γης οι Σατανάες...
Έρκου, Μεμμέτη, στο μιτσίν του Βάσου καφενούιν,
να παίζουμεν την σπάστραν μας, να πίνουμεν ζουκκούιν
τζαι μέν φοάσαι τζαι έχουμεν κάποιον να σε φυλάει.

-Νναι, αμμά είεν άξιπιπα Τούρκον γικόν μας; πάει!
Οξά 'κρουσεν, 'εν αρωτάς εμέναν το κακκιά μου,
στω γρισκιανών, ζαττούν, γουλειάν έζησεν οι παικκιά μου.

-Βάστα γερά, Μεμμέτη μου, τζ' εκόντεψεν η ώρα
πόννά πεθάνει ο Χάρος πιον! να ρέξει τούτ' η μπόρα!

Η σταυρωμένη Τζύπρος μας, 1976. Άπαντα, τ. Β', σ. 190.

Εμείς φταίουμεν

Πιος έβκαλεν τ' αμμάδκια σου; λαλεί μια παροιμία.
Έχουν να πούσιν, τζ' έν' σωστόν, ο πρώτος συγγενής σου.
Τζ' έτσι σαν ήμαστιν ομπρός πουλιά της Παραδείσου,
επιάσαμεν τα παραρά, τζ' έσσω μας η Τουρκία.
'Πού πόντεν τζ' εγινήκαμεν όπως τους κατσοοίρους;
Γιατί τζ' ο νους σμουσίζεται, φτωσόι μου, γιοιν τους δοίρους.

Αλιάνετε τες πατρίδες

Αλιάνετε, φτωσόι μου, τες πατρίδες,
αττ' 'εννα δείτε φως τζαι 'νεπαμόν
τζαι τούτες έν' εφεύρεσες τους Μίδες,
να ζουν πά' στο δικόν σας τον καμόν·
γιατί ο πόλεμος τζ' η φτώχεια έν' η ζωή τους
τζ' η ζήση τζ' η τιμή σας οι οχτροί τους.

Νεκατωμένοι αέρης, Λευκωσία 1979. Άπαντα, τ. Β', σ. 271, 275.

Τεύχος Ανθίας (1903-1968)

Κήρυγμα

Ένα καρναβάλι είν' η ζωή απ' την αρχή ως τα στερνά,
μια διαρκής αποκριά στου Σύμπαντος τις στράτες,
τόσο σαχλή σε σάτιρα και πνεύμα, πόταν προσπερνά,
γελούν για τη γελοία της παράσταση οι διαβάτες.

Χα χα! Με μάσκες, σερπαντέν, με κομφετί και ντόμινα,
στροβιλιζόμαστε όλοι μας σε φασουλίδικο χορό,
ξόανα Εωσφορικά με πρόσωπα ανθρώπινα,
ηθοποιοί σε θέατρον αστείο και θλιβερό.

Ω Πιερότοι τραγικοί και Κολομπίνες κωμικές,
δούλοι, ναι, δούλοι άβουλοι, και σκλάβες σε χαρέμια,
ιδού, η γκαμήλα προσπερνά, με μουσικές ξωφρενικές,
και καρβαλάρισα η ζωή κρατάει σφιχτά τα γκέμια.

Τα σφυρίγματα του Αλήτη, Αθήνα 1929.

Προσευχή

Ελέησόν με, άγιε Σατάν, το βράδυ αυτό,
κι άκουσε, αν θέλεις, της κοιλιάς μου το γουργουρητό.
Κλαρίνα, πίπιζες, ταμπούρλα τα έντερά μου,
μια χλαλογή, ένα πανηγύρι διοργανώνουν.
Σαν επιάλητες οι αναμνήσεις με κυκλώνουν,
γελούν, σα μέγαιρες, τριγύρω τα όνειρά μου...

Άνθρωπος ήμουνα κι εγώ κάποια φορά,
κι έγινα ζών, απ' των πραγμάτων τη φορά.
Ναι, κάποιο χτήνος με τα πόδια του δεμένα,
που δεν μπορεί μες στο λειβάδι να βοσκήσει,
δεν ημπορεί τ' αφεντικό του να κλωτσήσει,
γιατί το σφίγγουν οι αλυσίδες του, ωιμένα!

Κόλαση γύρω μου η ζωή με τυραννεί,
πνίγοντας κάθε βογγητό μου και φωνή.
Μα, ωστόσο, κάτι περιμένω που, όταν φτάσει,
μέσα στο φως, μες στη χαρά θα ξεχυθώ,
μια νέαν αυγή, μια μέρα ολόφωτη θα ιδώ.

Κάθε μου δάκρυ, που απ' τα μάτια μου έχει στάξει,
φωτιά θα γίνει, που ό,τι με σφίγγει θα ρημάξει.
Γαλάζια η νύχτα θα χορεύει ολόγυρά μου,
λαμπρά τ' αστέρια θα οργιάζουν μες στο φως.

Άγιε Σατάν, τώρα που γέρασε ο Θεός,
οδηγεί Εσύ, οδηγεί Εσύ τα βήματά μου.

Άγιε Σατάν, ελέησόν με, Αθήνα 1930.

Γ. Θ. Βαφόπουλος (1903-1996)

1

Βάρδε Μεσολογγίτη, πώς περάσαν
απ' τον παλιό καιρό εβδομήντα χρόνια!
Σήμερα οι τότε αγέννητοι γεράσαν,
ζώντας κι αυτοί στην ίδια καταφρόνια.

Δώσε μου τη σκληρή δική σου λύρα
και του Αρχιλόχου σου το αστροπελέκι,
άσχετο αν το δολάριο και η λίρα
είναι τώρα το πιο ισχυρό τουφέκι.

Μετάγγισέ μου κι όλη την οργή σου,
που 'χες για την ταπείνωση της γης σου.

10

Η Ελλάδα μας ολόκληρη μια κολυμβήθρα.
Απ' άκρια σ' άκρια γίνονται βαφτίσια.
Φτάνει και μια μονάχα δαχτυλήθρα,
τα «στραβά» μας να βαπτισθούνε σε «ΐσια».

Τα ρούβλια βαπτισθήκαν σε δολάρια.
Ο Βάρναλης, με τ' όνομα προδότης.
Ο Καζαντζάκης, άξιος για λιθάρια,
κι ο Σικελιανός, ανάξιος πατριώτης.

Ω «Ελλάς Ελλήνων Χριστιανών», τί μένει
αβάπτιστο στη γη τη δοξασμένη;

18

«Τα κεφάλια του Γένους και του Κράτους»,
ο Παπαδόπουλος κι ο Μακαρέζος.
Έχει πια τώρα φτάσει κι η σειρά τους,
να 'ρθει ένας άλλος μουσικός Βιεννέζος

τη δική τους να γράφει κωμωδία,
σ' εύθυμης οπερέτας το λιμπρέτο.
Για την εφτάχρονη όμως τραγωδία,
χρειάζεται ενός Αισχύλου το στιλέτο.

Τενεκέδες, που κάμνουν φασαρία,
κάποτε μπαίνουν και στην ιστορία.

36

Πήραμε το παράσημο της Χούντας
τσιμπήσαμε την πλούσια χορηγία.
Παίζουμε τώρα και τους «συμμαχούντας»,
πίνοντας στων κορόιδων την υγεία.

Γράφουμε κι άρθρα στις εφημερίδες
κι ύμνους εμετικούς στον Κυβερνήτη.
Ξεχάσαμε «πού σ' είδα και πού μ' είδες»;
όταν παινεύαμε τον «μακαρίτη».

Όλα πια περασμένα - ξεχασμένα.
Άλλοι ας πληρώσουν τώρα τα σπασμένα.

39

Ω συγγραφείς, ποιητές και πεζογράφοι,
οι κριτικές σας στις εφημερίδες
γράφτηκαν, αφού μπήκανε στο ράφι
τα βιβλία σας, μ' άκοπες τις σελίδες.

Καμαρώνετε και τα κούφια λόγια
στων συναδέλφων σας τις εκδηλώσεις,
ανύποπτοι πως η ψυχή ενός μπόγια
εύχεται αποτυχίες και ταπεινώσεις.

Όμως μια επιστολή φιλοφροσύνης
προβλέπεται απ' το νόμο «παίρνεις-δίνεις».

46

Ο Κίσιγκερ κι ο τουρκικός «Αττίλας»
και του καιρού μας όλοι οι Ταμερλάνοι
κι όσοι άλλοι γιοι της υπερπόντιας σκύλας
και του Λευκού Οίκου οι μεγάλοι νάνοι,

στο Άγαλμα της Ελευθερίας καθίσαν
κι αρπάξανε τον φλογερό πυρσό της.
Όλη τη γη πως φώτισαν νομίσαν,
μ' αντί για φως, κάψαν το πρόσωπό της.

Ω Τζέφερσον κι ω Λίνκολν, πού είστε τώρα,
να καμαρώστε τη λαμπρή σας χώρα;

Λουκίλιος Γιοβενάλης, Τα νέα Σατιρικά Γυμνάσματα, Αθήνα 1975.

Ασημάκης Πανσέληνος (1903-1984)

Ποδοσφαιρικό ματς

Εκοσιδυό λεβέντες και μια μπάλα
τις ώρες της δουλειάς και της σχολής μας,
με ιδανικά τις γέμισαν μεγάλα,
να φτιάξουν, λέει, το μέλλον της φυλής μας.
Πόδια στραβά, στραβά μυαλά και χέρια,
κωλοπηδούν να πιάσουνε τ' αστέρια!

Ορμούν, χτυπούν και κουτουλούν σα βόδια,
να βρουν το νόημα της ζωής στην πάλη,
όλο τους το μυαλό πήγε στα πόδια
και λες κλοτσάν πια τ' άδειο τους κεφάλι
και ζουν κι αυτοί κι ο λαός μια καταδίκη
ανάμεσο στην ήττα και στη νίκη.

Νοικοκυραίοι, φτωχοί μαγαζατόροι
κινούν νωρίς τ' απόγεμα σα λύκοι,
της ζωής οι νικημένοι με το ζόρι
της νίκης ν' απολάφουν τ' αλκολίκι
και κλειουν σ' ενός μαντράχαλου τα σκέλια
του κόσμου την αρχή και τη συντέλεια.

Στείρα καρδιά και δύναμη τυφλή,
παράγουν ήρωες μαζικά στους τόπους,
ω κι αν βρισκόταν δυο ήρωες δειλοί,
να σώσουν απ' τους ήρωες τους ανθρώπους
που ζουν σ' ενός ψυχρού πολέμου δίνη,
για να ξεσυνηθίζουν στην Ειρήνη.

Κι ω να βρισκόταν και στον κόσμο μια άκρη
που η χλασολή του ματς να μην τη σκιάζει,
να υπάρχει μια χαρά και μες στο δάκρυ
κι ένας καημός στων κοριτσιών το νάζι,
της Κυριακής χρυσή να πέφτει η εσπέρα
χωρίς κραυγή πολέμου και φοβέρα.

Ευθανασία πνευματική

Στο αγέρωχό τους βλέμμα, στις μορφές τους,
του κόσμου κάποτε έλαμπε η μαγεία,
τώρα έχουνε στομώσει πια οι αιχμές τους
και μοιάζουν οι μορφές τους με εκμαγεία.

Είναι η καρδιά τους, λένε, πληγωμένη
κι αμφιβολίες γεμάτη (για ρεζέρβα),
κι αεροστεγώς η σκέψη τους κλεισμένη
σε μια, καλής ποιότητας, κονσέρβα.

Μάζεψαν μια βραδιά απ' τα πεζοδρόμια
τα επαναστατικά τους ιδεώδη
κι αλληλολιβανίζονται μ' εγκώμια
λες και μετέχουν στο ίδιο τους το ξόδι.

Ταξίδια με πολλούς ανέμους, Αθήνα, Κέδρος, 1964, 21975, σ. 16-17, 38.

Νίκος Εγγονόπουλος (1907-1985)

Οι θεοί ζηλεύουν

Κύριε, τί οδυνηρό, τί φοβερό, τί μέγα πρόβλημα! Άραγες
να ζηλεύουν οι θεοί;... Δηλαδή όχι αν οι θεοί ζηλεύουν ή δεν
ζηλεύουν, αλλά αν «οι θεοί ζηλεύουν» ή «οι θεοί ζουλεύουν».

Η επιστροφή των πουλιών (1946). Ποιήματα, Αθήνα, Ίκαρος, 1977, 2007, σ. 170.

Οδυσσεύς Λαερτιάδης

Συμμετέχων σε παραστάσεις κινεζικού θιάσου, δεν παραλείπει ποτέ να βάφει
τη μύτη του μ' ένα απαστράπτου άσπρου χρώμα, «σημάδι της πανουργίας του»,
γιατί δεν εννοεί να κρύψει την πίκρα του, και τη ντροπή του, πως κάποτε
υπήρξε μοιχός. Δεν τον δικαιολογεί, στα ίδια του τα μάτια, ούτε καν η ζάλη
όπου του προκαλούσε ο έξαλλός του πόθος να φτάσει το γρηγορότερο, μιαν
ώρα αρχύτερα, στην εδικιά του Ιθάκη.

Ελευσίς (1948). Ποιήματα, ό.π., σ. 257.

Επιλογικό σημείωμα

Στα χρόνια 1954-1981 κυκλοφόρησαν τέσσερις τουλάχιστο Ανθολογίες με σατιρικά ποιήματα: α) Δημ. Μάργαρης (επιμ.), Ανδρέας Λασκαράτος, σατιρικοί και ευθυμογράφοι, Αθήνα, Αετός, 1954. β) Α. Βαγενάς (επιμ.), Ελληνική σάτιρα, ανθολογημένη από 600-1973, τ. 1-2, Αθήνα, Ιστορική Έρευνα, χ.χ.έ. γ) Φαίδων Κ. Μπουμπουλίδης, Νεοελληνικά σατιρικά ποιήματα, Αθήνα 1979. δ) Σπύρος Κοκκίνης, Ανθολογία νεοελληνικής σατιρικής ποίησης, Αθήνα, Εστία, 1981. Όλες έχουν τη σημασία και τη συμβολή τους – παρά τα επιμέρους προβλήματα ή τα αναπόφευκτα κενά που τις χαρακτηρίζουν. Ίσως είναι καιρός να αποκτήσουμε μια πιο συμπληρωμένη και αντιπροσωπευτική Ανθολογία. Πάντως δεν έχουμε ακόμα μια πρώτη, ενδεικτική εικόνα για την εξέλιξη της νεοελληνικής σατιρικής ποίησης στα πιο πρόσφατα χρόνια, κυρίως από εκπροσώπους της πρώτης μεταπολεμικής γενιάς κ.ε.

Στο περιορισμένο πλαίσιο των Μικροφιλολογικών Τετραδίων επιχειρούμε να δώσουμε μια νέα ανθολόγηση σατιρικών ποιημάτων από την εποχή του Σολωμού ως τις μέρες μας. Στο επόμενο τεύχος θα ακολουθήσει το δεύτερο μέρος της ανθολόγησης, με τη συμβολή του κριτικού Αλέξη Ζήρα. Προφανώς η Ανθολογία αυτή θα μπορούσε να εμπλουτιστεί και με άλλα ποιήματα ή και με άλλες περιπτώσεις ποιητών, παλαιότερων και νεότερων, αν και όταν κυκλοφορήσει σε μια κανονική έκδοση. Γνωρίζουμε ότι πολλά από τα ανθολογημένα κείμενα δεν βρίσκονται στο ίδιο ποιοτικό επίπεδο με τις καλύτερες στιγμές της νεοελληνικής σάτιρας· από την άλλη, ακόμα και τα πιο δευτερεύοντα παρουσιάζουν ενδιαφέρον, για διάφορους λόγους. Για παράδειγμα, θελήσαμε να περιλάβουμε και αρκετά σατιρικά δείγματα κύπριων ποιητών, αφού το έργο τους παραμένει κατά κανόνα άγνωστο στην Ελλάδα (κανένας, ούτε ο Β. Μιχαηλίδης, δεν περιλαμβάνεται στις Ανθολογίες που αναφέρθηκαν παραπάνω).

Στις μέρες μας παρατηρείται αυξημένο ενδιαφέρον για τη σάτιρα και γενικά για τη γλώσσα της ανατροπής (ειρωνεία, παρωδία, χιούμορ, σαρκασμός κτλ.). Προφανώς υπάρχουν αρκετά περιθώρια για να ξαναδούμε και να επανεκτιμήσουμε παλαιότερα αλλά και πιο πρόσφατα σατιρικά κείμενα. Κατά τον 19ο αιώνα η σάτιρα άκμασε στα Επτάνησα (με τους Σολωμό, Λασκαράτο, Άβλιχο κ.ά.), ενώ στη συνέχεια έδωσε σημαντικά ή κορυφαία αποτελέσματα και σε άλλες περιοχές του ελληνισμού (ας αναφερθούν ενδεικτικά οι περιπτώσεις των Β. Μιχαηλίδη, Γ. Σουρή, Κ. Παλαμά, Κ. Βάρναλη, Ν. Λαπαθιώτη, Γ. Σεφέρη κ.ά.). Για παράδειγμα, ο Γ. Σουρής έχει γράψει αξιόλογα και σκληρά σατιρικά ποιήματα και δεν πρέπει να θεωρείται πια ένας απλός ευθυμογράφος.

Αλήθεια, πώς εξελίσσεται η σάτιρα ύστερα από τον Παλαμά και τον Καρυωτάκη; Υπάρχουν αξιόλογα δείγματα σατιρικής ποίησης κατά τις τελευταίες δεκαετίες του 20ού αιώνα και στις αρχές του 21ου; Πώς διαμορφώνεται η λεγόμενη «μοντέρνα σάτιρα»; Εξακολουθεί να είναι ηθοπλαστική και επιθε-

τική ή καλύπτει τις σατιρικές αιχμές της και γίνεται περισσότερο υπαινικτική, συνδυάζοντας στοιχεία του χιούμορ και της ειρωνείας; Σχηματοποιώντας τα πράγματα, θα μπορούσαμε να υποστηρίξουμε ότι ο Παλαμάς των Σατιρικών Υμνασμάτων μένει πιο κοντά στην ευθύβολη, παραδοσιακή σάτιρα, ο Καβάφης υποτάσσει τη σάτιρα στην ειρωνεία, ενώ ο Καρυωτάκης αποτελεί ένα όριο στη μοντέρνα σάτιρα, καθώς καλύπτει τις σατιρικές αιχμές με στοιχεία του χιούμορ και της ειρωνείας και με αρκετές δόσεις κλαυσίγελου και (αυτο)σαρκασμού; Οι σύγχρονοι ποιητές καλλιεργούν τη σατιρική γραφή ή τη θεωρούν κάτι υποδεέστερο; Η εποχή μας δεν προσφέρεται για να γραφτεί ποιοτική σάτιρα; Προφανώς δεν υπάρχει περιθώριο να συζητηθούν εδώ τέτοια ζητήματα.

Ξανακοιτάζοντας τα ανθολογημένα κείμενα, διαπιστώνουμε ότι πολλά από αυτά εξακολουθούν να μιλούν και στις μέρες μας, παρά το γεγονός ότι αναφέρονται σε πρόσωπα και καταστάσεις που δεν είναι πάντα αναγνωρίσιμα στον σύγχρονο αναγνώστη. Με άλλα λόγια, η σάτιρα, περισσότερο από κάθε άλλο κείμενο, είναι προσδεδεμένη στην εποχή της και προϋποθέτει ένα συγκεκριμένο ιστορικό, πολιτικό, πολιτισμικό και γλωσσικό περιβάλλον. Από την άλλη, ακόμη και αν δεν αναγνωρίζουμε τον αρχικό σατιρικό στόχο, η σάτιρα διατηρεί στις καλύτερες στιγμές της τη δύναμη και την ευστοχία της, καθώς αγγίζει διαχρονικά ζητήματα, τα μικρά και μεγάλα θέματα της ζωής, πλήττοντας πάνω απ' όλα την ανθρώπινη μωρία. Για παράδειγμα, σε ορισμένα ποιήματα (λ.χ. των Σούτσων, Ι. Καρασούτσα, Σ. Καρύδη, Μ. Άβλιχου, Κλ. Τριαντάφυλλου, Κ. Παλαμά, Μ. Τσιριμώκου, Ν. Λαπαθιώτη, Γ. Σεφέρη κ.ά.) ξαφνιάζει η τόλμη και η ένταση με τις οποίες σατιρίζονται επώνυμα πολιτικά πρόσωπα, ανώνυμοι πολιτικάντηδες, δικτατορικά καθεστώτα και γενικά η πολιτική. Όπως ξαφνιάζει και η πολιτική οξυδέρκεια με την οποία ο Ν. Λαπαθιώτης διέβλεπε τον Ιούνιο του 1922 την επερχόμενη Μικρασιατική καταστροφή («Πολιτικόν Δελτίον»). Αλλά και στη βρετανοκρατούμενη Κύπρο, και παρά τον έλεγχο που ασκούσε η λογοκρισία, δεν λείπουν σατιρικές αιχμές για τους βρετανούς αποικιοκράτες και για τη στάση τους απέναντι στους Κυπρίους (βλ. Θ. Θεοχαρίδης, Χρ. Κουππάς, Β. Μιχαηλίδης, Γ. Σιακαλλής κ.ά.). Από την άλλη, αξίζει να προσεχθεί η αυτοκριτική την οποία ασκεί ένας λαϊκός ποιητής, ο Κ. Θ. Καρνέρας, για την τραγωδία του '74 («'Εν' εσού που φκεις, κκελλέ μου»).

Αλλού πλήττονται με σκληρή γλώσσα η ανθρώπινη υποκρισία και η απληστία, η μεγαλομανία, η ματαιοδοξία και η αλλοτριώση (λ.χ. Α. Λασκαράτος, Θ. Ορφανίδης, Η. Τανταλίδης, Σ. Καρύδης, Μ. Άβλιχος, Β. Μιχαηλίδης, Κ. Βάρναλης, Τ. Ανθίας), ή απογυμνώνονται και αποκαθλώνονται ο έρωτας και ο γάμος (λ.χ. Α. Λασκαράτος, Δ. Καμπούρογλου, Γ. Σουρή, Κλ. Τριαντάφυλλος, Γ. Μολφέτας, Κ. Γ. Καρυωτάκης), η θρησκεία, οι ιερωμένοι και οι καλόγεροι (λ.χ. Α. Λασκαράτος, Μ. Άβλιχος, Γ. Σουρή, Δ. Κόκκος, Δ. Λιπέρτης, Χρ. Παλαίσης, Κ. Μακρίδης, Ι. Περγίος, Τ. Ανθίας), η πατρίδα και η πατριδοκαπηλεία (λ.χ. Μ. Άβλιχος, Κ. Παλαμάς, Π. Λιασίδης, Κ. Γ. Καρυωτάκης, Πωλ Νορ, Γ. Σεφέρης, Γ. Θ. Βαφόπουλος), ή σχολιάζονται ανατρεπτικά λογής ιδανικά και ιδεολογίες (λ.χ. Δ. Κόκκος, Κ. Βάρναλης, Κ. Γ. Καρυωτάκης, Π. Νορ), το γλωσσικό ζήτημα (Γ. Μαρκοράς, Δ. Κόκκος, Κ. Παλαμάς, Λ. Μαβίλης, Γ. Σταυρίδης-Ραγιάς, Ε. Πιτσιλίδης) κτλ. Σε ορισμένες περιπτώσεις η γυναίκα αποτελεί εύκολο στόχο της σάτιρας (λ.χ. Στ. Χρυσομάλλης, Γ. Στρατήγης).

Εξάλλου, αρκετοί σατιριστές δεν διστάζουν να σχολιάζουν και να παρωδούν συναδέλφους τους και επιδοξους ποιητές ή ανθρώπους των γραμμάτων, τη στάση τους απέναντι στα πολιτικά πράγματα της εποχής τους, τις νέες λογοτεχνικές τάσεις, ακόμη και τη Μούσα της ποίησης (λ.χ. Η. Τανταλίδης, Γ. Μαρχοράς, Σ. Καρύδης, Π. Πανάς, Μ. Άβλιχος, Κλ. Τριαντάφυλλος, Γ. Σουρής, Κ. Σκόκος, Δ. Κόκκος, Γ. Στρατήγηγης, Κ. Π. Καβάφης, Μ. Τσιμιώκος, Π. Μάγνης, Ε. Πιτσιλλίδης, Ν. Λαπαθιώτης, Κ. Γ. Καρυωτάκης, Γλ. Αλιθέρσης, Τ. Μαλάκος, Πωλ Νορ, Α. Πανσέληνος κ.ά.). Ας σημειωθεί ότι στο πρώτο μέρος της ανθολόγησης αυτής (όπως και στις γνωστές Ανθολογίες) δεν εμφανίζεται καμιά γυναίκα να υπογράφει σατιρικούς στίχους κατά την περίοδο αυτή, αν και δεν αποκλείεται να έχουν γραφτεί σατιρικοί στίχοι και από ποιήτριες.

Κλείνοντας το σύντομο αυτό σημείωμα, θα λέγαμε ότι δεν είναι τόσο εύκολο να γράφει κάποιος υψηλή σατιρική ποίηση. Αφενός, χρειάζεται έντονη ψυχική συναναστροφή του ποιητή με τα πράγματα ή χρειάζονται έντονα συναισθήματα και διαθέσεις (αγάπη, πόνος, οργή και αγανάκτηση)· αφετέρου, θα πρέπει να τηρηθούν οι απαραίτητες αποστάσεις από τον σατιριζόμενο στόχο και κυρίως να επιστρατευθούν η λογική ματιά και μια ανατρεπτική γλώσσα ή να ενορχηστρώσει τη σάτιρά του και να της προσδώσει λογοτεχνική μορφή, για να μην εξελιχθεί σε ένα εμπαιχέ, λιβελογραφικό ή επικαιρικό κείμενο.

Στις μέρες μας η σάτιρα δεν θεωρείται πια λογοτεχνικό είδος. Πάνω απ' όλα χαρακτηρίζεται πρωτεύουσα γραφή, που εξελίσσεται διαρκώς και μπολιάζεται με άλλα στοιχεία από τη γλώσσα της ανατροπής. Οι παραδοσιακές διακρίσεις ανάμεσα στην άμεση και την έμμεση σάτιρα, την ορατιανή, τη γιουβενάλεια και τη μενίπεια, αποδεικνύονται ίσως άβολα και ασφυκτικά σχήματα για τη μοντέρνα σάτιρα. Η τελευταία δεν έχει απαραίτητα αναμορφωτικό και ηθοπλαστικό χαρακτήρα, ούτε αποβλέπει να προκαλέσει το γέλιο και να διασκεδάσει τον αναγνώστη. Αν και δεν απορρίπτει παραδοσιακές τεχνικές, κρύβει τα νύχια και τα δόντια της και τείνει να γίνεται περισσότερο αναστοχαστική και φιλοσοφική ή πιο εσωστρεφής, απευθύνοντας τις αιχμές της και προς εαυτόν.

Σημείωση: Τα ποιήματα και στιχογραφήματα διατάχθηκαν με βάση το έτος γέννησης των ποιητών, όχι με τη σειρά που δημοσιεύτηκαν.

Ευχαριστώ τους συναδέλφους και φίλους Λάμπρο Βαρελά, Αλέξη Ζήρα, Μιχαήλα Καραμπίνη-Ιατρού, Γιώργο Κεχαγιόγλου, Δημήτρη Κόκορη και Αναστασία Τσαπανίδου για τις εισηγήσεις τους.

Ενδεικτική βιβλιογραφία

- Κ. Θ. Δημαράς (επιμ.), *Ποιηταί του ΙΘ' αιώνα*, Αθήνα, Αετός, 1954
Δημ. Μάργαρης (επιμ.), *Ανδρέας Λασκαράτος, σατιρικοί και ευθυμογράφοι*, Αθήνα, Αετός, 1954
Α. Βαγενάς (επιμ.), *Ελληνική σάτιρα, ανθολογημένη από 600-1973*, τ. 1-2, Αθήνα, Ιστορική Έρευνα, χ.χ.έ.
Φαίδων Κ. Μπουμπουλιδής, *Έμμετρες παρωδίες. Από τα τελευταία χρόνια του ΙΗ' ως τις αρχές του Κ' αιώνα. Συμβολή στην μελέτη της νεοελληνικής σατιρικής ποιήσεως*, Αθήνα 1977
Φαίδων Κ. Μπουμπουλιδής, *Νεοελληνικά σατιρικά ποιήματα*, Αθήνα 1979

Σπύρος Κοκκίνης, *Ανθολογία νεοελληνικής σατιρικής ποίησης*, Αθήνα, Εστία, 1981
Ελένη Τσαντσάνογλου κ.ά., *Σάτιρα και πολιτική στη νεώτερη Ελλάδα. Από τον Σολωμό ως τον Σεφέρη*, Αθήνα, Εταιρεία Σπουδών, 1979, 1991

Δημήτρης Αγγελάτος, «Η "σοφία" της σάτιρας και η παρωδία», *Πόρφυρας* 83 (1997) 7-14.

Γιώργος Κεντρωτής, «Περί σάτιρας βραχεία τινά», *Πόρφυρας* 83 (1997) 23-24
Κατερίνα Κωστή, «Σάτιρα, προβλήματα του είδους ή προβλήματα της ορολογίας», *Πόρφυρας* 83 (1997) 15-22

Γ. Β. Δερτιλής, *Ειρωνεία και σάτιρα*, Αθήνα, Καστανιώτης, 1998
Κατερίνα Κωστή, *Εισαγωγή στην ποιητική της ανατροπής. Ειρωνεία, σάτιρα, παρωδία, χιούμορ*, Αθήνα, Νεφέλη, 2002, 2005

Κωστής Παλαμάς, *Σατιρικά γυμνάσματα*, επιμ. Ξ. Α. Κοκόλης, Αθήνα, Μεταίχμιο, 2003

Λευτέρης Παπαλεοντίου, «Ο σατιρικός Βασίλης Μιχαηλίδης», *Κονδυλοφόρος* 5 (2006) 165-184

Γιώργος Κεχαγιόγλου, «Προϊστορία της σάτιρας: Από τις αρχές ως τον Σολωμό», *Πόρφυρας* 133 (2009) 279-292

Γιώργος Ανδρειωμένος, «Η σάτιρα στην υπηρεσία της εκπαίδευσης: Το παράδειγμα του Γεωργίου Σουρή», *Πόρφυρας* 133 (2009) 354-363

Αικατερίνη Καρατάσου, «Τα σατιρικά ποιήματα του Σολωμού και η ιδιότυπη στόχευσή τους», *Πόρφυρας* 133 (2009) 324-333

Δημήτρης Κόκορης, «Σάτιρα: από τον Καρυωτάκη στον Σεφέρη», *Πόρφυρας* 133 (2009) 364-378

Ναπολέον Λαπαθιώτης, *Σατιρικοί («φαιδροί» και «μυλλωμένοι») στίχοι*, επιμ. Λ. Παπαλεοντίου, *Μικροφιλολογικά Τετράδια αρ. 7*, Λευκωσία 2009

Μαρία Τσουτσοιρα, «Βραχυσυλλαβή: Η αιχμή της ποιητικής σάτιρας», *Πόρφυρας* 133 (2009) 343-353

Λευτέρης Παπαλεοντίου, «Σατιρικές αντιπαραθέσεις στα πρώτα χρόνια της βρεταννοκρατίας: Τα συμφραζόμενα του ποιήματος "Θάυμα αγίου Γεωργίου" ή "Μάγος και Δαίμονες" του Βασίλη Μιχαηλίδη», *Νέα Εποχή* 334 (2017) 25-52

Gilbert Highet, *The Anatomy of Satire*, Princeton, Princeton University Press, 1962
Arthur Pollard, *Σάτιρα*, μτφρ. Θ. Παπαμάργαρης, Αθήνα, Ερμής, 1972, 1984
Ruben Quinero (ed.), *A Companion to Satire*, Oxford, Blackwell, 2007

Γλωσσάρι

αβασταγό: υποζύγιο
αβοκάτος: δικηγόρος
α(β)ούλα: λαμαργία
αβτέλλα: βδέλλα
αγγαρκά: αγγαρεία
αγκανίζω, αγκαρίζω: γκαρίζω
αγκυρίδα: βέργα με καμπύλη λαβή
αγρός (αδρός): μεγάλος
άγρωπος: άνθρωπος
αθθυμούμαι: θυμάμαι
αίλογώ: παραληρώ
αλαλιάζω: παραλογίζομαι
αλουσιβία: αλισίβια, σταχτόνερο
αμάδα: πέτρα
αμάκα: τζάμπα
αμάντα: ησυχία
αμμάτιν: μάτι
αμολόητος: ακατονόμαστος· ενν. το πέος
αμπάριν: αποθήκη για σιτηρά
αμπλέπω: αναβλέπω, βλέπω
αναγιώνουμαι: μεγαλώνω, ανατρέφομαι
αναδίνω: αντανακλώ
ανακούτρουλλος: ξεσοκούφωτος
ανατζέφαλος: χωρίς κεφαλή, προστάτη, κακο-
κέφαλος
ανεί: ανοίγει
άνταμ: γιατί
αντιμωλία: με την παρουσία των διαδίκων
αντραλίζομαι: ζαλίζομαι
ανυπόλυτος: ξυπόλυτος
άξιππα: ξαφνικά
αποριμένος: παραμελημένος
αππωμάρα: ξιπασιά, έπαρση
αππώννω: παροτρύνω, παραχαϊδεύω, αφήνω
ελεύθερο
αραρούτι: άμυλο από το φυτό αραρούτι
αρκάτζιν: ρυάκι
αρκεύκω, αρκινεύκω, αρκινώ: αρχίζω
αρκόβουδο: άγριο βόδι
αρχογκιά: αρχοντιά
αρχοντυνίσκω: γίνουμαι πλούσιος
αρχόπελλος: θεότρελος
άρκος: άγριος
αρκώννω: αγριεύω
αρμάζω: παντρεύω
άρματον: άρμα, όπλο
αρτριώ: περισεύω
άσπερον: άχυρο
ασκινός: σχίνος
αστιρένος: αξιωματούχος

αστοιβία (αστοιβή): ο αγκαθωτός θάμνος
αφάνα
ασύντυχος: αμιλητος, ολιγομιλητος
αττ' εννά: αν θενα
άφεριμ: εύγε, μπράβω
αφής: αφότου, από τότε
άφτω: ανάβω
βαριάνος: φρουρός
βατσέλι: βαρέλι, μεταλλικό στεφάνι βαρελιού
βερεσιέ(ν): με πίστωση
βεσσιέ (vessie): φούσκα
βίζακος: μεγάλη πέτρα
βλαντζίν: συκώτι
βλεπάτουρος: φρουρός
βολημένος: βουλιγαμένος
βονιτζιά: γόνιμη γαϊδούρα
βορτονίζω: περιφέρομαι ανέμελος, συμπεριφέ-
ρομαι σαν βόρτος (ημίονος)
βούδιν: βόδι
βουρλίζω: τρελαίνω
βουρώ: τρέχω
βράντζικα: φράγκικα, ευρωπαϊκά (ρούχα)

γαδουράππαρος: ημίονος
γαλάντης: γενναϊόδωρος
γαλεύκω: αρμέγω
γασμούλος: γόνος μικτού γάμου, από φράγκο
πατέρα και ελληνίδα μητέρα
γαυριώ: περηφανεύομαι
γδει: δει
γεκάρα: δεκάρα
γέρα, τα: γεράματα
γεραίρω: τιμώ
γκιβέτσι: ταψί, γιουβέτσι
γκιντί: μαστροπός, αχρείος
γλέπω: προσέχω
γλησμονώ: λησμονώ, ξεχνώ
γόσιμο: δόσιμο, προσφορά
γούλο: λιθάρι
γράκα (δράκα): φούχτα
γράνα: σταγόνα
γροικώ: ακούω
γροσερός: δροσερός
γρούτα: χυλός

δα: δω
δαμαί: εδω
δειάφη: θειάφι
δείχνουμαι: εμφανίζομαι με απειλητική ή άλλη
διάθεση

διάτα: διαταγή, διαθήκη
διακονήτης: ζητιάνος
διαλοίζουμαι: σκέφτομαι
διαολόπελλος: θεόμουρλος
δοιάκι: τιμόνι
δόχτορας: νέος δικηγόρος
δρακοντεύκω: θεριεύω
δρεφτός: θρεφτάρι

έβκα: βγες
έμπα: μπες
'εν: δεν
εναγής: μιάσμα
'εννα (θενα): θέλω να, πρόκειται να
'έννεν': δεν είναι
ε(ν)τεψίζικος: αθυρόστομος
έντζε: δεν
ενωτζίζομαι: ακούω με προσοχή
έξυπνος: ξύπνιος
ερίφης: πονηρός, κακός
εσόν: εσύ δεν
ετζά (ετσά): έτσι, με τέτοιο τρόπο
ευκείνος: εκείνος

ζάβαλλι: καημένος, δυστυχής
ζαβροζίγγος: αριστερός
ζαττούν (ζαττίν): έτσι κι αλλιώς, άλλωστε
ζέβκιν: διασκέδαση, γλέντι
ζόρολα: με το ζόρι
ζουρ φίζε: σταθερή μέρα, καθορισμένη συνά-
ντηση

ήπατα: συκώτι, σωματικές αντοχές

θαμμάζω: απορώ
θέμι: μάλιστα
θιαμάζω: θαυμάζω, απορώ
θωρακωτός: θωρακισμένος
θωρώ: βλέπω

ιμπέρο: αυτοκρατορία
ίντα: τί
ίνταμπου: τί είναι, για ποιο λόγο
ιντερέσο: συμφέρον, κέρδος

κάβος: ακρωτήρι, παλαμάρι· παίρνω κάβο:
αντιλαμβάνομαι
καβουρολογάω: ψάχνω για καβούρια
καγής: καδής
καδίνω: αλυσίδα
κάθα: κάθε
καθετή: νήμα με αγκίστρι για ψάρεμα
καθίγλα: καρέκλα
κακαβούλι: κουκούλα
κακόρικος: κακότυχος
καλοηρίν: νεαρός καλόγερος, δόκιμος

καλόηρος: καλόγερος
καλορκά: καλογριά
καλπουζανιά: απάτη, μπαγαποντιά
κάνε: έστω
καπίτολο: «στύλος οποιού βαστάει ένα πανί
αγιογραφισμένο και εις τες δύο μεριές»
(Πολυλάς)
καπρέυκουμαι: συμπεριφέρομαι σαν κάπρος
καραολίν, το: δίμιτο ύφασμα
καραόλος, καράολος: σαλιγκάρι
καραπιννάς: έντονος
κάρλακας: βάτραχος
κατάβαρκη: ετοιμόγεννη, σε κατάσταση ανα-
μονής
κατάκοντρα: εναντίον
κατασυλλούρης: κουρελιάρης, ρακένδυτος
κατρογιάλι: δοχείο νυκτός
κάτσα, η: κυνήγι, καταδίωξη
κατσέλλα: αγελάδα
κατσινιόρος: σκορπιός
κατσόσοιρος: σκαντζόχοιρος
κατταρακαστοί: στη σειρά
κατύση: κακή τύχη, αλίμιονο
καυκαλίδα: καυκαλήθρα, μοσχολάχανο
καχόλου: καθόλου
κειο: κείνο
κερατίδι: βρισιά
κιτάπι: βιβλίο
κελλέ: κεφαλή
κλαπώννουμαι: πεδικλώνομαι, σκοντάφτω
κνουτο: μαστίγιο
κολλυβιστής: αργυραμοιβός, σαράφης
κομ-ιλ-φο: καθωσπρέπει
κοντ τίτολο: με τίτλο
κόξα: μέση
κοπή: πλήθος, αγέλη
κορδαρίζω: κορδώνω
κορκός: κοριός
κορονιασμένος: στεμμένος με κορόνα, βασι-
λιάς
κορφιαίζω: βάζω στον κόρφο μου
κόττα βία: βιαστικά
κουβέρο: κυβέρνηση, διακυβέρνηση
κούζα: στάμνα
κουπέπκια: ντολμαδάκια
κουρία: κορυφή της κεφαλής
κουρκάρω: υπακούω
κούρκος: γάλος
κράινω: λέω, μιλώ
κρέτιτον: πίστωση
κρίση: δίχη
κριτήριο: δικαστήριο
κρούζω: καίγω, καίγομαι
λαδάπιν: σιρόπι γλυκού
λάιν: λάδι

λάμνω (ελαύνω): ξεκινώ, προχωρώ, ενοχλώ
λαμπρόν: φωτιά
λάου λάου: σιγά σιγά
λαπάς: χυλός ρυζιού
λάπατο: είδος λάχανου
λας, οι: λαός, κόσμος
λατζινάριν, το: επιβήτορας (ζώο ή άντρας με έντονη σεξουαλική δράση)
λαωμάρα: τρέλα, ανοησία
λαώνουμαι: σεληνιάζομαι, τρελαίνουμαι
λιάρα: κάπα, μανδύας
λιμπίζω, λιμπίζουμαι: ποθώ, ορέγομαι
λίνος: λαϊκό άσμα
λιόντας: λιοντάρι
λιρόνα: βενετικό νόμισμα / πληρωμή ιερών
λίτη, η: εξιστόρηση περιπετειών ή παθών, κουτσομπολιό
λλιανίσκω: λιγοστεύω
λλιοκαρδίζω: λιποψυχω
λογιάζω: σκέφτομαι
λουρκάζω: περπατώ στη γραμμή
λουτουρκά: λειτουργία
λουφές: μισθός αρματολών επί τουρκοκρατίας, φιλοδωρημα, δωροδοκία

μαειρκά: φαγητό
μαζιά: αγκαθωτός θάμνος
μαθκίω: μαδώ
μάλιν: περιουσία
μαλλιάρος: δημοτικιστής
μανιέρα: τρόπος, καμάρι, επίδειξη
μανίζω: θυμώνω
μαντενούτα: ερωμένη
μαξούλια: αγαθά, προϊόντα
μάους: παιχνίδι
μαρουτζούμαι: μηρυκάζω
μάσθαλλα: εύγε, μπράβο
ματσάραγκας: απατεώνας, κατεργάρης
μερλάκι: μεράκι
μερτικόν: μερίδιο
μετζίτι: τουρκικό νόμισμα
μετζίσι: συμβούλιο, συνέλευση
μετριάζω: μειώνουμαι
μηλίγγοι, οι: κρόταφοι
μιάλος: μεγάλος, μεγαλόσχημος
μισταρκός: μισθωμένος εργάτης, υποτακτικός
μιτά: μαζί
μιτδής, μιτδιά: μικρός, μικρή
μένσκω: μένω
μουσίζω: ευνουχίζω
μόδος: τρόπος
μουλλωτός: σιωπηλός
μούχτιν: τζάμπα
μπάκα: κοιλιά
μπάλλος: πάλος, παλούκι
μπαμπόχερο: παλιόχερο

μπατίδος: χαλασμένος
μπελιάς: μπελάς
μπερμπάντης: πονηρός, γυναικάς
μπιτ: εντελώς
μπομπερός: γελοίος
μπουγάζι: πορθμός, στενό
μπούρμπουλο: φυσαλίδα
μπρούσκος: με έντονη και στυφή γεύση

νάκκον, νακκουρίν: λίγο
'νεκατωδία: φασαρία, αναστάτωση
'νεπαμένα: ήσυχα
'νεπαμός: ανάπαυση
νεροπουμπουρκά: βροχοθύελλα
νήλιος: ήλιος
νιτερεσολόγος: συμφεροντολόγος
νούλα: μηδέν, χωρίς αξία
ντεμπελχανάς: τεμπέλης
ντοτόρος: γιατρός

ξαμώνω: απλώνω
ξανοίγω, ξαννοίω: βλέπω, παρατηρώ
ξαντό: γάζα, επίδεσμος
'ξαπολώ: ελευθερώνω, αφήνω
ξαστοχώ: ξεχνώ
ξεκληρίτης: άτεκνος, εργένης
ξεμυτερό: πολύ μυτερό
ξεπροβίζω: ξεπροβοδίζω
ξεσκληρί: κουρέλι, ράκος
ξια ξια: προχειρότητες, πασαλείμματα
ξιμαρίζουμαι: λερώνουμαι
ξιμπερτεύω: ξεμπερδεύω
ξιπορτίζουμαι: πέρδομαι, αερίζουμαι
ξομπλιάζω: διακοσμώ
ξυλόγατα: ποντικοπαγίδα
ξώπρωτος: εξαίρετος

ολάν: καλέ
όντεν (όντας, όντες): όταν
όξα, οξά: ή, είτε, αλλιώς
ορκισμένος: κακότητος, καταραμένος
ορπίζω: ελπίζω
ό,τι: μόλις
όφτζαρος: άδειος
οψιμάριν: όψιμο ζώο

πάγκα: τράπεζα
παδέλα: πήλινη χύτρα
πάης: μπαμπάς
παίδια: παίδεμα
παίρακτάρης: σημαιοφόρος
παμπατσερόν: βαμβακερό
παμπόριν: βαπόρι
παν (πάσιν): πάνε
παντουρίζω: γυρίζω παντού
παραμαλίζω: κατά σειρά

παραρά, τα: ορεινή περιοχή, άγρια μέρη
παρντονάρω: συγχωρώ
παρόμοιαση: παρομοίωση
πάρουμου: τουλάχιστο
πας, το: το παν
παστός: γαμήλιο κρεβάτι
πατινάδα (μαντινάδα): καντάδα
πατσαβουρογράφος: αυτός που γράφει σε εφημερίδες-πατσαβούρες, κακός δημοσιογράφος

πελλάρα: τρέλα, ανοησία
πελλολαωμένος: θεότρελος
πελλός: τρελός
'πέραλλος: εξαιρετικά καλός, άξιος, πανέμορφος
πεύκια: χαλιά
πιάκα: πιάστρα
πιερότος: φηγούρα υπηρέτη στην παλιά ιταλική κωμωδία, αποκριατική στολή, αφελής, τρελός

πινάτα: χάλκινη χύτρα

πιον: πια
πλαδικιά: υπογραφή
πλεζονιά: καρπούζι
πλεμάτι: δίχτυ
πλέμπα, πλεμπάγια: όχλος, συρφετός
πλόσκα: δοχείο κρασιού
πνάζω: ξεκουράζομαι
'πογυριστικά: πλάγια, μισόλογα
'ποδικιάντραπος: ξεδιάντροπος
ποϊνάς: με ποδίνες
'ποκαματίζω: κουράζομαι
'ποκαρυμμένος: στερημένος, άπληστος
'ποκοπή: διακοπή
'πομούσουρα: φίθυροι, διαδόσεις
πόν: που δεν
πόν': που είναι
πόννά (που 'εννα): που θενα, όταν θα πορτοκλωσά: κλωσώ πορδίζοντας
'ποστέκουμαι: κουράζομαι
'ποστομώνουμαι: χορταίνω
'ποτζείθθε: από εκεί, στην άλλη μεριά
'πουκατινός: που βρίσκεται από κάτω, ενν. πέος

'πούκουππα: ανάποδα
πουλιό: πλέον
πουντζιάζω: τσεπώνω
πουρίζω: καθαρίζω
πουρκούρι: πλιγούρι
πουρουτζής: αυτός που παίζει κόρνα
'πουραμιαστός (αποθαυμάζω): έκπληκτος
προγάστωρ: κοιλαράς
προσέφαλα: στο προσκεφάλι, πολύ κοντά
πρόσσορον: πρόσφορο, άρτος
προστύχι: τοκογλυφία
πύρεξη: πυρετός, έξαψη

ραμπαούνι (γραμπαούνι): άγκιστρο
ρεβερέντσα: υπόκλιση
ρέπελος: αντάρτης, τεμπέλης
ρέσσω: περνώ
'ρίζω: ορίζω, εξουσιάζω
ρκος, το: χρέος
ρογγάζω: ροχαλλίζω, αγκομαχώ
ροκόν: ζώο δυνατό αλλά στείρο
ρότσο: μεγάλη πέτρα, βράχος

σαβουρώνω: τρώω πολύ
σάζω: φροντίζω
σαρτζίζω: σαλτάρω, πηδώ
σγιοιαν: σαν, όπως
σεβάζω: συμβιβάζω
σέζω: χέζω
σεϊρι: θέαμα, χάζι
σελέμης: αβανταδόρος, τρακαδόρος
σηράτη: χήρα
σηρκά: χηρεία
σιδόνιζω: χλιμντριζώ
σκορδομυτιά: χτύπημα στη μύτη
σκουρδομπέλια: τούμπες
σκουτέλι: πήλινο δοχείο
σμουσίζω: βλ. μουσίζω
σοίρος: χοίρος
σουπέ: δείπνο, διασκέδαση
σπαλέττες: επωμίδες
σσούμαι: σείομαι
σσύφκω: σκύβω
'σώπορτα: μέσα στο σπίτι
σταχτός: στάχτη
στεντάρω: στερούμαι, υποφέρω
στερρός: στερεός, σταθερός
στσι: στις
συγκόβκω: σχεδιάζω, σκαρώνω
συναπαρτζιά, συνοπαρτζιά: ακολουθία, με όλο τον εξοπλισμό
συντζερίζω: δένω μαζί δύο ζώα από τα κέρατα
συντυχάννω: συνομιλώ, μιλώ
σφάντζικο: αυστριακό νόμισμα του 19ου αι.
σφεντονιαρώ: εκσφενδονίζω
σφιχτομουθουνίζω: ξεφισώ έντονα

τάβλα (ταβλί): ξύλινο τραπέζι, κρεβάτι
ταβρώ: τραβώ
ταρταρίνος: καυχησιάρης, ψευτοπαλικαράς
ταώς: παγόνι
τερατόδια: χαρουπιά
τετραρχής: διοικητής ρωμαϊκής τετραρχίας
τζακκλιν βλ. τσακκλιν
τζεγκένης: αλήτης
τζελλάρι: κελάρι
τζηλώνιν: επιβήτορας (άλογο ή άλλο ζώο)
τζουτζές: γελωτοποιός

τηρώ: κοιτάζω, παρατηρώ
τίτσιρος: γυμνός
τράβα: δοκός
τράβαλλα: περιπέτειες
τράντα: τριάντα
τρίβων: φθαρμένο πανωφόρι
τς: τους
τσακκίλιν: χαλίκι, κροκάλη
τσακρίζω: ραγίζω, σκάζω
τσάτσα: θεία
τσάφος: κλέφτης
τσέλλουμαι: χοροπηδών
τσι: τις
τσικνώννω: μυρίζω άσχημα, βρίσκομαι σε
σεξουαλικό οργασμό
τσιλιβήθρα: σουσουράδα
τσου: τους
τσουλλώννω: λουφάζω, μένω σιωπηλός
τσουμπλέκια: ετερόκλητα αντικείμενα
τδουπέ: ράσο
τσούρος: τράγος
τσουτσουμίδα: μαντίλα
τσουφί: φακελάκι
τταίνατζίω: υπολογίζω, εκτιμώ
τταμίνιν: υπολογισμός

φαινώ: υφαίνω
φακκώ: χτυπώ, υποφέρω
φάντης: βαλές, αυτός που εμφανίζεται απροσ-
δόκητα, εκεί που δεν τον σπέρνουν
φάουσα: γάγγραινα, καρκίνος
φαφλατζίω, φαφλίζω: φλυαρώ
φιαρκούμαι: εμπιστεύομαι
φιακκκα: αδιαφορία
φιακούρα: με μεγάλα αυτιά· ενν. το πέος
φκιω: φταίω
φλαγκάρα: νόσος του ήπατος

φλάρης: καθολικός φραγκισκανός καλόγερος
φλουρέντζα (ινφλουέντσα): γρίπη
φτανά: υπογάστρο
φτερνατζίζουμαι: φταρνίζομαι
φτωχουλιά: φτωχολογιά
φουσούν: αέρας

χαζίρικος: έτοιμος
χαϊβάνι: ζώο
χαρεύουμαι: θαρρώ
χαρτίν: βιβλίο
χαρχατούρισμα: τσιρίδα ζώου
χάσκα: κοιτάζω με ανοιχτό το στόμα, χαζεύω
χασμαίνω: χασμουριέμαι
χαχόλος: αγροίκος, υπανάπτυκτος· Χαχόλοι:
μάλλον υπονοούνται οι Ρώσοι
χάψι: φυλακή
χέλω: θέλω
Χεός: Θεός
χίσα: επίθεση
χιτζ: καθόλου
χλούνης, ο: αγροδίαιτος, άγριος, ερημικός
χουμάω: ορμώ
χρήζει: χρειάζεται
χρίζω: λερώνω

φήμαν: φήσιμο
φιλοκοπημένος: φιλοκαμωμένος
φίχα: ψίχουλο
φίχα (κυπρ.): ωσάν, λες και

ώδε: εδώ
ωχρά σπειροχαίτη: σύφιλη

à quatre épingles: στην τρίχα
infâme: ελεεινός